

בעניין:

1. סלימאן עלי עראערה ת.ז. 980970867
2. מוחמד סלימאן אלכורשאן ת.ז. 992432252
3. אברהים חמיס ג'האלין ת.ז. 97397939
4. מוחמד חמאד הדאלין ת.ז. 957681034
5. עיד חמיס ג'האלין ת.ז. 973797954
6. במקום-מתכננים למען זכויות תכנון (ע"ר 580342087)
ע"י ב"כ עו"ד שלמה לקר ו/או איתי מק
מרח' הסורג 2, ירושלים 95141
טל: 02-6233695 פקס: 02-6257546
דוא"ל: shlomolecker@gmail.com

העותרים

- נ ג ד -

1. מר מוטי אלמוז, תא"ל, ראש המנהל האזרחי לאיו"ש
2. מועצת התכנון העליונה-המנהל האזרחי לאיזור יהודה ושומרון
3. המפקד הצבאי לאיזור יהודה ושומרון
ע"י פרקליטות המדינה - משרד המשפטים
מרח' צלאח א-דין 29, ירושלים 91010

המשיבים

עתירה למתן צווים על תנאי וצווי ביניים

- מוגשת בזה עתירה לביהמ"ש הנכבד, ובה הוא מתבקש להוציא מלפניו צווים על תנאי המכוונים אל המשיבים ומורים להם להתייצב וליתן טעם:
- (א) מדוע לא יבטלו המשיבים את תוכניתם לפינוי בני שבט הג'האלין לאתר הצמוד לאתר סילוק הפסולת באבו דיס (תכנית 1627/4/05) בו קיימים סיכונים בריאותיים וסביבתיים חמורים ביותר.
- (ב) מדוע לא ימנעו המשיבים מהכנת תוכניות מתאר למגורים עבור בני שבט הג'האלין, המתגוררים מזה עשרות שנים במרחב מדבר יהודה בין ירושלים ליריחו, מבלי לשתף נציגים מורשים של אוכלוסיית היעד בהליכי התכנון הנוגעים להם.
- (ג) מדוע לא יעבירו המשיבים לאתר לעותרים באמצעות בא כוחם פרטים מלאים על תוכניות מתאר המקודמות עתה ואשר מטרתן העתקת מגורי בני הג'האלין המתגוררים בצפון מדבר יהודה למתחמי מגורים אחרים באזור.

בקשה דחופה לצווי ביניים

כמו כן, מתבקש כב' ביהמ"ש להוציא מלפניו צווי ביניים המורים למשיבים כדלקמן:

- א. להימנע מפינוי בני שבט הג'האלין ממקומות מגוריהם מזה עשרות שנים במרחב מדבר יהודה והעתקתם לאתר תכנית 1627/4/05 הצמוד לאתר סילוק הפסולת באבו דיס, עד למתן החלטה בעתירה זו.
- ב. להימנע מקידום תכנית 1627/4/05 לבניית שכונת מגורי קבע בצמוד לאתר סילוק הפסולת באבו דיס עבור בני שבט הג'האלין שיפנו ממקומות מגוריהם מזה עשרות שנים, עד למתן החלטה בעתירה זו.
- ג. להימנע מקידום הליכי התכנון של תוכניות מתאר לקיבוע בני שבט הג'האלין כל עוד לא הועברו פרטי התכניות במלואן לעותרים באמצעות בא כוחם.

ואלה נימוקי העתירה לצו ביניים

- א. תכנית 1627/4/05 אושרה למתן תוקף על ידי מועצת התכנון העליונה במנהא"י בשנת 2006, אך ככל הנראה טרם פורסמה למתן תוקף, אישור התכנית נעשה על אף התנגדות ומחאה נחרצת מצד הגורמים המקצועיים הבכירים אשר השתתפו בישיבה בה אושרה התוכנית.
- ב. עקב סמיכות תכנית 1627/4/05 לאתר הפסולת הפעיל באבו דיס מדובר בתוכנית להקמת שכונת מגורים במתחם מסוכן ביותר אשר אינו ראוי למגורי אדם. כפי שיפורט בהמשך, מדובר באתר פסולת אשר נוהל במשך כ-30 שנים באופן מופקר ובניגוד לכל הקריטריונים הסביבתיים, התכנוניים והבטיחותיים. מצבו החמור של אתר הפסולת באבו דיס יוצר סיכונים בריאותיים וסביבתיים חמורים. יודגש כי טרם הוחל בשיקום אתר הפסולת ואין צפי למועד תחילת השיקום ולמישכו.
- ג. תכנית 1627/4/05 מהווה את היעד המרכזי להעתקת בני שבט הג'האלין אשר צפויים ע"פ תוכניות המשיבים להתפנות ממתחמי מגוריהם מזה עשרות שנים במרחב מדבר יהודה בין ירושלים ליריחו.
- ד. התכנית לפינוי ולמימוש תכנית 1627/4/05 גובשה ומקודמת בימים אלה ביתר שאת במחשכי החדרים במנהא"י ומבלי שמתקיימת הידברות כלשהי בין המשיבים לבין נציגי השבט ובא כוחם, תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם, צרכיהם ואורחות חייהם.
- ה. כפי שיפורט בעתירה, מאחר שבנסיבות העניין ע"פ הדין הבינלאומי החל באזור לא קיימת אפשרות חוקית למשיבים לבצע את תוכניתם לפינוי המוני של כ-2,400 בני שבט הג'האלין בכפיה, הדרך היחידה של המשיבים לפנות ולהעתיק קהילה כלשהי הינה באמצעות הידברות והגעה להסכמה עם בני שבט הג'האלין ובא כוחם.
- ו. לאור האמור, טרם הפיכתה של תכנית 1627/4/05 לעובדה מוגמרת, תוך כדי ביצוע הפרה חמורה של המשיבים את הדין הבינלאומי הרלוונטי, פגיעה חמורה בבריאות ובשלום ציבור היעד, ובטרם הפיכת העתירה לתיאורטית, מתבקש כבי' ביהמ"ש להוציא מלפניו צווי ביניים כמבוקש.

I פתח דבר

"לא מדובר כאן רק בתכנון אלא במשהו נפיץ שעלול לגרום לנזק גדול מאוד ואני לא רוצה למצוא את עצמי בועדת חקירה"

(מר אלי דרור, נציג קמ"ט שמורות הטבע במנהל האזרחי (להלן המנהא"ז), בפרוטוקול הדיון מיום 16.8.06 במועצת התכנון העליונה בו אושרה למתן תוקף תכנית 1627/4/05)

"הגז המיוצר באופן טבעי בתהליך פירוק הפסולת באתר, אינו נאסף ואינו מטופל, מצב בו קיימת סכנה לפיצוץ ולשריפות"

(מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה במכתבה לראש עיריית ירושלים, מיום 5.6.11)

1. בשנה השתים עשרה של המאה ה-21 מתגוררים העותרים, כיתר בני הג'האלין הנמצאים בפועל תחת שליטה מלאה ואפקטיבית של מדינת ישראל, באוהלים ובפחונים רעועים ללא חיבור לחשמל מים או סניטציה, רובם ללא שירותי חינוך ובריאות במתחמי המגורים ותחת איום מתמיד של ביצוע צווי הריסה התלויים ועומדים כנגדם. לסבלם הקשה מוסיפים תנאי מזג האוויר באזור המדברי בו פרושים מאהלי הג'האלין. בקיץ מגיע החום בפחונים לכ-50 מעלות ובחורף שורר בהם קור מקפיא. רב במיוחד סבלם של הילדים, הנשים והזקנים.
2. למרבה הצער, על אף הוראות המשפט הבינלאומי ההומניטארי החלות באזור ואוסרות במפורש על פינוי תושבים מוגנים מטעמים מדיניים או אתניים, ועל אף אינספור הליכים בבית המשפט נכבד זה ומחאות חוזרות ונשנות מצד דיפלומטים וארגונים בינלאומיים, מדינת ישראל מעולם לא זנחה את התכנית הפסולה "לנקות" את המרחב בין ירושלים ליריחו, המכונה "גוש התיישבות מעלה אדומים", מהאוכלוסייה המוגנת הבדואית המקומית המתגוררת בו מזה עשרות שנים.
3. בעוד שהמשיבים מאפשרים הרחבות בנייה בסטנדרטים הגבוהים ביותר עבור ההתנחלויות הישראליות ומכשירים השכם והערב מאחזים בלתי חוקיים, כאשר מדובר בבני שבט הג'האלין, המשיבים מקדמים באופן חד צדדי תוכנית אשר מתנוסס עליה דגל שחור, לפנות כ-2,400 נפשות, נשים, זקנים וטף, ממקומות מגוריהם מזה עשרות שנים ולהעתיקם למתחם מגורים צפוף הצמוד לחבית הנפץ הסביבתית-בריאותית של מזבלת אבו דיס. זאת בהתעלם לחלוטין מצרכיהם ומהסיכונים הבריאותיים והסביבתיים המוכחים, באופן אשר אין לו אח ורע בישראל או בהתנחלויות הישראליות בשטחים.
4. הסכנות הבריאותיות והסביבתיות החמורות והבלתי הפיכות באתר הפסולת אבו דיס, נוצרו עקב ניהול שערוריתי במשך למעלה מ-30 שנה של האתר תחילה ע"י עיריית ירושלים ובהמשך ע"י עיריית מעלה אדומים. האתר נוהל במשך עשרות שנים ללא כל קריטריונים ופיקוח ובניגוד לתקנות. עקב המצב החמור והמסוכן באופן בלתי הפיך של אתר הפסולת באבו דיס, נעשו

לאורך השנים מספר ניסיונות שכשלו מטעם המשרד לאיכות הסביבה להביא לסגירת האתר ולשיקומו. הניסיונות נכשלו בכל פעם ופעם עקב אינטרסים כלכליים של הרשויות הישראליות המשתמשות באתר ובעיקר בשל העדר אלטרנטיבה לעיריית ירושלים לפינוי פסולת עם סגירת אתר אבו דיס, למעט שינועה לאתרים מרוחקים בדרום הארץ בעלויות כבדות.

5. על אף התנגדות חריפה של הגורמים המקצועיים בתחום הגנת הסביבה ובניגוד לממצאים החמורים של סקר סיכונים אשר בוצע, מועצת התכנון העליונה במנהא"ז אישרה ביום 16.8.06 למתן תוקף את תכנית 1627/4/05, להקמת שכונה עבור בני שבט הגיהאלין בצמוד לאתר הפסולת באבו דיס. חמור מכך, המועצה החליטה שלא להתנות את הקמת השכונה בהשלמת השיקום של אתר הפסולת המסוכן!!

6. מאחר שתכנית 1627/4/05 לא פורסמה למתן תוקף ומאחר שגורמים במנהא"ז הצהירו בע"פ ובכתב כי הם מקדמים תכנית להעתקת מאהלי בני שבט הגיהאלין למתחם "טבק אל כתף", העותרים ובא כוחם היו סבורים כי המשיבים זנחו את התוכנית המסוכנת להעתקת שבט הגיהאלין למתחם בצמוד למזבלת אבו דיס הנפיצה.

כפי שיפורט בהמשך, לאחרונה התברר לעותרים כי המשיבים חדלו מקידום תכנון במתחם "טבק אל כתף", החזירו לחיים את תכנית 1627/4/05 ומקדמים אותה ביתר שאת, זאת מבלי שמתקיימת הידברות כלשהי בין המשיבים לבין נציגי השבט ובא כוחם, תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם, מצרכיהם ומאורחות חייהם. הפתרון המוצע על ידי המשיבים אינו בא לענות על קשייהם של בני שבט הגיהאלין ותוצאותיו עשויות אף להקשות עוד יותר על חייהם. לאור האמור, מוגשת עתירה זו עתה בטרם תוכניתם המסוכנת של המשיבים תיהפך לעובדה מוגמרת.

7. כפי שיפורט בהמשך, על אף פניות חוזרות ונשנות של ב"כ העותרים המשיבים מסרבים בתוקף לשתף את בני שבט הגיהאלין ובא כוחם בתוכניותיהם. **יודגש ויובהר, כי העותרים אינם מסכימים להעתקת מקום מגוריהם וטוענים כי על רשויות התכנון לבצע תכנון במקומות מגוריהם מזה עשרות שנים ובהתאם לאורחות חייהם**, אך בהינתן "יחסי הכוחות" בינם לבין הרשויות הישראליות באיזור הם מבקשים להיות מעורבים בקביעת מקום ותנאי המגורים באתר אליו יפוננו אם בסופו של יום ובסופם של ההליכים המשפטיים הם יפוננו בניגוד לרצונם. מדובר בהתנהלות אבסורדית של המשיבים המבזבזים כספי ציבור וזמן לשווא בקידום תכנית אשר איננה ישימה ומראש ברור כי מושאי התוכנית מתנגדים לה נחרצות מסיבות לגיטימיות.

8. אין ספק כי מדינת ישראל לא הייתה מעיזה לשקול ולקדם (ובטח שלא לפרסם בתקשורת) תוכנית דומה להעתקת קבוצת אוכלוסיה בישראל בצמוד לאתר פסולת פעיל ומסוכן. כך זעק מר ניצן לוי, מאיגוד ערים לאיכות הסביבה יהודה בדיון שנתקיים במועצת התכנון העליונה כי **"לא שמים אנשים בסמיכות לאתר כזה ובשביל זה לא צריך סקר סיכונים...אין בעולם ולא בארץ הקמת יישוב ליד אתר פסולת פעיל ולא מסודר."**

א. העותרים וההתעמרות המתמשכת של המשיבים בהם

9. העותרים מייצגים כ-500 משפחות בדואים משבט הג'יהאלין, הכוללות כ-2,400 נפשות, נשים, זקנים וטף, המתגוררות בצד כביש מעלה אדומים-יריחו ובסביבות מעלה אדומים. העותרים מס' 1-4 הינם ראשי משפחות של שלושת המתחמים הגדולים של בני שבט הג'יהאלין (בחאן אל אחמר וואדי אל הינדי) והינם חברים ב"ועדת ההגנה הבדואית" אשר הוקמה לאחרונה לאור ריבוי ההריסות ותוכנית המשיבים לפינוי ולהעתקה של בני שבט הג'יהאלין בסמוך למזבלת אבו דיס. העותר מס' 5 הוא ראש הוועדה. הוועדה המייצגת כעשרים מקבצי מאהלים במרחב שבין ירושלים ליריחו.

10. העותרים מתגוררים מזה עשרות שנים ולמעשה טרם כיבוש השטח ע"י צה"ל בשנת 1967 באוהלים ובפחונים הפזורים משני צידי כביש מס' 1 ליריחו ובסביבת מעלה אדומים. מרביתם נולדו לאחר שהאזור הועבר לשליטה צבאית ואזרחית של ישראל לפני למעלה מ-44 שנים.

11. כידוע משורה ארוכה של עתירות שהוגשו ע"י בדואים או נוודים רועי צאן באזור מדבר יהודה, מפקדי האזור וראשי המנהל לזירותיהם מתעלמים מזה עשרות שנים מקיומם (מלבד לצרכי הוצאת צווי פינוי וצווי הריסה למבנים) מצרכיהם ומצוקותיהם של נתיניהם, בני שבט הג'יהאלין.

12. בני שבט הג'יהאלין שמרביתם מתגוררים מזה למעלה מ-50 שנה במדבר יהודה נדחקו בעקבות הכרזת מרבית השטחים ממזרח למעלה אדומים כשטחי אש למגורים במאהלי קבע בסמוך למעלה אדומים, להתנחלויות באזור (קידר, כפר אדומים ועוד) ומשני צידי כביש מס' 1. מזה שנים רבות שבני הג'יהאלין זנחו או נאלצו לזנוח את אורח החיים ה"נוודי" זאת בשל הגבלות התנועה על פלסטינים באזור, אך למרות הגבלות התנועה הקשות רבים מבני הג'יהאלין עדיין מתפרנסים מרעיית צאן.

על אף שמרבית בני הג'יהאלין חיים מאז היוולדם תחת שליטה מלאה של מדינת ישראל התעלמו הרשויות השונות המופקדות על האזור מקיומם ומצרכיהם וכפו עליהם מציאות קשה ואכזרית. בשנים 1967-94 בהן שלטה מדינת ישראל שלטון יחיד באזור והייתה אחראית באמצעות המנהל האזרחי על תחומי החינוך, הבריאות והרווחה כמו גם התכנון והרישוי, לא נעשה דבר כדי לאפשר לבני הג'יהאלין חינוך יסודי ו/או תיכוני, טיפול רפואי מינימלי ושירותי רווחה מכל סוג. כמו כן, משך עשרות שנים שלא ניתנו היתרי בנייה למבנים המשמשים למגורי הג'יהאלין, למעט כפי שיפורט בהמשך, באתר הקיבוע של הג'יהאלין באל גיבל.

כך נוצרו אותם מתחמי מגורים הנראים היטב לכל נוסע בכביש 1, גיבוב פחונים, אוהלים וצריפונים ללא כל תשתיות כמו חשמל, מים וביוב. במקביל הקפידו המשיבים להוציא לכל "מבנה" המשמש את בני הג'יהאלין צו הריסה.

13. העותרת מס' 6, עמותת "במקום", הוקמה על ידי אדריכלים, מתכנני ערים ואנשי מקצוע מתחומי החברה והמשפט, הפועלים לחיזוק הקשר שבין זכויות אדם ואזרח למערכת התכנון.

במקום מלווה את תושבי הג'האלין שנים רבות ושותפה להליכים תכנוניים ומשפטיים הקשורים במרחב המחיה של הג'האלין.

14. לפי תוכנית המתאר המפורטת לג'האלין דרום מס' 1627/4/05 נשוא עתירה זו מדובר בשכונת מגורים צמודי קרקע הצמודה ועוטפת את חבית הנפץ הסביבתית-בריאותית של מזבלת אבו דיס מכיוון מערב, צפון מערב ודרום מערב. שטח התכנית כ-370 דונם. בשכונה 194 מגרשים למגורים בשטח של כ-135 דונם ועוד כ-19 דונם המיועדים למבני ציבור. מצ"ב מפה הממחישה את סמיכות התכנית לאתר פינוי הפסולת ומסומנת נ/1.

ב. המשיבים

15. המשיב מס' 1, ראש המנהא"ז, תא"ל מוטי אלמוז, מופקד מכח תפקידו על אגפי המנהא"ז השונים כולל יחידות התכנון והפיקוח.

בעתירה ייטען כי המשיב 1 מתעלם מצרכי העותרים ובכך מפר את ההוראות ההומניטריות של אמנת ג'נבה הרביעית ואת הנחיות בג"צ.

16. המשיבה מס' 2, מועצת התכנון העליונה, הינה הגורם המקדם את התוכנית להעתקת בני שבט הג'האלין למתחם קבע בצמוד לאתר סילוק הפסולת באבו דיס.

בעתירה יובהר היטב כי גופי התכנון והפיקוח של המנהא"ז התעלמו לחלוטין מחובת התכנון עבור הבדואים בני הג'האלין במשך עשרות שנים וכי התכנון עתה לפינוי והעתקה נעשה באופן לא תקין ומפלה ותוך כדי הפרה גסה של הוראות הדין הבינלאומי החל באזור.

17. המשיב מס' 3, המפקד הצבאי, הוא הריבון באזור. מכוח היותו כזה גם סמכויות החקיקה בדרך של הוצאת צווים נתונות לו.

III עיקרי העובדות הצריכות לעניין

א. מהלכי המשיבים מסוף שנות ה-90 של המאה שעברה לפינוי בני שבט הג'האלין

18. מאחר שהח"מ יצג ועדיין מייצג את בני שבט הג'האלין מול המנהא"ז וגורמי שלטון אחרים הפועלים באזור מזה שנים רבות, הח"מ בקיא היטב במהלכים של המשיבים מסוף שנות ה-90 של המאה שעברה לפינוי בני שבט הג'האלין. להלן בקליפת אגוז סקירה של השתלשלות הדברים:

א. בתחילת ובמחצית שנות ה-90 של המאה שעברה הכין המנהא"ז תכנית מתאר לשיכון קבע של עשרות משפחות בדואים אשר קיבלו צווי פינוי ממקום מגוריהם בתחום המוניציפאלי של מעלה אדומים ו/או משפחות שעתירות לבג"צ שהגישו נגד פינויים ממקום מושבם נדחו.

ב. מטעמים השמורים עם המנהא"ז במשך שנים היוזמה לא מומשה ורק בעקבות הגשת שתי עתירות לבג"צ נגד הפינוי היוזמה באה לידי מימוש.

לאחר הגשת העתירה בבג"צ 1242/98 מונה קצין בכיר במשרד הבטחון, האלוף במיל' ר. ורדי, לטפל בהידברות בין הצדדים וביישום העתקת משפחות הג'האלין לאתר הקיבוע וע"פ תכנית המתאר. בעקבות הליכים שהתנהלו בבג"צ 1242/98 נחתם הסכם להעתקת מגורי העותרים שם למתחם המגורים המוכר ככפר הג'האלין 'אל גיבל' או כ'אתר הקיבוע'. מטעם המנהא"ז חתם על ההסכם הרמ"א דאז, תא"ל במיל' דב צדקה. העתירה הנוספת בבג"צ 5813/00 הוגשה בשם עשרות משפחות אשר פונו בשנת 1997 בכפייה ממאהל באזור מעלה אדומים לאתר הקיבוע ושוכנו בקונטיינרים ממתכת חלודים, ללא הקצאת קרקע וללא חיבור לתשתיות בתחום תכנית המתאר. בעקבות הגשת העתירה נפתח מו"מ בין העותרים למנהא"ז אשר נסתיים בהסכם אשר קווי היסוד שלו מקבילים או דומים לזה שנחתם בין הרמ"א לב"כ העותרים בבג"צ 1242/98.

ג. למעשה, מאז נסתיימו ההליכים בשתי העתירות (בג"צ 1242/98 ובג"צ 5813/00) לא פעל המנהא"ז ליצירת תשתית תכנונית שתאפשר בניה כלשהי עבור בני הג'האלין המתגוררים בתנאים לא אנושיים (ואין בהגדרה זו הפרזה כלשהי) בסמוך לישובים הישראליים המשגשגים באזור, למעט באזור אתר אל גיבל.

ד. בשנת 2006, בעקבות הוצאת צווי תפיסה לאדמות אבו דיס וסוואחרה, לצורך הקמת גדר ההפרדה המתוכננת, הגיעו נציגי המנהא"ז למספר מאהלים באזור שאמור היה להילכד בתחום גדר ההפרדה והודיעו שיש כוונה לפנות את תושבי המאהלים אל מחוץ לגדר. לאחר שתושבי המאהלים ייפו את כוחו של הח"מ לטפל בעניינם ולהתנגד לפינוי, הח"מ פנה בשמם למנהא"ז ונוצרה הידברות עם מי שהיה אז רע"ן כלכלה, סא"ל דורון סגל, בענין תנאי ומקום העתקת מגורי בני הג'האלין שהמנהא"ז ביקש לפנותם משטחים בקרבת מעלה אדומים וקידר. הובהר לנציג המנהא"ז, כי בני הג'האלין המיועדים 'להעתקה' עומדים על זכותם להישאר במקום מגוריהם, לשפר את תנאי מגוריהם כולל בניית קבע למגורים וכי לא תהיה הסכמה לפינוי מרצון ממקום המגורים הנוכחי, אך יחד עם זאת, בהתחשב בתקדימים של פינוי בכפייה לתנאים בלתי נסבלים יש נכונות להצגת עמדה של המיועדים לפינוי לעניין אתר הקיבוע.

יש לציין כי גורמי המנהא"ז איתם היה הח"מ בקשר בעקבות התכנית להקמת גדר הפרדה באזור מעלה אדומים, פעלו במתכונת דומה לזו שהותוותה ע"י האלוף (במיל') ורדי, נציג משרד הבטחון במו"מ שהתנהל במסגרת בג"צ 1242/98.

במסגרת המו"מ, הושגה הסכמה שלא יתבצע פינוי נוסף לאתר הג'האלין באבו דיס, בין היתר בשל הקרבה של השטחים הפנויים הנותרים לאתר הפסולת, אופיו העירוני ואי התאמתו המוחלטת למגורי בדואים שעיקר מחייתם מגידול עדרי צאן.

במהלך המו"מ נתקיימו מספר סיורים משותפים ואותר שטח שנמצא מתאים להקמת ישוב כפרי בדואי על אדמות מדינה שאין עליהן טענות בעלות של תושבי העיירות הפלסטיניות הסמוכות. האתר המכונה "טבק אל כתף" מרוחק מישובים פלסטיניים עירוניים, מהתנחלויות וממחנות צבא, נוח מבחינה טופוגרפית לפיתוחו ויש בקרבתו שטחי מרעה. במסגרת המו"מ הועברה לעיון הח"מ טיוטת הסכם פשרה שהוכנה ע"י רס"ן מבדא חמדאן ממדור מקרקעין במשרד היועמ"ש.

ה. במהלך שנת 2007 ולאחר שבג"צ הוציא צווי ביניים האוסרים על המשך בניית גדר ההפרדה במסגרת עתירות מועצת סוואחרה ומועצת אבו דיס שהדיון בהן אוחד (בג"צ 2001/06 ובג"צ 9919/05), הוקפא המו"מ עם הג'יהאלין ע"י גורמי המנהא"ז השונים, זאת משיקולים שאת טיבם ניתן לנחש- הנכונות להשקיע כספים להקמת אתר קבע למגורי הבדואים משבט הג'יהאלין היתה קשורה קשר בל ינתק לכוונה ל"נקות" את הצד "הישראלי" של גדר ההפרדה מאוכלוסיה פלסטינית. משהופסקה בניית הגדר בעקבות צווי הביניים שהוצאו בעתירות בוטל הצורך מבחינת הרשויות לטפל ב"שיכונם כדין" של בני הג'יהאלין.

ו. בשנת 2009, במסגרת תשובת המדינה לעתירה בבג"צ 6288/09 (עתירת הג'יהאלין נגד הריסת בית הספר בחאן אל אחמר) ובבג"צ 7264/09 (עתירת עמותת "רגבים" להריסת בית הספר ו-257 מבנים נוספים של בני הג'יהאלין ערעה) נטען בשם המנהא"ז כי "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" פועלת להכנת תכנית מתאר לשיכונם כדין של העותרים ומשפחות ג'יהאלין נוספות המתגוררות בסמוך לכביש מס' 1, וכי "בוצעה מדידה בשטח המיועד ובוצעה הכנה ראשונית להוצאת מכרז למציאת מתכנן לפרויקט...".

בעקבות ההודעה פנה הח"מ ביום 9.11.09 בכתב לראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" והודיע לו כי מהלכים להעתקת מקום מגורים כמו הכנת תכנית מתאר לשיכונם כדין" של בני הג'יהאלין צריכים להיות מתואמים עם הגורם נשוא התכנית או המהלך, קרי בני שבט הג'יהאלין, גם אם מדובר בהעתקה כפויה. בעקבות פניית הח"מ ולאחר התערבות עורכי הדין ממחלקת בג"צים בפרקליטות המדינה תואם סיור משותף עם אדיב חסון ועם סרן רעני עאמר, יועץ משפטי למנהלת הבדואים. בפגישה שנתקיימה עם שני אלה ביום 14.1.10 בקרבת האתר המיועד, הובטח לח"מ ע"י סרן עאמר שתועבר למשרדו מפת השטח בו החל תכנון ראשוני של תכנית מתאר. השטח בו דובר היה "טבק אל כתף"!! המפה לא הועברה עד עתה ופניות לבדיקת התקדמות מימוש התכנית עליה הוצהר מטעם הרמ"א בבג"צ 6288/09 לא זכו לתשובה עניינית.

ז. בשלהי שנת 2010 ובתחילת שנה זו הוצאו למעלה מ-100 צווי הריסה למבני מגורים במאהלים של חמולת ג'יהאלין ערעה בסמוך לאתר השומרונים הטוב ובואדי אל הינדי, בשם מקבלי הצווים הוגשו שתי עתירות לבג"צ (בג"צ 162/11 ובג"צ 3519/11). נמסר לח"מ מהעותרים בעתירות אלה כי ראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש", מר אדיב חסון, ביקר מספר פעמים במאהלים והודיע למוכתרים כי יש כוונה לפנותם למגרשים הסמוכים למזבלת אבו דיס. המוכתרים דיווחו כי מר חסון "ייעץ" להם להימנע מייצוג ע"י בא כוחם מזה שנים רבות הח"מ.

מעבר לכך, לאור דברי מר אדיב חסון, ברור כי המנהא"ז יוזם ומקדם תכנית להעתקת/פינוי/סילוק של בני שבט הג'יהאלין תוך התעלמות מוחלטת מהאוכלוסיה נשוא התכנית, מצרכיה ומאורחות חייה, מהדין הבינלאומי הרלוונטי ומהלכות בג"צ לעניין תכנון והתנהלות מול האוכלוסיה הפלסטינית המוגנת בשטח C.

ב. האצת המהלך לפינוי בני שבט הג'האלין והעתקתם בסמוך לאתר המזבלה באבו דיס

19. במהלך חודשים יוני-אוגוסט 2011 חזרו והודיעו נציגי המנהא"ז אשר ביקרו במתחמי המגורים של בני שבט הג'האלין הפזורים במרחב שבין ירושלים ליריחו, כי קיימת כוונה לפנותם וכי אם יסרבו 'לעבור' הם יפוננו בכפייה. במקביל הגבירו המנהא"ז וצה"ל את פעולות ההריסה, הוצאת צווי הריסה והפסקת עבודה, וכן, הגבירו את ההגבלות על חופש התנועה של בני שבט הג'האלין ובפרט של רועי הצאן.

20. במהלך חודש ספטמבר 2011 נמסר מגורמים בכירים במנהא"ז לגורמים דיפלומטיים ועובדי ארגונים בינלאומיים, כי המנהל האזרחי גיבש תוכנית לפינויים של כל הבדואים בשטח C ל'אתר הקיבוע', כאשר הראשונים שצפויים להיות מפונים הם כ-2,400 מבני שבט הג'האלין החיים במרחב שבין ירושלים ליריחו, אשר יועתקו ליישוב הקבע של הג'האלין בסמוך לאתר הפסולת באבו דיס.

הדבר פורסם בכתבתה של גבי עמירה הס בעיתון "הארץ" מיום 14.9.11. בתגובה לכתבה מסר דובר צה"ל כי "בפיקוד המרכז אישרו למנהל האזרחי עבודת מטה בקידום תכנית להסדרת מגורי הבדואים ומציאת פתרונות לקיבוע השבטים הבדואים במרחב תוך הידברות עם ראשי השבטים".

בעקבות כתבה נוספת של גבי עמירה הס בנדון מיום 4.11.11 אישר מתאם פעולות הממשלה בשטחים כי "במסגרת הפתרונות נבחנת גם החלופה להמשיך את הרצף הטריטוריאלי לשבט הג'האלין. תוכנית זו אכן אושרה בשנת 2006 ונבחנה גם בשיקולים בריאותיים ואיכות הסביבה". דברים אלה מתייחסים לתכנית נשוא עתירה זו, היא תכנית 1627/4/05, אשר אכן אושרה ב-2006 אך טרם פורסמה למתן תוקף.

כך גם הודיעה רס"ן מלי מאירי, רמ"ד תשתיות אזרחיות, במכתבה לח"מ מיום 30.11.11 כי "בין החלופות נבחנת גם החלופה של התוכניות המרחיבות את אתר הקיבוע הקיים של הג'האלין, כך שתכלול בניית שתי שכונות נוספות".

מצ"ב כתבותיה של גבי עמירה הס מיום 14.9.11 ו-4.11.11 ומסומנות בהתאמה 2/א"-ב"

21. הינה כי כן, ברור כי המשיבים האיצו בחודשים האחרונים את מהלכיהם לפינוי בני שבט הג'האלין ממקומות מגוריהם מזה עשרות שנים ופועלים להעתקתם בסמוך לאתר הפסולת באבו דיס (תכנית 1627/4/05), זאת על אף (כפי שיפורט בהמשך) שמדובר באתר פסולת פעיל וקיימים שם סיכונים בריאותיים וסביבתיים חמורים ביותר.

על אף שמהלכים אלה הינם בעלי השלכות מרחיקות לכת על חייהם של בני שבט הג'האלין, הם מתגבשים כגזרות גורל במחשכי חדרים במנהא"ז ומבלי שמתקיימת הידברות רצינית כלשהי בין המשיבים לבין נציגי השבט ובא כוחם הלוקחת בחשבון את צרכי ואורחות החיים של העותרים, זאת תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם.

ג. רקע על אתר הפסולת באבו דיס - מפגע סביבתי ובריאותי חמור ביותר עקב עשרות שנים

של ניהול שערווייתי, מופקר ורשלני

22. אתר הפסולת באבו דיס הוקם ע"י עיריית ירושלים בשנת 1981 בשטח השיפוט של עיריית מעלה אדומים, במרחק של כ-14 ק"מ מירושלים. אתר הפסולת פועל בשיטה אשר פסה מהעולם המערבי המודרני של "הטמנה" ללא מיון פסולת, כאשר בפועל מדובר בשיטה מסוכנת אשר בה משאיות שופכות פסולת ללא בקרה ומיון כלשהו של הפסולת הנפרקת, אין שאיבת גז ואין הקפדה על מגבלת גובה. מאחר שההטמנה מתבצעת לגובה ישנה בין היתר סכנת התמוטטות.

23. עד היום הוטמנו באתר כ-7 מיליון טון של פסולת מעורבת (ביתית). האתר קולט פסולת מוצקה המיוצרת בעיקר בשטחי השיפוט של עיריית ירושלים, מעלה אדומים והתנחלויות ישראליות מהסביבה. ממכתבו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מר מיכאל בלס, מיום 26.12.06, עולה כי מקור הפסולת הינו כדלקמן- 86% מירושלים, 9% מיישובים פלסטיניים ביו"ש, ו-5% מיישובים ישראלים ביו"ש.

מצ"ב מכתב המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מר מיכאל בלס מיום 26.12.06 ומסומן 3/א "

24. עד שנת 1999 האתר הופעל ע"י עיריית ירושלים באמצעות קבלן, תוך יצירת מפגעים סביבתיים

חמורים שאין כדוגמתם באתרי פסולת בתוך שטח ישראל, ללא פיקוח או הקפדה על

קריטריונים כלשהם. מבקר המדינה התייחס לכך בחריפות בדו"ח המבקר משנת 2003 :

"העירייה התקשרה עם קבלן (להלן-הקבלן) להפעלה ולאחזקה של "מזבלת אדומים" לראשונה בשנת 1983 בעקבות זכייתו במכרז. החוזה בין העירייה ובין הקבלן הוארך במועדים שונים עד נובמבר 1998. במשך התקופה שבה תפעל הקבלן את האתר הצביעו המשרד לאיכות הסביבה, עיריית ירושלים והאיגוד על ליקויים חמורים בו, שנבעו מפיקוח רופף של העירייה ומניהול ותפעול לקויים, אשר יצרו מפגעים אסתטיים, תברואתיים וסביבתיים חמורים, חלקם בלתי הפיכים. הטיפול בהם, על פי הערכות הגורמים האמורים, יהיה כרוך בהוצאות

ניכרות." (הדגשה ש.ל) (ראה עמ' 306 לדוח מבקר המדינה משנת 2003)

מצ"ב הפרק הרלוונטי בדו"ח מבקר המדינה משנת 2003 ומסומן 3/ב "

25. על רקע המצב התפעולי החמור של אתר הפסולת באבו דיס חתמו בסוף שנת 1998 עיריית

ירושלים ועיריית מעלה אדומים על הסכם אשר לפיו עיריית מעלה אדומים תפעיל את האתר עבורה ועבור עיריית ירושלים במשך כל תקופת השימוש בו.

בדיון שהתקיים ביום 6.2.12 בוועדה המשותפת לנושא סביבה ובריאות בכנסת התייחס ראש עיריית מעלה אדומים, מר בני כשריאל, לרקע להעברת אתר הפסולת לניהול עיריית מעלה אדומים. דבריו מדברים בעד עצמם :

"...בתחילת הדרך המטמנה הזאת הייתה של עיריית ירושלים שהפעילה את זה, ואכן עקב

כך שנשפכה שם אשפה ללא הכוונה, ללא קריטריונים וכדומה, העיר מעלה אדומים סבלה

מזה, סבלה מאוד מהריחות, ולכן אנחנו לקחנו את הפעלת המטמנה לרשותנו, לאחריותנו יותר

נכון, ושיפצנו ושיקמנו כל השנים כדי לעשות את זה. כמובן שאי אפשר להביא מטמנה שכבר

שפכו שם מאות אלפי טונות של זבל למצב של פתיחת מטמנה חדשה לפי הקריטריונים

העכשוויים..." (הדגשה ש.ל) (ראה 10 לפרוטוקול הדיון מיום 6.2.12)

מצ"ב פרוטוקול דיון מיום 6.2.12 בוועדה המשותפת לנושא סביבה ובריאות בכנסת ומסומן 3/ג

26. על אף שאתר הפסולת עבר לניהול עיריית מעלה אדומים, הניהול המשיך להיות כושל והליקויים הסביבתיים הלכו והחמירו. מבקר המדינה התייחס לכך בדו"ח המבקר משנת 2003:

"למרות העברת האתר בשנת 1998 לאחריותה של עיריית מעלה אדומים נמצאו בו ליקויים רבים. במסמך מספטמבר 2002 העלתה החברה את הטענות האלה: הקבלן המשיך להתעלם מהוראות הפיקוח, ובכך הביא לקיצור תוחלת השימוש באתר; תאי הפסולת לא כוסו כנדרש; צורת העבודה של הקבלן סיכנה את המשך הפעלת האתר. טענות החברה התבססו, בין השאר, על דוחות הפיקוח של האיגוד שבהם סוכמה פעילותו באתר. הליקויים הסביבתיים אשר גורמי פיקוח שונים דיווחו עליהם חדשות לבקרים כשהאתר היה באחריות עיריית ירושלים, נמצאו גם לאחר העברת האתר לידיה של החברה. על פי דוחות פיקוח של האיגוד וכן על פי ממצאים של עיריית ירושלים ושל המשרד נמשכו דלקות, הטמנה שלא על פי התקנות וההנחיות, כניסת משאיות ללא בקרה, הכנסת פסולת מזוהמת לאתר וכיוצא ב..."

(הדגשה ש.ל.) (ראה עמ' 308 ס' 3 לדוח מבקר המדינה משנת 2003)

27. עקב המצב החמור והמסוכן באופן בלתי הפיך של אתר הפסולת באבו דיס, נעשו לאורך השנים מספר ניסיונות שכשלו מטעם המשרד לאיכות הסביבה להביא לסגירת האתר ולשיקומו. הניסיונות נכשלו בכל פעם ופעם עקב אינטרסים כלכליים של הרשויות הישראליות המשתמשות באתר ובעיקר בשל העדר אלטרנטיבה לעיריית ירושלים לפינוי פסולת עם סגירת אתר אבו דיס, למעט שינועה לאתרים מרוחקים בדרום הארץ בעלויות כבדות.

בין היתר, בחודש יוני בשנת 2000 הוגשה תוכנית לשיפור האתר באבו דיס למנהל האזרחי, אך המנהל האזרחי דחה את ההצעה להרחיב את האתר עד לשנת 2009, ולכן הוחל בתכנון הסגירה והשיקום של האתר (ראה עמ' 316 לדוח מבקר המדינה משנת 2003)

כבר בחודש אוקטובר 2002 שלח מנהל מחוז ירושלים במשרד לאיכות הסביבה ליו"ר החברה מטעם עיריית מעלה אדומים אשר ניהלה את האתר התראה, מכח החוק לרישוי עסקים, התשכ"ח-1968, והחוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961, אשר בה צוין כי נשקלת הוצאת צו הפסקה מנהלי להמשך הפעלת האתר!! (ראה עמ' 308 ס' 3 לדוח מבקר המדינה משנת 2003)

28. בשנת 2010, השר להגנת הסביבה, גלעד ארדן, החליט בתיאום עם מתאם הפעולות בשטחים וראש המנהל הא"י, להפחית בהדרגה את כמות הפסולת מישראל המוטמנת באתר אבו דיס, ולסגור אותו כליל כאשר יפתח אתר פסולת יהודה עבור הרשויות הפלסטיניות. על בסיס החלטה זו עודכנו ב-12.10.10 תנאי רישיון העסק של האתר ונקבעו בו מועדים להפחתת כמויות הפסולת המוטמנת עד לסגירתו הסופית, כמפורט להלן:

א. 1,000 טון ליום (כ-750 טונות מירושלים) החל מה-12.4.11.

ב. 650 טון ליום (כ-400 טונות מירושלים) החל מה-12.10.11.

ג. 300 טון ליום (0 טונות מירושלים) החל מה-12.4.12 ועד מועד פתיחתו של אתר חילופי-

אס"פ יהודה.

כלומר, על פי החלטה זו הייתה אמורה להפסיק הטמנת הפסולת מישראל באתר אבו דיס

!!12.4.12

29. באופן לא מפתיע לאור התנהלות עיריית ירושלים במשך עשרות שנים, בחודש יוני בשנת 2011, התגלע ויכוח פומבי בין עיריית ירושלים לבין המשרד לאיכות הסביבה בעניין המשך השימוש באתר הפסולת באבו דיס. עקב הפרת עיריית ירושלים בריש גלי את תנאי הרישיון שעודכנו שלחה מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה ביום 5.6.11 מכתב נזעם לראש עיריית ירושלים המדבר בעד בעצמו, בו הזהירה בין היתר מסכנה לפיצוץ ולשריפות:

"אס"פ אבו דיס יוצר מפגעים סביבתיים של זיהום האוויר, זיהום קרקע, ואף קיים חשש לזיהום מקורות מים. האתר מופעל בצורה שאינה תקינה מבחינת כיסוי, גידור, וכניסת אנשים, הפועלים באתר תוך סיכון חייהם. המפגע העיקרי שיוצר האתר הוא גז המתאן. הגז המיוצר באופן טבעי בתהליך פירוק הפסולת באתר, אינו נאסף ואינו מטופל, מצב בו קיימת סכנה לפיצוץ ולשריפות". (הדגשה ש.ל.)

ראש עיריית ירושלים, ניר ברקת, הודיע בתגובה כי לאור אי העברת התקציבים לכיסוי עלות הפניית הפסולת לאתרים בדרום הארץ, העירייה תקיים את הצו אך לא תפנה את יתרת הפסולת מרחובות העיר. בסופו של דבר, הושג מתווה למימון הפניית כ-330 טון אשפה בלבד בכל יום מעיריית ירושלים למטמנה בדרום כאשר יתרת האשפה ממשיכה להיות מופנית לאתר הפסולת באבו דיס. מתווה זה נמשך עד היום!
מצ"ב מכתבה של עו"ד אלונה שפר-קארו, מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה, מיום 5.6.11 ומסומן 3/2 "ד"

30. ע"פ דבריו של מר יואל גואל, מאגף הפסולת במשרד להגנת הסביבה, בפרוטוקול הדיון שנתקיים ביום 6.2.12 בוועדה המשותפת לנושא סביבה ובריאות בכנסת, ההפחתה בהדרגה של כמות הפסולת מישראל המוטמנת באתר אבו דיס כפי שנקבעה בעדכון רישיון העסק מיום 12.10.10 הפכה לאות מתה!! ע"פ המתווה החדש ההפחתה הבאה תהיה ב-14 לאוגוסט 2012, אז יוגבל האתר ל-650 טון ביום. לאחר מכן, רק בחודש מרץ 2013 צפויה להיפסק הטמנת הפסולת של הרשויות הישראליות, אך תימשך (!!) ההטמנה של הרשויות הפלסטיניות:
"... במרץ בשנה הבאה כל הפסולת שמוטמנת בעצם בישראל תפסיק להיות מוטמנת שם, תישאר שם רק הטמנה של הפלסטינים ושל הרשויות הישראליות באזור יהודה ושומרון..."
(ראה 6 לפרוטוקול הדיון מיום 6.2.12)

מניסיון העבר, ברור כי המועד הבא להפחתה עשוי להידחות שוב כפי שכבר נדחה מספר פעמים.
31. יוער כי בנוסף על הסכנות הסביבתיות והבריאותיות של אתר הפסולת באבו דיס, המשך פעילות האתר במתכונתו הנוכחית נמצא גם פסול מבחינה משפטית כבר בשנת 2006. בעניין זה ראה חוות דעת מיום 26.12.06 אשר הכין המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מר מיכאל בלס, אשר קבע כי המשך הטלת פסולת באתר בעיקר ע"י רשויות ישראליות מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי החל באזור (צורף וסומן 3/2 "א").

32. מהמתואר עולה כי על אף הסכנות החמורות המתוארות במכתבה של מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה מיום 5.6.11, שוב קיבלו הרשויות הישראליות אורכה להטלת פסולת באתר אבו דיס תוך החמרת הסיכונים הסביבתיים והבריאותיים. זאת בהתעלם לחלוטין מהאינטרסים הבריאותיים והסביבתיים ובהתייחס אך ורק לשיקולים תקציביים של עלויות מימון החלופות. אזהרת המנכ"לית המפורשת בדבר סכנת "פיצוצים ושריפות" נשכחה כאילו לא הייתה! בפועל, לא ברור אם בכלל ומתי תפסיק לחלוטין הטמנת הפסולת באתר אבו דיס.

ד. לא יכולה להיות מחלוקת כי באתר הפסולת באבו דיס ובסביבתו קיימים סיכונים

בריאותיים וסביבתיים חמורים

33. כאמור, דבריה של מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה במכתבה מיום 5.6.11, כ-11 חודשים!!

לפני הגשת עתירה זו, מדברים בעד עצמם:

"אס"פ אבו דיס יוצר מפגעים סביבתיים של זיהום האוויר, זיהום קרקע, ואף קיים חשש לזיהום מקורות מים. האתר מופעל בצורה שאינה תקינה מבחינת כיסוי, גידור, וכניסת אנשים, הפועלים באתר תוך סיכון חייהם. המפגע העיקרי שיוצר האתר הוא גז המתאן. הגז המיוצר באופן טבעי בתהליך פירוק הפסולת באתר, אינו נאסף ואינו מטופל, מצב בו קיימת סכנה לפיצוץ ולשריפות". (צורף וסומן 3/2 "ד")

סכנת הבעירות והשריפות באתר הפסולת באבו דיס צויינה כבר בשנת 2003 בעמ' 12 למסמך רקע בעניין בעירות באתרי פסולת של המשרד להגנת הסביבה:

"אתר אבו דיס-אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעירות פנימיות וחימוניות (בדופן). מוקדי עשן מתפרצים ממקומות שונים. הבעירות החימוניות מכוסות אך פורצות שוב. המפעילים נדרשים לבצע כיבוי כחלק מפעולות שיקום האתר".

מצ"ב העמ' הרלוונטיים מתוך מסמך רקע של אגף פסולת מצוקה במשרד להגנת הסביבה בעניין בעירות באתרי פסולת מחודש יולי 2003 ומסומן 4/2 "א"

34. כמתואר בדוח מבקר המדינה משנת 2003 ובאינספור דו"חות של גורמי הפיקוח השונים, מאז תחילת פעילות עיריית ירושלים באתר אבו דיס לפני למעלה מ-30 שנים (בתחילת שנות ה-80), היה ברור לכל כי האתר מתנהל באופן חסר אחריות, ללא כל קריטריונים ותוך יצירת סיכונים סביבתיים ובריאותיים חמורים. בעקבות הניהול המופקר של האתר במשך כ-30 שנה נגרמו במקום סיכונים ונזקים סביבתיים בלתי הפיכים.

35. בחודש מרץ בשנת 2006 המנהא"י ביצע סקר סיכונים להקמת שכונת מגורים סמוך לאתר הפסולת אבו דיס (תכנית 1627/4/05) באמצעות חברת "אדמה". יודגש ויובהר, כי ניתוח הסיכונים בוצע מתוך הנחה כי אתר הפסולת ישוקם (כפי שיפורט בהמשך, טרם בוצע שיקום ואין צפי למועד תחילתו ולמישכו). הסיכונים חולקו לשלושה סוגים כאשר נושא הסיכון המשמעותי לתושבי השכונה נמצא "בתנועה ונוכחות ביוגז בתת הקרקע בריכוזים נפוצים בחלקה הצפון מזרחי של השכונה" (ראה עמ' 94 לסקר הסיכונים) ריכוזי הביוגז ובכללם גז המתאן יוצרים ע"פ הסקר את הסיכונים הבאים:

א. הצטברות ביוגז בחללים סגורים ופיצוץ.

ב. הצטברות ביוגז במבני מגורים והשפעה בריאותית.

ג. סיכון מסוים ליזום פיצוץ במסגרת עבודות הבניה.

יצויין כי במסגרת הסקר לא נבדק גז הרדון.

בנוסף, נמצאו בין היתר סיכונים של גלישה והתמוטטות של המזבלה, ריכוזי אבק וריח, נוכחות מכרסמים ומטרדים.

יודגש ויובהר, כפי שיפורט בהמשך, כי העותרים מתנגדים למסקנות של הדו"ח הסותרות את הממצאים שנאספו ומכל מקום, מערכת התנאים והתניות לשלילת הסיכון המפורטת בסקר לא התקיימה (האתר לא שוקם והמזבלה עודנה פעילה).

מצ"ב חלק הדיון בפרק 'המלצות והנחיות לביצוע' מתוך סקר הסיכונים מחודש מרץ 2006 המסכם את הממצאים שנמצאו וכן העמ' הרלוונטיים המתייחסים לביגז ומסומנים 4/נ"ב"
36. לאור המתואר לעיל, לא יכולה להיות מחלוקת כי באתר הפסולת באבו דיס ובסביבתו קיימים סיכונים בריאותיים וסביבתיים חמורים אשר לא ניתן להתעלם מהם. מעל התעלמות המשיבים מסיכונים אלה מתנוסס דגל שחור.

ה. אישור תכנית 1627/4/05 למתן תוקף ביום 16.8.06 על אף הסיכונים הסביבתיים והבריאותיים

37. על אף הסיכונים הסביבתיים והבריאותיים החמורים הידועים לכל ובהתעלם מהממצאים החומרים בסקר הסיכונים שבוצע, החליטה המשיבה מס' 2 לאשר למתן תוקף את התכנית להקמת שכונת מגורים לבני הג'אהלין בסמוך לאתר הפסולת אבו דיס (תכנית 1627/4/05), **זאת מבלי להתנות את הקמת השכונה בהשלמת השיקום של אתר הפסולת!!**
יתרה מכך, בהוראות תכנית 1627/4/05 נכתב בפרק שלישי בסעיף 1.1.1 כי יזמי השכונה יבואו בדברים עם מפעילי אתר הפסולת ע"מ להשאיר רצועה ברוחב 50 מטר לפחות ללא הטמנת פסולת נוספת מהדרך הגובלת את האס"ף ממערב. **היעלה על הדעת כי לא יוגדרו מגבלות שיקום ברצועה זו, האחרייות תוסר מרשויות התכנון ותעבור ליזמי השכונה) שנקבע כי עליהם לנהל מו"מ לגבי המשך הטמנת הפסולת ברצועה של 50 מ' מהשכונה)?**

38. ההחלטה נתקבלה בניגוד לזעקתם הנחרצת של הגורמים המקצועיים הבכירים בתחום הגנת הסביבה שהשתתפו בוועדה- מר מאיר מילר, נציג קמ"ט איכות הסביבה במנהא"ז, מר ניצן לוי, מאיגוד ערים לאיכות הסביבה יהודה, מר אלי דרור, נציג קמ"ט שמורות הטבע, ומר דרור נחמיאס מחברת "אדמה" אשר ערכה את סקר הסיכונים.

מר ניצן לוי, מאיגוד ערים לאיכות הסביבה יהודה התנגד בחריפות לאישור התוכנית:
"קראתי את הסקר הזה. לדעתי לא שמים אנשים בסמיכות לאתר כזה ובשביל זה לא צריך סקר סיכונים. לגבי הסקר הזה נעשתה עבודה מצויינת אבל המסקנה לא נכונה. אומרים שייתכנו מפגעים ויש סיכון לפיצוץ אלה הסיבות שלא צריך לשכן אנשים במקום זה ויש סתירה אמיתית בין הממצאים לבין המסקנות. אי אפשר לשכן אנשים שם אלא לאחר שיקום האתר. אין בעולם ולא בארץ הקמת יישוב ליד אתר פסולת פעיל ולא מסודר."
ובהמשך אמר: **"לדעתי זה חוסר אחרייות לשים שם אנשים ואני מזהיר את מת"ע על הסכנה. לא בטוח שהאתר הזה ישוקם..."**

דבריו החריפים של מר אלי דרור, נציג קמ"ט שמורות הטבע, מדברים בעד עצמם:
" כמו שמאיר אמר, לא מדובר כאן רק בתכנון אלא במשהו נפיץ שעלול לגרום לנזק גדול מאוד ואני לא רוצה למצוא את עצמי בוועדת חקירה ולכן יש לקבל תשובות מכל הגורמים הנוגעים לעניין."

(הדגשה ש.ל)

מצ"ב פרוטוקול מועצת התכנון העליונה מס' 500/4/06 מיום 16.8.06 ומסומן 5/נ
39. במועד הגשת עתירה זו, תכנית 1627/4/05 טרם פורסמה למתן תוקף. נראה כי העיכוב המתמשך בפרסום נבע מהבנתם של הגורמים ברשויות התכנון במנהא"ז כי אכן קיימות סכנות

בטיחותיות ובריאותיות הכרוכות בסמיכותה הגבוהה של השכונה המיועדת לאתר הפסולת באבו דיס.

1. טרם הוגשה תוכנית מלאה לשיקום אתר הפסולת באבו ואין צפי למועד תחילת השיקום ולמשכו

40. לא יכולה להיות מחלוקת כי כל עוד שלא שיקום אתר הפסולת באבו דיס הנזקים והסיכונים הסביבתיים רק ילכו ויחמירו. ראה בעניין זה את דבריו של דרור נחמיאס מחברת "אדמה" אשר ערכה סקר סיכונים עבור המנהל בפרוטוקול מועצת התכנון העליונה במנהל"ז מיום 16.8.06 כי "אם לא משקמים נכון את האתר כלומר מגדירים ושואבים את הגז תהיה סכנה גדולה יותר לאחר סגירת האתר מאשר בזמן פעילותו".

לא יכולה גם להיות מחלוקת כי כל עוד שלא הושלם שיקום אתר הפסולת לא ניתן לשכן במקום בני אדם כלשהם!! בעניין זה ראה את דבריו של מר ניצן לוי מאגוד ערים לאיכות הסביבה יהודה באותו הפרוטוקול כי "אי אפשר לשכן שם אנשים אלא לאחר שישוקם האתר.... לדעתך זה חוסר אחריות לשים שם אנשים ואני מזהיר את מת"ע על הסכנה. לא בטוח שהאתר הזה ישוקם. מדובר באי שליטה שלנו על האתר בעתיד..." (הדגשה ש.ל.)

41. אף אם בעוד מספר שנים תיפסק לחלוטין פעילות אתר הפסולת באבו דיס, לא יכולה להיות מחלוקת כי לאור הניהול הכושל בניגוד לכל קריטריון סביבתי ובריאותי, צפוי שיקום האתר להיות ממושך ביותר וכי ייתכן שלא יהיה ניתן לבצע שיקום מלא בשל הנזקים הסביבתיים הבלתי הפיכים שנגרמו במקום. יודגש ויובהר, כי תוכנית שיקום מלאה טרם הוגשה, טרם הוצאו אישורים וטרם פורסמו מכרזים כלשהם. כך אישר מר יואב גואל, מאגף הפסולת במשרד להגנת הסביבה, בעמ' 7 לפרוטוקול הדיון שנתקיים ביום 6.2.12 בוועדה המשותפת לנושא סביבה ובריאות בכנסת:

היו"ר דב חנין: תוכנית שיקום מלאה לשיקום האתר, אני מבין שעוד לא קיבלתם. יואב גואל: כן. לפי מה שהבנו. היא צריכה להיות מוגשת בזמן הקרוב, אנחנו אמורים לקבל הצגה שלה בעוד שבוע בעירייה.

....

יואב גואל: תהליך השיקום עצמו לוקח הרבה שנים, כי הגז ממשיך להיווצר, על פי כל מיני מודלים גז נוצר גם 15 ו-20 שנה אחרי סיום ההטמנה באתר, אבל אני חושב שהביצוע של השיקום עצמו תלוי באיך יוציאו את המכרזים וביעילות שתעבוד החברה כלכלית או מי שמפעיל את האתר, אבל זה יכול לקחת יחסית בהליך של חודשים, שנה, אולי יותר, תלוי בקצב של העבודה שלהם. יש פה עניין של אישורים סטטוטוריים שאנחנו יחד עם המנהל האזרחי, כי חוק התכנון והבנייה שם הוא לא בסמכותנו, הוא בסמכות ועדת התכנון של המנהל האזרחי, ולכן, אנחנו נעבוד בשיתוף פעולה מלא יחד איתם.

כך גם אישר ראש עיריית מעלה אדומים בעמ' 10 לפרוטוקול אותה הישיבה:

" המטמנה לא תפעל ואנחנו גם ממתנינים גם לאותה מטמנה פלסטינית שתקום, שגם היישובים הישראליים, היהודיים, ישפכו שם את הפסולת. בינתיים אנחנו כבר במשא ומתן

מאוד מאוד מתקדם עם יזמים לבנות באזור התעשייה שלנו מפעל למיון והפרדה... המפעל למיון והפרדה עד סוף השנה הזו הוא כבר יקום... כמובן הוצאת הגז לוקחת הרבה שנים.

42. גם מבקר המדינה התייחס לשיקום המורכב כבר בדו"ח המבקר משנת 2003 ולכך שלא בוצעה הערכות מבעוד מועד לסגירת האתר ולשיקומו ולאמצעים הכספיים הדרושים:

"סגירת אתר ושיקומו כוללים בין היתר, שכבת כיסוי סופית, מערכת לאיסוף ולטיפול בגז, שכבה מונעת חלחול, כיסוי קרקע מיוצג, שיקום נופי... בדצמבר 2001 העריך מנכ"ל האיגוד שעלות סגירת האתר ושיקומו תהיה 21-9.2 מיליון דולר, בהתאם לתכנית השיקום שתיבחר. לפי הערכות של האיגוד, העירייה והמשרד הסכום שהוקצה לקרן לא יספיק לשיקום האתר."

(ראה עמ' 315 לדוח מבקר המדינה משנת 2003)

ז. מיצוי הליכים

43. עקב המהלך המואץ כמתואר של המשיבים בחודשים האחרונים לקדם את תכנית הפינוי וההעסקה של בני שבט הג'יהאלין לאתר הפסולת באבו דיס ומאחר שבמהלך חודשים יוני-אוגוסט 2011 חזרו והודיעו נציגי המנהא"ז אשר ביקרו במתחמי המגורים של בני שבט הג'יהאלין, כי קיימת כוונה לפנותם וכי אם יסרבו לעבור הם יפוננו בכפייה, פנה הח"מ ביום 15.8.11 למשיב מס' 1, תא"ל מוטי אלמוז, בדרישה כי לא תקודם תכנית כלשהי עבור בני שבט הג'יהאלין מבלי שתתקיים הידברות עם נציגי השבט ובא כוחם.

משלא נענתה פנייה זו, הח"מ פנה ביום 12.9.11 לשר הביטחון, מר אהוד ברק, וליועמ"ש איו"ש, אלי"מ אלי בר און.

גם פנייה זו לא נענתה, ולאור האמור, הח"מ פנה בשנית למשיב מס' 1 ביום 3.11.11.

מצ"ב פניות ב"כ העותרים מיום 15.8.11, 12.9.11 ו-3.11.11 ומסומנות בהתאמה נ/6 "א"- "ג"

44. ביום 4.12.11 נתקבל במשרדו של הח"מ מכתבה מיום 30.11.11 של רס"ן מלי מאירי, רמ"ד תשתיות אזרחיות במנהא"ז, אשר אישרה כי אכן המשיבים מקדמים תכנית ליישוב קבע לבני שבט הג'יהאלין וכן, אישרה כי **"בין החלופות שנבחנות, נבחרת גם החלופה של התוכניות המרחיבות את אתר הקיבוע הקיים של הג'יהאלין, כך שתכלול בניית שתי שכונות נוספות"**.

בעקבות ביקור סא"ל עופר מיטל, ראש מנהלת התיאום והקישור עוטף ירושלים, בתחילת חודש ינואר 2012 בכפר חאן אל אחמר, בו נמסר באופן לאקוני לתושבים כי המנהא"ז עובד על תוכנית לפינויים ולהעסקתם לאתר הקיבוע של הג'יהאלין, ביום 16.1.12 שלח הח"מ מכתב למשיב מס' 1.

ביום 22.1.12 נתקבל במשרדו של הח"מ מכתבו של סג"מ בר אקוקה, ק.פניות הציבור במנהא"ז, המתעלם מטענות הח"מ וממחיש כי אין בכוונת המשיבים לקיים הידברות רצינית עם העותרים ובא כוחם בדבר תוכניותיהם.

מצ"ב מכתבה של רס"ן מלי מאירי מיום 30.11.11, מכתב הח"מ מ-16.1.12 ומכתב סג"מ בר אקוקה מיום 22.1.12 ומסומנים בהתאמה נ/6 "ד"- "י"

45. בחודשים שחלפו מאז מכתבה של רס"ן מלי מאירי, חזרו והודיעו נציגי המנהא"ז אשר ביקרו במתחמי המגורים של בני שבט הג'יהאלין (לאחרונה בימים 18.4, 23.4 ו-7.5), כי קיימת כוונה לפנותם וכי אם יסרבו לעבור הם יפוננו בכפייה, אך הם מסרבים בתוקף לשתף את בני שבט

הג'האלין ובא כוחם בתוכניותיהם ולקיים עימם הידברות רצינית אשר תיקח בחשבון את צרכיהם.

46. כמתואר, על אף פניות חוזרות ונשנות של ב"כ העותרים המשיבים מסרבים בתוקף לשתף את בני שבט הג'האלין ובא כוחם בתוכניותיהם, זאת כאשר במקביל בהודעות המשיבים בתקשורת ובביקורי נציגיהם במתחמי המגורים של השבט הם זורעים אימה ופאניקה. לאור האמור ובטרם תכנית ההעתקה לאתר הפסולת באבו דיס תיהפך לעובדה מוגמרת, מוגשת עתירה זו עתה.

IV הטיעון המשפטי

א. לפי הדין הבינלאומי בנסיבות העניין חל איסור על פינוי כפוי של בני שבט הג'האלין

47. יפים דבריו של כב' הנשיא (בדימוס) הש' א. ברק בפס"ד בבג"צ 7015/02 ע'גורי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, (פורסם בנבו) פ"ד נו(6) 352, עמ' 365, פסקה 14 :
"נקודת המוצא העקרונית הינה כי הוצאתו של אדם ממקום מגוריו והעברתו הכפויה למקום אחר פוגעת קשות בכבודו, בחירותו ובקניינו. ביתו של אדם אינו רק קורת גג לראשו אלא גם אמצעי למיקומו הפיזי והחברתי של אדם, של חייו הפרטיים ויחסיו החברתיים (ראו M. Stavropoulou "The Right Not To Be Displaced" [45], at p. 717). כמה זכויות אדם בסיסיות נפגעות בשל עקירתו הלא רצונית של אדם מביתו והעברתו למקום אחר, גם אם העברה זו אינה כרוכה בחצייתו של גבול מדיני (ראו F.M. Deng *Internally Displaced Persons Compilation and Analysis of Legal Norms* [39], at p. 14). זכויות אדם אלה מקורן בחלקן במשפט הפנימי של המדינות השונות, ובחלקן מעוגנות הן בנורמות של המשפט הבינלאומי."

48. העברה כפויה של כפרים שלמים למקום אחר מהווה הפרה של סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנה על אזרחים בעת מלחמה משנת 1949. סעיף 49 לאמנה קובע את האסור והמוותר בכל הנוגע להעברה בכפייה ולפינוי של תושבים מוגנים בתוך השטח הכבוש או אל מחוץ לו. הפסקה הראשונה של סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית אוסרת על העברה בכפייה של תושבים מוגנים, באשר היא, לרבות העברה בתוך השטח הכבוש, וזאת בנוסף לאיסור על גירוש תושבים מוגנים אל מחוץ לשטח הכבוש :

"INDIVIDUAL OR FORCIBLE TRANSFERS AS WELL AS DEPORTATION OF PROTECTED PERSONS FROM OCCUPIED TERRITORY TO THE TERRITORY OF THE OCCUPYING POWER OR TO THAT OF ANY OTHER COUNTRY OCCUPIED OR NOT ARE PROHIBITED REGARDLESS OF THEIR MOTIVE".

להלן התרגום:

"אסורה העברה בכפייה של מוגנים, יחידים או רבים, וכן אסור גירושם של מוגנים מתוך שטח כבוש אל שטח של המעצמה הכובשת או אל שטח של כל מדינה אחרת, כבוש או שאינו כבוש, יהיה המניע להם אשר יהיה."

עם זאת, הפסקה השנייה של סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית קובעת מקרה חריג נצב:

"Nevertheless, the Occupying Power may undertake total or partial evacuation of a given area if the security of the population or imperative military reasons so demand. Such evacuations may not involve the displacement of protected persons outside the bounds of the occupied territory except when for material reasons it is impossible to avoid such displacement. Persons thus evacuated shall be transferred back to their homes as soon as hostilities in the area in question have ceased."

להלן התרגום:

"אף-על-פי-כן, רשאית המעצמה הכובשת לקבל על עצמה את פינוי השלם או החלקי של אזור מסוים, אם ביטחון האוכלוסייה או שיקולי הכרח צבאיים ידרשו זאת... האנשים שפנו כד יוחזרו לבתיהם מיד לתום פעולות האיבה באותו שטח."

החריג מאפשר פינוי שלם או חלקי של אזור מסוים, בהתקיים אחד משני מצבים בלבד: הפינוי נחוץ לשמירה על ביטחון המפונים או שהוא מחוייב משיקולי הכרח צבאיים. פינוי כזה, להבדיל מהעברה בכפייה ומגירוש, הוא זמני במהותו, ולכן חייבת המדינה הכובשת להחזיר את התושבים שפנו עם חלוף הנסיבות שיצרו את הצורך בפינוי.

יובהר, כי אופי המגורים של תושב מוגן במקום מסוים בשטח הכבוש (למשל, אם התושב מתגורר במבנה מגורים שקיבל היתר בנייה או לאו) אינו מהווה עילה לגיטימית לחריגה מהאיסור הכללי על העברה בכפייה.

49. האצת הליכי האכיפה וההריסה בחודשים האחרונים במתחמי מגורי בני שבט הג'יהאלין נובעת בראש ובראשונה מכוונת המשיבים לנקות את המרחב בין ירושלים ליריחו, כ"גוש התיישבות מעלה אדומים", מהאוכלוסייה הבדואית המקומית המתגוררת בו מזה עשרות שנים. הדבר אושר במסמך מיום 19.1.11, "צוות לתיחום אדמות מדינה באיו"ש (צוות קו כחול)-נהלי עבודה", המנחה גורמים במנהא"ז לפעול במרץ לתיחום אדמות מדינה באופן התואם לתוכניות הפוליטיות של המשיבים. בהקשר זה לא יכולה להיות מחלוקת כי גם הפינוי הנרחב הקודם של מתחמי הג'יהאלין (בג"צ 1242/98 ובג"צ 5813/00) והעברת יושביהם לאתר הקיבוע של הג'יהאלין נבע כתוצאה מהאינטרס הפוליטי של המשיבים להרחיב את ההתנחלות מעלה אדומים.

כמתואר, הדין הבינלאומי אוסר במפורש תזוזות אוכלוסייה מסיבות מדיניות או אתניות. אין ספק כי פינוי רועים ונוודים, כדי ליצור איזורים "נקיים" מאוכלוסייה פלסטינית הינו אסור והינו פשע מלחמה ע"פ הוראות הדין הבינלאומי.

מצ"ב מסמך "צוות לתיחום אדמות מדינה באיו"ש (צוות קו כחול)-נהלי עבודה" מיום 19.1.11 ומסומן 7/1

ב. על המשיבים חלה חובה לקיים הידברות עם העותרים ובא כוחם לפני נקיטת כל מהלך

לקידום תוכניתם לפינוי המוני ולהעתקם של בני שבט הג'האלין

50. אין ספק כי כל עוד שמדינת ישראל רואה עצמה כחברה בחבר העמים הנאורים ואיננה מעוניינת להפר בריש גלי את הוראות החוק הבינלאומי, אין באפשרות המשיבים לבצע בנסיבות העניין פינוי והעתקה המוניים כפויים של בני שבט הג'האלין מטעמים פוליטיים בלבד. **האפשרות החוקית היחידה של מדינת ישראל לממש את תוכניתה הינה באמצעות הידברות והגעה להסכמות עם בני שבט הג'האלין ובא כוחם!**

51. כמתואר, המשיבים אינם מאפשרים הליך הוגן ופוגעים בזכות הטיעון של בני שבט הג'האלין בקידום תוכנית בעלת השלכות מרחיקות לכת על חייהם מבלי שמתקיימת הידברות רצינית כלשהי בין המשיבים לבין נציגי השבט ובא כוחם הלוקחת בחשבון את צרכיהם ואורחות חייהם, זאת תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם.

52. המשפט המינהלי הישראלי מחייב כאמור מתן זכות טיעון, וזה מכבר נקבע בפסיקה כי ככל שהתוצאות של ההחלטה השלטונית חמורות יותר ובלתי הדירות, גם חיוני יותר שהאדם הנוגע בדבר יוכל להשמיע השגותיו ולהביא תגובתו לטענות נגדו, כדי לנסות ולהפריכן (ראה בג"צ 358/88 האגודה לזכויות האזרח נ. אלוף פקוד המרכז פד"י מג(2) 529,540).

כך גם, הזכות להליך הוגן הוכרה בשורה ארוכה מאוד של פסיקת בית המשפט העליון, והיא מושרשת בפסיקה (ראה לדוגמא: בג"צ 9198/02 **ההסתדרות הרפואית בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה**, בג"צ 1049/07 **אלכס קאהן נ' שרת החוץ גב' ציפי לבני**, בג"ץ 4243/01 **כוכבי נ' שר המשפטים**, תק-על 2001(2) 185). הזכות להליך נאות מושרשת גם היא במשפט האמריקאי. התיקון החמישי לחוקת ארצות הברית מעניק לכל אדם את הזכות להליך נאות:

"No person shall ... be deprived of life, liberty, or property, without due process of law."

53. למועד מימוש זכות הטיעון ישנה חשיבות רבה. על המשיבים לתת לבני שבט ג'האלין אפשרות לממשה בטרם תוכנית הפינוי וההעתקה בצמוד לאתר הפסולת באבו דיס תיהפך לעובדה מוגמרת ובטרם זכות הטיעון תיהפך לתיאורטית בלבד.

בנסיבות העניין, מאחר שמדובר בתכנון **הכרוך בפינוי**, זכות הטיעון של העותרים רחבה וצריכה להיות **מראשיתו** של הליך התכנון, ומוקדמת יותר מאשר בהליכי תכנון רגילים בישראל (בישראל זכות הטיעון ניתנת במהלך השלב המאוחר של שמיעת ההתנגדויות).

דבריו של מר גרישה יעקוביץ, ר' ענף תשתיות בלשכת מתאם הפעולה בשטחים, בפרוטוקול הדיון מיום 6.2.12 בועדת סביבה ובריאות בכנסת, כי הוא **"לא מכיר ואני ותיק מאוד במערכת, תהליך של קיבוע שבוע ללא הידברות, כולל האנשים המכובדים פה שבשנת 97' התהליך איתם בוצע בהידברות"**, הינם אמת חלקית בלבד (בלשון המעטה).

העתירה בבג"צ 1242/98 הוגשה לאחר שהמשיבים כבר הרסו את מאהלי המגורים של משפחות העותרים שם והעתירה הנוספת בבג"צ 5813/00 הוגשה בשם עשרות משפחות אשר פונו בכפייה

ממאהל באזור מעלה אדומים לאתר הקיבוע ושוכנו בקונטיינרים חלודים, ללא הקצאת קרקע וללא חיבור לתשתיות בתחום תכנית המתאר.

מה נפקא מינה אם תתקיים הידברות בין המשיבים לבין בני שבט הגיהאלין ובא כוחם בעניין ההעתקה, אם בכוונת המנהא"ז לבצע קודם לכן פינוי והריסה של מתחמי המגורים הקיימים? ברור כי אם לא ישותפו בני שבט הגיהאלין בהליך התכנוני **מראשיתו** יהיה מדובר בפינוי כפוי שאינו חוקי ולא ניתן יהיה לראות בו כפינוי בהסכמה כלשהי.

בהקשר זה יצויין כי למונח "כפוי" בס' 49 לאמנת ג'נבה הרביעית ניתנה פרשנות רחבה:

"Forced" is not to be interpreted in a restrictive manner, such as being limited to physical force. It may include the "threat of force or coercion, such as that caused by fear of violence, duress, detention, psychological oppression or abuse of power against such person or persons or another person, or by taking advantage of a coercive environment

(Prosecutor v. Radislav Krstic (Trial Judgement), ICTY (2 August 2001)).

54. זאת ועוד, גם בנסיבות בהן אין מדובר בפינוי רחב היקף של אוכלוסייה מוגנת, על המשיבים לפנות לאוכלוסייה המקומית הפלסטינית לצורך קבלת התייחסותה עוד בטרם הבאת התוכנית לדיון בפני מוסדות התכנון של המנהא"ז. הדבר נובע בין היתר, מאחר שצו 418 ביטל את ועדות התכנון המקומיות הפלסטיניות וכך גם בוטלו הועדות המחוזיות וסמכותן ניטלה בידי מועצת התכנון העליונה. מאחר שהועדות הנ"ל בוטלו, במסלול "מקוצר" זה חיוני לקבל מידע מהתושבים המקומיים הפלסטיניים, על מנת ליתן בתכנית ביטוי הולם לצרכים התכנוניים השונים.

חיוניות שיתוף האוכלוסייה המקומית הפלסטינית בשלבים המוקדמים של הכנת תוכנית ידוע היטב לרשויות התכנון במנהא"ז. במסגרת החלטה שפורסמה ביום 27.02.11 (הדיון נתקיים ביום 29.3.09) בהתנגדות לתוכנית מס' 1170/08 לכפר אום ריחן, ולאור ההתנגדות של עמותת "במקום" שהוגשה בין היתר על רקע אי שיתוף הציבור בהליך קידום התוכנית, הודיעו רשויות התכנון על נוהל חדש בפעילותן לפיו "יעשה מאמץ לפנות, עוד טרם הבאת תוכנית למגזר הפלסטיני לדיון בפני מוסדות התכנון, לאוכלוסייה המקומית לצורך קבלת התייחסותה. כל זאת, בהתאם לכלל השיקולים ולנסיבות המשתנות".

בס' 71-74 לפרוטוקול הדיון התייחסה ועדת המשנה להתנגדויות במועצת התכנון העליונה לחשיבות שיתוף האוכלוסייה המקומית בטרם הכנת התוכנית:

”

71. בהקשר זה, הודיעו גורמי התכנון לועדה, כי להבא, בטרם הכנתה של תוכנית, בכוונת רשויות התכנון לקבל את התייחסותם של גורמים מקומיים ביישוב הרלוונטי, באמצעות גורמי הקישור והתיאום, לאפשרויות התכנון במקום. זאת, במידת האפשר בהתחשב בכלל השיקולים והאילוצים, לרבות הביטחוניים, בנושא זה.

72. הדבר נועד להעמיק את היקף המידע המצוי בפני רשויות התכנון בעת גיבושן של תוכניות, לרבות על רקע אי פעילותה של ועדה מקומית מתאימה, אשר חזקה כי הייתה מחזיקה במידע זה, ולמעלה מן הנדרש על פי הנורמות החוקיות החלות.

73. אין לוועדה זו אלא לברך על הדבר, ולהדגיש בפני רשויות התכנון את החשיבות לנסות ולממש עיקרון זה באופן המשמעותי ביותר.

74. בהקשר זה, נבקש לחדד, כי לצורך מתן אפשרות לרשויות התכנון לגבש תוכניות אשר יבטאו נכוחה את צרכי האוכלוסייה נושא התוכנית, נמליץ לנסות ולקבל מידע בסוגיות הבאות: מבני הציבור הקיימים בתחום התוכנית, כמו גם מבני ציבור מוצעים; אתרי מסחר ותעשייה זעירה המצויים או הקיימים במקום; מגמות התפתחות היישוב, בראייה מקומית; בעלויות וקרקעות ציבוריות וכיו"ב."

(הדגשה ש.ל.)

מצ"ב העמ' הרלוונטיים מתוך פרוטוקול מס' 5/09 מיום 29.3.09 בועדת המשנה להתנגדויות במועצת התכנון העליונה ומסומן 8/נ

55. לא ברור מדוע המשיבים נמנעים מלשתף את בני שבט הג'האלין בהליך התכנוני מראשיתו. על פניו נראה כי מדובר באינטרס משותף. מלבד אינטרס והזכות של בני שבט הג'האלין כי כל תוכנית שתקודם תתאים לצרכיהם ולאורח חייהם, למשיבים קיים אינטרס להגיע להסכמה שכן מבחינה חוקית זו האפשרות היחידה העומדת בפניהם כדי לממש תוכנית כלשהי לפינוי ולהעתקה. למשיבים קיים אינטרס ברור כי לא ישקיעו משאבים כספי ציבור וזמן לשווא בתוכנית לשיכון "קבע" של שבט הג'האלין בצמוד לאתר הפסולת באבו דיס, אשר מראש אין סיכוי כי היא תהיה מקובלת על בני שבט הג'האלין.

56. שוב יודגש ויובהר, כי העותרים אינם מסכימים להעתקת מקום מגוריהם וטוענים כי על רשויות התכנון לבצע תכנון במקומות מגוריהם מזה עשרות שנים ובהתאם לאורחות חייהם, אך בהינתן "יחסי הכוחות" בינם לבין הרשויות הישראליות באיזור הם מבקשים להיות מעורבים בקביעת מקום ותנאי המגורים באתר אליו יפוננו אם בסופו של יום ובסופם של ההליכים המשפטיים הם יפוננו בניגוד לרצונם.

ג. על המשיבים חלה חובה להימנע מהעברת בני שבט הג'האלין למתחם בצמוד לאתר הפסולת באבו דיס לאור הסיכונים הבריאותיים והסביבתיים החמורים

57. ס' 43 לתקנות האג:

בשורה ארוכה של פסקי דין קבע בית משפט זה כי:
"הנורמות העיקריות של דיני המלחמה שענינם תפיסה לוחמתית, הן אלה הכלולות בתקנות בדבר דיניה ומנהגיה של המלחמה ביבשה משנת 1907 הנספחות להסכם האג הרביעי מ- 1907 (תקנות האג). אף שתקנות האג הן דקלרטיביות באופן, הן משקפות משפט בינלאומי מנהגי החל בישראל גם בלא מעשה חקיקה ישראלי..."
(בג"צ 393/82 ג'מעת אסכאן ואח' נ. מפקד כוחות צה"ל ואח' פ"ד לו (4) ע' 785) (להלן: בג"צ אסכאן).

ס' 43 לתקנות האג קובע:

"The authority of the legitimate power having in fact passed into the hands of the occupant, the latter shall take all measures in his power to restore, and ensure, as possible, public order and safety."

ולעניין חובת הממשל הצבאי להבטיח את תקינות חייה של האוכלוסייה המקומית יפים דברי

כב' השופט ברק (כתוארו אז) בבג"צ אסכאן :

"18. הריישא של תקנה 43 לתקנות האג מעניק לממשל הצבאי סמכות ומטיל עליו חובה להחזיר ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים. אין התקנה מגבילה עצמה להיבט מיוחד של הסדר והחיים הציבוריים. היא משתרעת על הסדר והחיים הציבוריים על כל הבטיחה. על כן חלה סמכות זו בצד עניני בטחון וצבא גם על נסיבות "אזרחיות" רב גוניות, כגון נסיבות כלכליות, חברתיות, חנוכיות, סוציאליות, תברואתיות, בריאותיות, תעבורתיות וכוצא באלה עניינים, שחיי אדם בחברה מודרנית קשורים עימהם.

כפי שגם אמר כב' הש' שילה בבג"צ 202/81 בע' 629 :

מהי הבטחת סדר וחיים ציבוריים? התשובה המתבקשת היא: הפעלת נורמות ממשל תקין על כל שלוחותיו, הנהוגות בימינו בארץ מתוקנת, כולל ביטחון, בריאות, חינוך, סעד, אך בין היתר גם איכות החיים והתחבורה". (הדגשה ש.ל)

ובהמשך בבג"צ אסכאן אשר נדון לפני כ- 30 שנים קובע כב' השופט (כתוארו אז) ברק :

"אך טבעי הוא כי בתפיסה צבאית קצרת מועד הצרכים הצבאיים-בטחוניים שולטים ברמה לעומת זאת, בתפיסה צבאית ארוכת מועד, צרכי האוכלוסיה המקומית מקבלים יתר תוקף...". מאחר והתפיסה הצבאית באזור מגורי העותרים נמשכת זמן רב למדי (כ-45 שנים) ולא נראה כי היא עומדת בפני סיום, יש מקום להורות למשיבים לתת משקל רב בשיקוליהם לצרכי האוכלוסיה המקומית.

58. לפי פסקאות 106 ו-112 לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק מיום 9.7.04 בעניין "השלכותיה המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש", האמנה לזכויות אזרחיות פוליטיות והאמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 1966, חלות בשטחים הכבושים. בפסקה 111-112 מבהיר בית הדין כי אמנות זכויות האדם הבינלאומיות חלות גם על פעולות מדינת ישראל המתבצעות תוך הפעלת סמכויותיה באיזורים מחוץ לשטחה, קרי, גם על פעולות המפקד הצבאי בשטח הפלסטיני הכבוש. ס' 12 לאמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 1966 קובע כדלקמן :

א. מדינות שהן צד באמנה זו מכירות בזכות כל ליהנות מרמת הבריאות הגופנית והנפשית הגבוהה ביותר שאפשר להשיגה.

ב. הצעדים שיינקטו בידי מדינות בעלות אמנה זו למען השג את מימושה המלא של הזכות האמורה יכללו אותם צעדים הנחוצים כדי להבטיח:

1. הפחתה בשיעור הלידות של עוברים מתים ובתמותת תינוקות, והתפתחותו הבריאה של הילד;

2. שיפור בכל היבטי ההיגיינה הסביבתית והתעשייתית;

3. מניעה של מחלות מדבקות, אנדמיות, תעסוקתיות ואחרות, טיפול במחלות אלה ופיקוח עליהן;

4. יצירת תנאים נאותים אשר יבטיחו לכל שירותי בריאות וטיפול רפואי במקרה של מחלה.

(הדגשה ש.ל)

59. אומנם, בהסכמי האוטונומיה, באוגוסט 1994, הועברו הסמכויות האזרחיות כולל עניין הבריאות לרשות הפלסטינית, אך מה הטעם בהעברת האחריות על תחום הבריאות למשרד

הבריאות הפלסטיני כאשר המשיבים משתמשים בחוסר תום לב בדיני התכנון והבנייה, כדי לקדם את תוכניתם להעברת בני שבט הג'האלין למתחם צמוד לאתר הפסולת באבו דיס, בהתעלם מהסיכונים הבריאותיים והסביבתיים?

ד. הפרת הזכות לדיור נאות

60. כאמור, לפי פסקאות 106 ו-112 לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק מיום 9.7.04 בעניין "השלכותיה המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש", האמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 1966 חלות גם בשטחים הכבושים. על פי ס' 11 לאמנה שישראל חתמה ואישררה בשנת 1991 נקבע כי :

"מדינות שהן צד לאמנה מכירות בזכות כל אדם לרמת חיים נאותה עבורו ועבור משפחתו, לרבות מזון, מלבושים ודיור נאותים ושיפור מתמיד בתנאי קיומו..."

הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות של האו"ם, האחראית על פירושה של האמנה, קבעה כי הזכות לדיור נאות מחייבת את המדינה לדאוג לכל אדם לרמה מסוימת של ביטחון בחזקתו על מקום מגוריו, באופן שיבטיח לו הגנה מפני גירוש כפוי, הצקה או אימים אחרים. עוד קבעה הוועדה, כי זכות זו כוללת גם הבטחת נגישות למים ראויים לשתיה, מקור חום לצורכי בישול, חימום ותאורה, תברואה ואמצעים לניקוי ועוד.

כאמור המשיבים התעלמו מקיום ומצרכי העותרים ובני שבט הג'האלין במשך עשרות שנים. תוכנית המשיבים עתה לפינוי בני שבט הג'האלין ולשכנם בצמוד לאתר פסולת פעיל מסוכן, כרוכה למעשה בהפרה בוטה של הזכות לדיור נאות, באופן המהווה התכחשות מוחלטת לזכותם של בני שבט הג'האלין לדיור.

61. בעניין היקף הפגיעה המותרת בזכויות אדם בשל העברה כפויה יפים דבריו של כב' הנשיא (בדימוס) השי' א. ברק בפס"ד בבג"צ 7015/02 ע'גורי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, (פורסם בנבו) פ"ד נו(6) 352, עמ' 365, פסקה 16 :

היקף הפגיעה המותרת בזכויות האדם בשל העברתו הכפויה ממקום למקום משתנה על-פי הטעמים המונחים ביסוד ההעברה. לא הרי העברה הנגרמת בשל פעולות לחימה (בין בשל סכסוך בינלאומי ובין בשל מלחמת אזרחים) כהרי העברה הנגרמת בשל אסון (שהטבע גרמו או שהוא מעשה ידי אדם) (ראו R. Cohen, F.M. Deng *Masses in Flight: The Global Crisis of Internal Displacement* [40]).

מאחר שבענייננו מדובר בהעברה כפויה המתוכננת **מסיבות מדיניות או אתניות** בלבד, ברור כי לא מותרת כלל פגיעה בזכויות האדם של בני שבט הג'האלין.

ה. הפרת הזכות של בני שבט הג'האלין לקיים את תרבותם ואורח חייהם המסורתי

62. לעותרים אורח חיים מסורתי ייחודי. על המשיבים ליתן משקל ראוי בכל מהלך תכנוני כזה או אחר שינקטו לזכותם של בני שבט הג'האלין לשמר את אורח חייהם המסורתי ואת תרבותם, זאת בין היתר תוך הבנה בדבר הקשר המיוחד והבל ינותק של בני שבט הג'האלין עם מרחבי

המדבר ושטחי המרעה. כל ניסיון של המשיבים לבטל במחי יד באמצעות דיני התכנון והבנייה מסורת, תרבות, ואורח חיים הקיימים מזה דורי דורות, הינו הפרה בוטה של זכויות בני שבט הג'האלין המוכרות זה מכבר במשפט הבינלאומי ובמשפט הישראלי.

אכן, ביהמ"ש הנכבד הכיר זה מכבר בבדואים כקבוצה יחודית בעלת אורחות חיים מיוחדים והכיר בצורך של הרשות המנהלית להתחשב בצרכיהם המיוחדים של הבדואים (בג"צ 528/88 אליעזר אביטן נ' מנהל מקרקעי ישראל ו-2 אח', פ"ד מג (4), 297, 305).

63. זכויות תרבויות של מיעוטים קיבלו הגנות מיוחדות בשורה של אמנות בינלאומיות והחלטות בגופים הבינלאומיים הרלוונטיים:

זכויות תרבויות של מיעוטים קיבלו הגנה מיוחדת בסעיף 27 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות משנת 1966, אשר אושררה ע"י מדינת ישראל.

בשנת 1989 אושררה אמנה מס' 169 של ארגון העבודה הבינלאומי המגנה על זכויות ילידים. בין היתר בס' 5 (a) לאמנה נקבע כדלקמן:

the social, cultural, religious and spiritual values and practices of these peoples shall be recognised and protected, and due account shall be taken of the nature of the problems which face them both as groups and as individuals

בס' 7 (1) לאמנה נקבע כי:

1. The peoples concerned shall have the right to decide their own priorities for the process of development as it affects their lives, beliefs, institutions and spiritual well-being and the lands they occupy or otherwise use, and to exercise control, to the extent possible, over their own economic, social and cultural development. In addition, they shall participate in the formulation, implementation and evaluation of plans and programmes for national and regional development which may affect them directly.

בשנת 2007 אושררה בעצרת הכללית של האו"ם ה-Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, בין היתר, בס' 8 (2) נקבעו הגנות הנוגעות להעברת אוכלוסייה ילידית ולשמירה על זכויותיהם הקנייניות:

2. States shall provide effective mechanisms for prevention of, and redress for:

b) Any action which has the aim or effect of dispossessing them of their lands, territories or resources

c) Any form of forced population transfer which has the aim or effect of violating or undermining any of their rights.

(הדגשה ש.ל)

יצוין כי לאחרונה השתתפו נציגי שבט הג'האלין בכנס של האו"ם בג'נבה בנושא קבוצות ילידות.

1. מדיניות תכנון מפלה

64. חוק תכנון ערים כפרים ובניינים הירדני מס' 79 משנת 1966 הינו חוק המאפשר גמישות תכנונית רחבה, הוא מסמיך את רשויות התכנון השונות לאשר בנייה על פי תכנית, לאשר חריגות ושינוי תב"ע.

דיני התכנון והבניה באיו"ש מוסדרים במספר צווים צבאיים על גבי החוק הירדני החל באזור. הצו המרכזי המטפל בתכנון ובניה הוא הצו בדבר חוק תכנון ערים ובניינים (יו"ש) (מס' 418), תשל"א – 1971.

65. בעקבות חלוקת הסמכויות באזור C שמרה לעצמה מדינת ישראל את הסמכויות בתחום הביטחון ובתחום התכנון והבנייה.

הפעלת הסמכויות בתחום התכנון והבנייה באזור C נעשית ע"י משרדי ויחידות התכנון, הרישוי והפיקוח של המנהל האזרחי. גופים אלה כפופים למרות המשיבים 1 ו 3 ואין ספק כי הסמכויות לפחות בכל הקשור לתכנון, רישוי ואכיפה מול הפלסטינים המתגוררים באזור C הינם באחריותם המלאה של המשיבים 1 ו 3.

בפועל גופי התכנון והרישוי של המנהל האזרחי נמנעים מלעסוק בתכנון שלא לומר רישוי למגורים עבור אלפי בני הג'יהאלין המתגוררים בשטח C. החריג לכך היה תכנון ורישוי שכונת מגורים לכ-100 משפחות הג'יהאלין על אדמות אבו דיס, באתר כפר הג'יהאלין, המכונה 'אל ג'יבלי'.

חריג זה נועד לאפשר פינוי כ 100 משפחות בדואים שהתגוררו על קרקעות עליהן תוכננו, נבנו ואוכלסו שכונות המגורים 06 ו 07 של עיריית מעלה אדומים והושג רק בעקבות הגשת עתירות לבג"צ והתערבות בית המשפט הנכבד (בג"צ 1242/98 ובג"צ 5813/00)

מלבד חריג זה לא הוצא בעיקרון היתר להקמת או לקיום מבנה מכל סוג המשמש את אוכלוסיית הג'יהאלין, ומנגד יחידת הפיקוח פעלה להוצאת צווי הריסה לאוהלים, צריפונים, דירים, מחסנים, מטבחים ובארות מים המשמשים את בני הג'יהאלין.

66. אנשי התכנון והפיקוח המפירים ברגל גסה מזה שנים את הוראות הדין הבינלאומי, הדין המקומי, הדין העברי ועיקרי הצדק הטבעי ידעו עד עתה וידעו גם בעתיד (אם לא יחול שינוי במדיניות הגורמים הממונים עליהם) בעיקר כיצד לא ליתן היתר בנייה לפלסטינים באזור C (למעט בתחום תוכנית מתאר מאושרת של כפרים) ואינם מגלים הבנה אמיתית כלשהי לצרכי האוכלוסייה הפלסטינית ובפרט, לצרכי העותרים בעתירה זו.

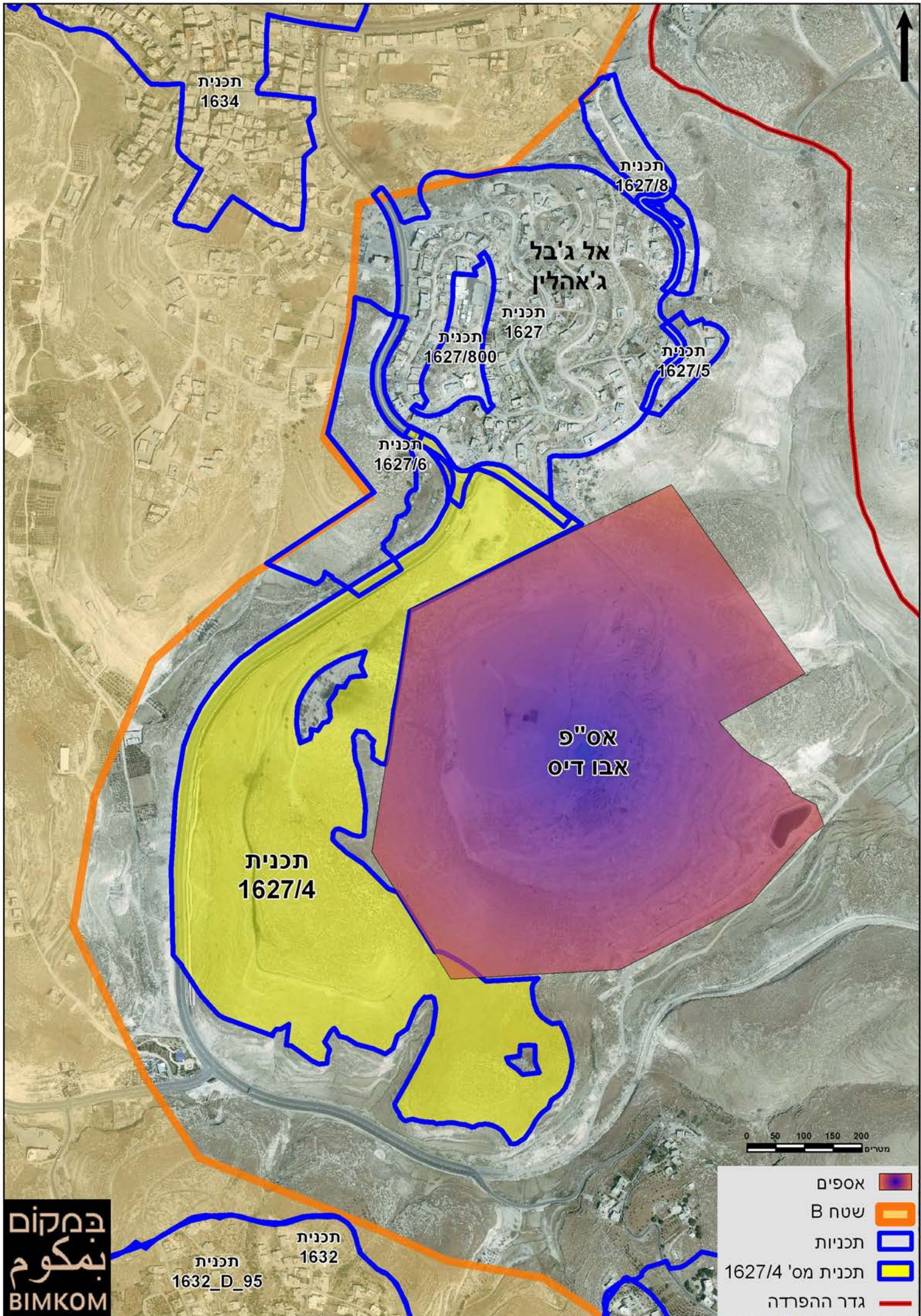
67. הרשויות הישראליות באזור פועלות באופן המהווה הפרה חמורה עד מאוד של חובותיהן ע"פ הדין הבינלאומי (ובעיקר אמנת ג'נבה הרביעית) והדין הישראלי (בעיקר הלכות בג"צ). בסמכויות בתחום התכנון נעשה בעיקר שימוש אחד- הוצאת צווי הריסה לפחוני ודירי הבדואים המתגוררים באזור C.

מדיניות זו נועדה לאלץ את הבדואים באזור לעזוב את אזור מגוריהם. הכוונה ברורה אך לא נראה כי היא ניתנת למימוש, שכן, לבדואים אין בעיקרון רכוש או קרקעות באזורי A ו-B והמטרה היחידה המושגת ע"י הגורמים המנהל"ז הינה יצירת מצוקה אנושית קשה שאין רבות כמותה באזורינו (או באזורים אחרים).

- גם בעניינו, תוכנית הפינוי הינה לאתר בסמוך למזבלה ובסמוך לאזור B.
68. העותרים יטענו כי המשיבים מחויבים מכח החלטות בג"צ להימנע מאפליה פסולה, וכפי שהם יודעים לפעול לרווחת האוכלוסיה היהודית בהתנחלויות שהוקמו באזור שבקרבת מקום מגורי העותרים, עליהם לפעול בדרך שתאפשר גם לעותרים קיום ולו גם ברמה האלמנטרית.
69. ועדות התכנון שליד מועצת התכנון העליונה, פועלות מזה שנים תוך הפעלת שיקולים מפלים על רקע פוליטי, דבר ההופך החלטות מעין שיפוטיות של ועדות המשנה לחסרות תוקף ולבטלות. יובהר, כי אין כלל יצוג לאוכלוסיה המקומית בועדות התכנון.
- המנגנון של מערכת התכנון כפי שנוצר על ידי ישראל הינו מנגנון מפלה אשר מעדיף באופן ברור את תושבי ההתנחלויות, נותן להם ייצוג ומסייע להם באופן מובהק לממש את רצונותיהם בעוד שהוא מונע בכל דרך אפשרית פיתוח פלסטיני בשטח C. הפיתוח עבור פלסטינים נעשה אך ורק בתחום הבנוי המאושר וללא הקצאות שטחים ומשאבים תכנוניים.
70. **בעוד שהמשיבים מתכננים הרחבות בנייה בסטנדרטים הגבוהים ביותר עבור ההתנחלויות הישראליות ומכשירים השכם וערב (או מעלימים עין) מאחזים בלתי חוקיים, כאשר מדובר בבני שבט הג'האלין, המשיבים מתכננים באופן חד צדדי מתחם מגורים צפוף הצמוד לחבית הנפץ הסביבתית-בריאותית של מזבלת אבו דיס. המשיבים מקדמים תוכנית להעתקת בני שבט הג'האלין בצמוד לאתר הפסולת בהתעלם מצרכיהם ומהסיכונים הבריאותיים והסביבתיים, זאת באופן אשר אין לו אח ורע בישראל או בהתנחלויות הישראליות בשטחים.**
71. לאור האמור, מתבקש כב' ביהמ"ש להוציא מלפניו צווים על תנאי וצווי ביניים כמבוקש, ולאחר שמיעת הצדדים להפוך את הצווים להחלטיים, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות הגשת עתירה זו כולל שכ"ט עו"ד.

שלמה לקר, עו"ד
ב"כ העותרים

תכנית
1634

תכנית
1627/8

אל ג'בל
ג'אהלין

תכנית
1627

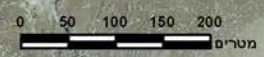
תכנית
1627/800

תכנית
1627/5

תכנית
1627/6

אס"פ
אבו דיס

תכנית
1627/4

במקום
بمكوم
BIMKOM

תכנית
1632
תכנית
1632_D_95

- אספים
- שטח B
- תכניות
- תכנית מס' 1627/4
- גדר ההפרדה

הארץ

נא 212

ישראל מאיצה פינוי בכפייה של אלפי בדואים בגדה

המינהל האזרחי יחל בחודשים הקרובים בתוכנית להעתקת כל הבדואים בשטח סי מאדמות עליהם הם יושבים זה עשרות שנים - ליישוב קבע קיים

עמירה הס 14.09.2011 05:09

המינהל האזרחי בגדה המערבית יחל בחודשים הקרובים בהעתקת בדואים ליישוב קבע קיים. זאת במסגרת תוכנית שמגבש המינהל לפינוי של כל הבדואים בשטח C מהאדמות שעליהם הם יושבים זה עשרות שנים. דבר הפינוי נודע ל"הארץ" משיחות עם בדואים באזור, גרמים דיפלומטיים ועובדי ארגונים בינלאומיים. לפי אותם גרמים, לפני כארבעה חודשים נתן פיקוד מרכז במטה הכללי את הסכמתו לתוכנית.

הראשונים שצפויים להיות מפונוים הם כ-2,400 הבדואים שחיים בשוליים המזרחיים של יחשלים. המהלך יקל על ישראל ביישום התוכנית להרחיב את התנחלות מעלה אדומים והתנחלויות אחרות באזור, וליצור רצף בנייה יהודית עד ליחשלים.

התוכנית לריכוז הבדואים שבגדה המערבית ביישוב קבע מתגבשת מבלי שיתיעצו עמם, אולם בחודשים האחרונים שמעו עליה תושבי המאהלים הבדואיים שוב ושוב מפי נציגי המינהל האזרחי שמסירים בקביעות באזור. כן הובהר להם שאם יסרבו לעבור, יפונם בכפייה.

לדברי אנשי יישוב הקבע הבדואי של הג'האלין באל-עזרייה (שהוקם בסוף שנות התשעים ליד מזבלה אזורת, ממזרח ליחשלים), לפני כשבועיים הופיעו נציגי המינהל האזרחי ותצפתו על האזור. לטענתם, כששאלו את אנשי המינהל למעשיהם נעם: "אנחנו בודקים את האזור שם ניישב את הבדואים החל מינואר 2012".

במקביל להתקדמות בתכנון הפינוי בכפייה, בחודשים האחרונים הגביר המינהל האזרחי וצה"ל את פעולות ההריסה של חושות ופחונים במאהליהם. מסף על כך, המינהל מגביל את גישתם של אנשי המקום לשטחי מרעה, מה שהוביל לצמצום פרנסתם.

לטענת בדואים וארגונים בינלאומיים לא-ממשלתיים, באחרונה חלה גם עלייה בהתנכלויות של מתנחלים: בסוף יולי פירקה קהילת אל-בקעה ממזרח לרמאללה את ארבעת המאהלים שבהם חיה וחיפשה מקלט באדמות כפרים שכנים, לאחר שמתנחלים תקפו את אחד המאהלים, ולאחר שהמשטרה עצרה שלושה מתושבי המאהל.

משיחותיהם עם הנציגים הישראליים, הסיקו גרמים בינלאומיים שתוכנית הפינוי בכפייה מבססת על הנחת העבודה של המינהל האזרחי, לפיה הסכמי אוסלו ייחזו את שטח C להתנחלויות ישראליות ולאזורים צבאיים, ולכן הבדואים לא אמורים להיות שם.

בתשובה לעתירת לבג"ץ נגד אפלייתן לרעה של הקהילות הבדואיות, שאינן מורשות לבנות ולהתחבר לתשתיות, ענה המינהל האזרחי שנתקמות תוכניות לריכוז הבדואים וליישובם ביישובי קבע. לשם כך הוקמה ב-2006 "מינהלת הבדואים לאזור יהודה ושומרון".

כחב הבדואים בגדה המערבית, רובם של 2,400 הבדואים שצפויים להיות מפונוים הם פליטים שגורשו מהנגב אחרי 1948. חלקם מתגוררים במה שהוכרז על ידי ישראל בשנות ה-80 כאדמות מדינה, אחרים

יושבים על אדמות פרטיות שהם חוכרים מכפרים פלסטיניים באזור. השטח שבו הם חיים צורף בהדרגה לתחום השיפוט של מעלה אדומים.

כבר בתחילת שנות ה-90, כשישראל הרחיבה את מעלה אדומים, אולץ בדואים משבט הג'האלין לפנות את האזור שבו חיו מאז שנות ה-50. עשחת מהם פונו בכפייה לאתר שליד אל עזרייה, שם ניתנו להם מכולות ישנות למגורים. בעקבות מאבק משפטי הגיעו עוד שתי קבוצות מהג'האלין לסיכום עם הרשויות על הכנת תוכנית מתאר בעברם, הקצאת מגרשים לחכירה ותשלום של פיצויים למשפחות המפונות. ריכוזם של שאר הבדואים באזור ביישוב אחד יעשה בשלושה שלבים, לפי המידע שהגיע לבדואים ולארגונים הבינלאומיים. בשלב הראשון יעביר המינהל האזרחי מספר לא ידוע של משפחות לכמה מגרשים בכפר הג'האלין. מי שחכר את המגרשים לפי ההסדר ב-1998 לא גר בהם כיום. המינהל האזרחי חאה באנשים אלו כמי "שרימו אותם".

בשלב השני, צפויה תוכנית המתאר של כפר הג'האלין להיות מורחבת עד לסוף שנת 2011, ולהכין בו עוד 50 מגרשים ליישוב משפחות. בשלב השלישי תגובש תוכנית מתאר לעוד כ-150-250 בשטח של כ-600 מ"ר. מספר המגרשים שיוקצו לכל משפחה יהיה בהתאם לגודלה. כמו כן תקבל כל משפחה סכום כספי שבין 22 אלף שקל ל-60 אלף, תלוי בגודלה.

ככל הנראה, המינהל האזרחי בודק אפשרות של הקמת יישובי קבע לבדואים גם באזור ואדי אבו הינדי (שם כבר חיות קהילות בדואיות) שממזרח לאב דיס, ולאזור נבי מוסא. בהמשך תכלול תוכנית ההעסקה גם בדואים החיים באזורים אחרים בגדה המערבית. נראה שהבדואים היחידים שהמינהל יתקשה לפנותם הם אלו שחיים באזור קלקיליה. לאחר שגורשו מהנגב ב-1950, רכשו קרקעות שעליהן הם חיים עד היום. למחת זאת, המינהל האזרחי אינו מתיר להם לבנות ולשפר תשתיות ביישובם. לפי הערכת שונת, כ-27 אלף בדואים חיים בגדה המערבית, חבם בשטח C.

ככל שניתן להבין מאנשי המינהל האזרחי, היישוב מחדש בכפייה של הבדואים יארוך בין שלוש לשש שנים. תושבים בדואים שעמם דיבר "הארץ" בשבועות האחרונים חלוקים בדעתם לגבי המעבר ליישובי קבע. אך כולם מוחו על כך שהמינהל האזרחי אינו חאה אותם כגורם שיש לשאול לדעתו ולשתף אותו בתהליך. עוד חוששים הבדואים לאור תלונות תושבי יישוב הקבע של הג'האלין על בעיות בריאותיות הנובעות מהסמיכות למזבלת אבו דיס. הרחבה של היישוב תקרב אותו אף יותר למזבלה.

שטח C (שטח בשליטה ישראלית אזרחית וצבאית), המהווה כיום כ-60% מהגדה המערבית, הוא חלוקה גיאוגרפית מלאכותית שנעשתה בזמן המשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית ב-1995, והיה אמור להימחק כקטגוריה מינהלית עד ל-1998. עמדתם הרשמית של האו"ם והצלב האדום היא שבכל מקרה מחבר בשטח כבוש, שבו אין למדינה הסבשת זכות ליישב את אזרחיה ושעליה לדאוג לרווחת האוכלוסייה המקומית - מה שמחייב התייעצות עמה ושיתופה בכל שינוי.

מדו"צ נמסר בתגובה ש"בפיקוד המרכז אישר למנהל האזרחי עבודת מטה בקידום תכנית להסדרת מגורי הבדואים ומציאת פתחנות לקיבוע השבטים הבדואים במרחב תוך הידבחות עם ראשי השבטים". בקשת "הארץ" מהמינהל האזרחי לברר את פרטי התוכנית במישרין לא נענתה, בנימוק שעדיין "מוקדם מדי". "הארץ" שלח למינהל האזרחי את פרטי התוכנית, כפי שהוצג בפניו לשם קבלת הערות, אולם עד לסגירת הגיליון לא התקבלה תשובה.

נ 2 / 1
1

הבדואים בשטחים נאבקים בתוכנית ליישובם במזבלה

עמירה הס 04.11.2011 12:00

ראש המינהל האזרחי, מוטי אלמוז, נפגש באחחנה עם נציגי התנחלויות בגוש מעלה אדומים ודיווח להם על התוכנית לרכז בכפ"ה את הבדואים שבאזור ביישוב הבדואי שליד מזבלת אב ד"ס. כך מדע ל"הארץ". לפי אותו מקור, אלמוז גם דיווח למתנחלים שהמינהל האזרחי ביטל כוונה לבנות יישוב קבע נוסף לבדואים. התוכנית שבטלה נעשתה תוך תיאום והתייעצות עם הקהילות הבדואיות שבשוליים המזרחיים של ירושלים, באמצעות בא כוחן, ע"ד שלמה לקר מיחשלים.

לעמת זאת, המינהל האזרחי לא התייעץ ואף לא שיתף רשמית גורמים בדואיים ייצוגיים בפרטי התוכנית המתקמת עכשיו, ושעל קיומה חזח לראשונה ב"הארץ" ב-14 בספטמבר. לקר, בא כוחן של כמאתיים וחמישים משפחות בדואיות, סיפר כי לאחר הפרסום ב"הארץ" התקשח אליו בדאגה רבים ממרשיו, כדי לברר מה נכטתו. בקיץ הוקמה "ועדת ההגנה הבדואית", עם התרבות ההריסות שביצע המינהל האזרחי במאהלים. הוועדה, שמייצגת כעשרים מקבצי מאהלים בשוליים המזרחיים של ירושלים, הודיעה השבוע על התנגדותה הנחרצת לתוכנית ההעתקה של המינהל האזרחי. בישיבה שקיימה ביום שלישי השבוע עם נציגים ברשות הפלסטינית נבדקו דרכי ההתמודדות האפשריות בכונת הגיחש והריכוז בכפ"ה. אחד מנציגי הוועדה אמר ל"הארץ" שהמינהל האזרחי לא התייעץ ולא דיבר עם הנציגים הבדואים עצמם. זאת בסתירה לתגבת המינהל האזרחי וח"צ ל"הארץ" מתאריך 13 בספטמבר, שבה נכתב שפיקוד מרכז אישר את התוכנית "לקיבוע השבטים הבדואים במרחב, תוך הידברות עם ראשי השבטים". התוכנית להקמת יישוב קבע בדואי נוסף לזה הקיים התפתחה במקביל להכשרת תוואי גדר ההפרדה באזור מעלה אדומים, אחרי 2005 (שבינתיים בטל). הקמת הגדר היתה כרוכה בכונה ישראלית לגרש את הבדואים החיים בשטח שממערב לתוואי. בשם תושביהם של ארבעה מקיבצי מאהלים, לקר התנגד לכונת להעתיקם. הוא נסמך על קביעת בג"ץ (בתשובה לאחת מעתיחותיו הקודמות) שמחבר בתושבי קבע. הדיונים בים לבין נציגים במינהל האזרחי העלו אפשרות של הקמת יישוב קבע נוסף, בתנאים טובים יותר מהיישוב שהוקם ליד מזבלת אב ד"ס. האתר המיועד, שלו הסכימו מרשיו, הוא אזור טבק אל קטיף, כשלושה ק"מ מזרחית להתנחלות קידר. גם המועצות המקומיות הפלסטיניות הסמוכות, סוואחרה ואבו ד"ס, הביעו הסכמתן - וזאת בניגוד למורת רוחן ממיקום היישוב הבדואי שהוקם ליד המזבלה ובאדמות שתושבים פלסטינים טוענים לבעלות פרטית עליהן. בדצמבר 2009 קיבל לקר מכתב מיועץ משפטי של מינהלת הבדואים במינהל האזרחי, וב נכתב: "כידוע לך [...] קיימת תוכנית כללית לשיכון תושבי מקבצי הבנייה הבלתי חוקית במישור אדומים, באזור המכונה טבק אל קטיף [...] כיוון שעסקין בתוכנית מורכבת ויקרה, מטבע הדברים קידומה נתקל בקשיים שונים. חרף האמור, מינהלת הבדואים פועלת לקידום התוכנית".

לקר אמר ל"הארץ" שמימושה של תוכנית זו, שנעשתה בהתייעצות עם הבדואים, היה יכול להקחות את עוקץ ההעתקה בכפ"ה שלהם. חב 2,400 הבדואים שהמדינה מתכוננת לגרש מהאזור שממזרח לירושלים הם פליטים, וכבר גורשו מהנגב בתחילת שנות החמישים לאזור הגדה המערבית. מאז שנת

השבעים תקמת צבאיות ותכניות הבנייה בהתנחלויות גרמו לגיחשם כמה פעמים מאזורים שבהם חיו, רעו והתפרנסו.

במכתב בעניינם, ששלח לקר ב-12 בספטמבר השנה לשר הביטחון, אהוד ברק (ושעליו עדיין לא קיבל תשובה), הוא ציין כי "מרשיי לא הסכימו להעתקת מקום מגוריהם, אך בהינתן יחסי הכוחות בינם לבין הרשויות הישראליות באזור, ביקשו להיות מעורבים בקביעת מקום ותנאי המגורים באתר אליו יפומ, אם בסופו של יום ובסופם של ההליכים המשפטיים הם יפומ בניגוד לרצונם [...] בעקבות המו"מ במשך השנים בקרב הגורמים הרלוונטיים במינהל האזרחי, נתקבלה עמדת מרשיי כי אין 'לקבע' אותם בשטחים בהם יש טענות בעלות למועצת המקומיות אב-דיס ו/או סוואחרה ו/או לפלסטינים תושבי האזור, זאת בין היתר בשל החשש שעם העברת השליטה באזורים שיפומ לרשות הפלסטינית תושב הבעלות באדמות אלה לבעליהם המקוריים". לקר היה מעורב גם בתהליך שהוביל בסוף שנות התשעים להקמת יישוב הקבע ליד מזבלת אב-דיס, וששוכם בו כמאתיים משפחות שגורשו מאזור שיועד להרחבת מעלה אדומים. בעקבות עתירתו לבג"ץ אז נגד הגיחש (ונגד שיכון בדואים במכולות ללא כל תשתית), נפתח מו"מ על הכנת תשתיות, בניית בתים ופיצוי המשפחות.

במועצת התכנון העליונה שבמינהל האזרחי אושרה כבר ב-2006 תוכנית הרחבה של יישוב הקבע באב דיס, אך ככל הידוע לא פורסמה עד כמה, למתן תוקף חוקי. בעמותת "במקום - מתכננים למען זכויות תכנון" משערים שההתמהמהות בפרסום קשורה בסכנות הבטיחותיות והבריאותיות הכרוכות בסמיכותה הגבוהה של השכונה המיועדת למזבלה (מרחק של כ-150 מטרים בלבד). בדיון על התוכנית במועצת התכנון עצמה אמר אחד המשתתפים, שמזבלת אב דיס היא "משהו נפיץ שעלול לגרום לנזק גדול מאוד ואני לא חצה למצוא את עצמי בוועדת חקירה". עוד נאמר באותו דיון, באוגוסט 2006, כי "זה חוסר אחריות לשים שם אנשים". אך בכל זאת התוכנית התקבלה. מימושה יכפה על היישוב רמות צפיפות גבוהות, כי למשפחות שהסכימו בעבר לעבור אליו לא ייוותר שטח שבו יוכלו לשכן בעתיד את בניהן. לקר אמר השבוע כי מדובר ב"טרנספר לכל דבר, בניגוד להסכמה, של תושבי קבע שחיים בשטח C מיום היוולדם. זו כוונה לנתקם בניגוד מוחלט לרצונם. אף אחד לא מוכן לעבור לכפר אב דיס ומי שגר שם לא מוכן לקבלם". לקר טוען כי מאז בטל תוואי הגדר באזור מעלה אדומים (גם כן בעקבות עתירתו לבג"ץ בשם מועצת סוואחרה ואב-דיס), פועלות ההתנחלויות באזור, בתיאום עם המינהל האזרחי, להשגת המטרה המסופת שהיתה לתוואי: גיחש הבדואים והרחבת ההתנחלויות באזור. "הם הובילו לביטול תוכניות שגם הן לא נכנסת פוליטית מבחינת הדין הבינלאומי אבל היה בהן משום איזון מסוים ומתן חוזה לבדואים, ויצירת מקום מגורים חלופי הוגן בשטח שבו הם חיים", הוסיף לקר.

ועדת ההגנה הבדואית אמרה לנציגי הרשות הפלסטינית השבוע כי אם ישראל מתכוונת לגרשם מהאזורים שבהם הם חיים עכשיו, "אז שתחזיר אותם לנגב, משם באם". במסוף לסיבות שציין לקר, הם מסרבים לעבור ליישוב שליד המזבלה כי לפי שיחותיהם עם תושבי המקום, המעבר גרם לחבם לזוותר על אורח חייהם כחיים.

ממתאם פעולות הממשלה בשטחים נמסר בתגובה כי "במסגרת הניסיונות למציאת פתרון עבור האוכלוסייה הבדואית ביהודה ושומרון, נבחנת מספר חלופות, וזאת במסגרת המחויבות לשיפור רמת החיים לכלל האוכלוסייה בשטחי C, דאגה לתוכנית תשתיות ראויה ותוך הליך הידברות עם השבטים. יצוין כי במסגרת הפתוחות נבחנת גם החלופה להמשיך את הרצף הטריטוריאלי לשבט הג'האלין. תוכנית זו אכן אושרה לתקף בשנת 2006 ונבחנה גם בשיקולים בריאותיים ואיכות הסביבה". הם הדגישו במסוף כי "תהליך בחינת החלופות נמצא עדיין בשלבי עבודת מטה ולכשיבשילו התנאים ייפתח הליך ההידברות מול ראשי השבטים".

מדינת ישראל
משרד המשפטים

המטרה ליועץ המשפטי למטה
(יועץ)

ת' טבת תשס"ז
26 דצמבר 2006
תיקט: 95-73 שטחים

- פנימי -

אל : משרד ראה"מ, ראש אגף תיאום ובקרה - מר לאור שילית

הנדון: מטמנת מעלה אדומים

1. בדיון שהתקיים במשרדך ביום 19.11.06, נבחנו האפשרויות השונות לגבי הטמנת פסולת באתר שוקם לשם כך מזרחית למעלה אדומים. לענין זה התבקשה תווית דעת מאת יועמ"ש איו"ש, וזו אכן הועברה אלי ביום 4.12.06. לחלו התייחסותי לדברים.

רקע עובדתי

2. מזה כ-15 שנים משמשת מטמנת אבו דיס כאתר הטמנה יחיד לפסולת של ירושלים וישובים מסויימים באיו"ש. מטמנה זו מסיימת את חייה, וכל היתר תוכל לקלוט פסולת במשך כשנתיים נוספות. מקור הפסולת המוטמנת באתר אבו-דיס הינו כדלקמן - 86% מירושלים, 9% מישובים פלסטיניים באיו"ש, ו-5% מישובים ישראלים באיו"ש.
3. לפני מספר שנים עלה הצורך למצוא חלופה למטמנת אבו דיס. במסגרת זו עוד בשנת 2002, חתם הממונה על הרכוש הממשלתי באיו"ש תווית הרשאה לתכנון עם עיריית מעלה אדומים, לתכנון מטמנה במעלה אדומים, לתקופה של 5 שנים (עד 5.1.07). לא הוברר לי אם להתקשרות זו קדמה בדיקה משפטית כלשהי בדבר אפשרות הקמת מטמנה לפסולת של ירושלים בשטחי איו"ש.
4. ביום 28.9.05 אישרה ועדת המשנה לאיכות הסביבה של מועצת התכנון העליונה באיו"ש, תוכנית מתאר מפורטת (מס' 58/420/7). התכנית פורסמה למוען ותוקף בחמישה עיתונים בחודש דצמבר 2005. מכאן שתכנית זו הינה כיום תכנית תקפה.
5. בתסקיר ההשפעה על הסביבה שהוכן לצורך אישור התכנית מצוין, כי מקור הפסולת לאתר יבוא, בין היתר, מירושלים. האתר מתוכנן לשמש לקליטת פסולת בין 10.5 שנים ל-12.5 שנים. עיריית ירושלים לא מתכננת להקים תחנת מעבר לקליטת הפסולת, בשל קרבת האתר המתוכנן אליה. האתר החלופי מבוטלת עיריית ירושלים הוא מטמנת "כלנית", באזור בית גוברין, המתוכנן במסגרת תמ"א 16, ומצוי במרחק של כ-50 ק"מ מירושלים.

31/1
K

6. לירושלים יש, ככל הנראה, גם חלופה נוספת להטמנת פסולת, באתר אפנה, שבמישור רותם.
7. מטמנת אבו דים מופעלת על ידי חברה קבלנית (נ. את י. ברזני בע"מ), החתומה על הסכם עם החברה הכלכלית של עיריית מעלה אדומים. מחוות הדעת של יתומיש איו"ש עולה, כי החברה הכלכלית של עיריית מעלה אדומים מקבלת הכנסה נטו של למעלה מ-4 מיליון ₪ בשנה, במחירי שנת 2003, כדמי ניהול הבאים מתוך הסכומים שמשלמים הגורמים המטמינים את הפסולת באתר.
8. עוד עולה מחוות הדעת האמורה, כי הטמנת הפסולת של ירושלים באתר כלנית או באתר אפנה תהיה יקרה יותר מהטמנת הפסולת באזור מעלה אדומים, בכמה עשרות מיליוני ₪ בשנה, בעיקר בשל המרחק הגיאוגרפי הגדול יותר שיאלצו לעבור משאיות הפסולת.
9. משמעות הדברים היא, כי אין בפנינו אמירה, כי אתר הפסולת המתוכנן במעלה אדומים הוא החלופה היחידה האפשרית לירושלים. מן החומר שבפנינו עולה, כי חלופה זו היא חלופה שכבר תוכננה, והיא נוחה מבחינת זמינות ועלויות על פני החלופות האחרות שבתחומי מדינת ישראל.

המסורת המשפטית – משפט בינלאומי ומשפט מינהלי ישראלי

10. אזור יהודה והשומרון הינו שטח הנתון בתפיסת לוחמתית. על שטח זה חלים כללי המשפט הבינלאומי המינהגי. כל פעולה של מדינת ישראל בשטח זה חייבת להיבחן לאורם של כללים אלו, בנוסף לבחינת הדין המקומי החל בשטח, וכללי המשפט המינהלי הישראלי.
11. סמכויות המפקד הצבאי באזור יהודה והשומרון מוגבלות על פי הוראות תקנה 43 לתקנות האג, בדבר הדינים והמנהגים של המלחמה ביבשה, משנת 1907. תקנה זו קובעת את חובותיו וסמכויותיו לשמור על הביטחון והסדר הציבורי, לדאוג לחיים הציבוריים והתקנים באזור, ולעשות כן, ככל הניתן, תוך שמירה על הדינים הקיימים באזור.
12. הבעייתיות של הדין המקומי באיו"ש לענין הקמת אתר פסולת באזור מעלה אדומים נפתרה עם אישורה של תכנית המתאר המטורטת המאשרת את יעוד השטח לאתר פסולת. יש להניח כי גם את הקצאת זכות הקנין בשטח לגורם זה או אתר לשם הפעלת האתר, ניתן לפגור בדרך זו או אחרת.
13. יחד עם זאת, הסוגיה המרכזית היא עצם השימוש במקרקעין בשטחי איו"ש לשם פתרון לסילוק הפסולת של מדינת ישראל. ככלל, כל מדינה אמורה למצוא בתחומה את הפתרון לבעיות הפסולת שלה, או להגנת להסכמים בענין זה עם מדינות אחרות. באיו"ש המצב שונה, שכן מדינת ישראל היא הריבון בתחומה ומפעילה את סמכויות הריבון בשטחי יו"ש, למעט סמכויות שהועברו למועצה הפלסטינית, בהסכם הביניים שנחתם בשנת 1995. בנוסף על הוראות תקנה 43, ותקנה 55 לתקנות האג קובעת כדלקמן:

"המדינה הכובשת תיחשב רק כמנהל וכבעל טובת המאה בבניינים הציבוריים, נכסי דלא מידי, יערות ונחלות חקלאיות השייכים למדינת האויב והנמצאים בארץ הכבושה. עליה לשמור על קרן הנכסים האלה ולנהלם על פי כללי טובת התנאה."

14. נקל להבין את הנטייה לעשות שימוש במקרקעי שטח הנתון בתפיסה לוחמתית לצרכי המעצמה המחזיקה, אולם המשפט הבינלאומי מבקש להגביל נטויה זו. סוגיה זו אינה חדשה במקומותינו.

15. היא נדונה בעבר כאשר המפקד הצבאי ביקש להפקיע מקרקעין פרטיים לצרכי סלילת כביש, הידוע כיום ככביש 45 (או 443). בעתירה שהוגשה נגד כוונת סלילה זו, המפקד הצבאי נדרש לשכנע את בג"צ כי הכביש אינו מיועד אך לצרכי מדינת ישראל, אלא גם לטובת האזור, ולשם כך הציג נתונים בדבר הגידול בכמויות כלי הרכב הפלסטינים והמועלים הפלסטינים העוברים מירושלם לישראל. בפסק הדין בבג"צ 393/82 ג'מעית אספאן (פ"ד ל"ז (4), 785), נמסר בדלקמן:

"13. ראינו, כי שיקוליו של המפקד הצבאי הם בהבטחת האינטרסים הביטחוניים שלו באזור מזה והבטחת האינטרסים של האוכלוסיה האזרחית באזור מזה. אלה כאלה מכוונים כלפי האזור. אין המפקד הצבאי רשאי לשקול את האינטרסים הלאומיים, הכלכליים, הסוציאליים של מדינתו שלו, עד כמה שאין בהם השלכה על האינטרס הביטחוני שלו באזור או על האינטרס של האוכלוסיה המקומית. (הודגשה שלי - מ.ב.) אפילו צורכי הצבא הם צרכי הצבאיים ולא צורכי הביטחון הלאומי במובנו הרחב ... אזור המוחזק בתפיסה לוחמתית אינו שדה פתוח לביצוע כלכלי או אחר. כך, למשל, אין ממשל צבאי רשאי להטיל על תושביו של שטח מוחזק בתפיסה לוחמתית מסים, המיועדים אך לקופתה של המדינה, שמטעמה הוא פועל ... על-כן אין הממשל הצבאי רשאי לתכנן ולבצע מערכת כבישים באזור המוחזק בתפיסה לוחמתית, אם מטרתו של תכנון זה ואם מטרתו של ביצוע זה הן אך להוות "זרד שירות" למדינתו שלו. תכנון וביצוע מערכת כבישים בשטח תמוס יכול שייגעו מנימוקים צבאיים ... כפי שנראה, תכנון וביצוע מערכת כבישים יכול שייגעו מנימוקים של טובת האוכלוסיה המקומית. אין תכנון וביצוע אלה יכולים להיעשות אך כדי לשרת את המדינה המחזיקה.

16. באותו ענין ניתח בג"צ את סמכויות המפקד הצבאי לקיים את החיים האזרחיים התקינים באזור, והא ציין כי החיים האזרחיים נתונים בשינויים מתמידים. על כן נקבע כי -

"26. ... על-כן משתרעת סמכותו של ממשל צבאי לנקיטת כל האמצעים הנתוצים כדי לחבטיה צמיחה, שינוי והתפתחות. מסאן המסקנה, כי ממשל צבאי רשאי למתח ועשייה, מסחר, חקלאות, חינוך, בריאות וסעד וכיוצא באלה עניינים, העגעים לממשל תקין, והדרושים להבטחת צרכיה המשתגים של אוכלוסיה בשטח הנתון לתפיסה מלחמתית ..."

17. עוד בהן בית המשפט בבניין ג' מעניית אסכאן, את המשמעות הנובעת מכך שהממשל הצבאי בו עסקינן הוא ממשל צבאי ארוך טווח, הנמשך על פני שנים, לגבי הסמכויות האזרחיות של המפקד הצבאי. בהקשר זה נפסק –

"27. לעתים אין להבטיח צמיחה והתפתחות כמסגרתו של ממשל צבאי ארוך טווח בלא להשקיע השקעות יסוד, אשר יניבו פירות בעתיד. השקעות אלה יש בהן לעתים כדי להביא לשינוי קבע באזור, אשר עשויים להתמיד גם בגמר הממשל הצבאי. הרשאי ממשל צבאי לתכנן ולבצע פעולות אלו? ודאי שהפאראמטר הראשון, שעניינו ממשל תקין, יש בו כדי להצדיק הענקת סמכות לממשל צבאי לתכנן ולבצע השקעות יסוד אלה. היש בפאראמטר השני, שעניינו זמניות הממשל הצבאי, כדי לשלול פעולות אלו? שאלה זו התעוררה בבניין 256/72, ותשובתו של בית המשפט, בעמ' 138, מפי השופט לנוזי, הייתה זו:

"אספקת השמל הדרוש לצרכי האוכלוסיה המקומית שייכת ללא ספק לתפקידים המוטלים על השלטון הצבאי, כדי להבטיח את חייה התקינים של האוכלוסיה. ראינו לעיל, כי אספקת השמל הנוכחית לעיר חברון עומדת על יסוד רעוע והיא טעונה שיפור בהקדם, וכי אין חולקין על כך ששיפור זה יכול לבוא רק בדרך חיבור העיר אל אחת הרשתות שמחוץ לאזור. צורך זה קיים בהווה ויש למלאו. מר שמרון אומר שבניית קו המתח הנבונה הדרוש לשם כך קובעת עבודות לאורך ימים, ואילו שלטון צבאי אינו רשאי לנקוט אמצעים מעבר לדרוש לימי שלטון זה עצמו.

אבל אין דרך סבירה לסיפוק הצרכים הקיימים כיום ללא השקעות יסוד, ובכללן בניית קו המתח הנבונה. מכל מקום, אין יודע כיום כמה זמן יימשך המצב הקיים באזור זה ואילו הם ההסדרים הסופיים שיבואו מקץ השלטון הצבאי. אם יהיה צורך בכך, יוכלו הסדרים כאלה לכלול תנאים מוסכמים להתאמת העובדות הנוצרות עתה אל המצב שישורר לבסוף, אם בדרך רכישה תמורת פיצויים ואם בדרך אחרת. אין איפוא בפעולות הממשל הצבאי לגבי נשוא העתירה הזאת משום הפרה של הטעין 43 לכללי האג. אדרבא, פעילות זו באה למלא את חובת הממשל לדאוג לרווחתה הכלכלית של אוכלוסיית האיזור".

נמצא, כי השקעות יסוד, שיש בהן להביא לשינוי של קבע, העשוי להימשך גם לאחר סיום הממשל הצבאי, מותרות הן, אם הן נחוצות באופן סביר לצרכי האוכלוסיה המקומית. כפי שאומר השופט "כהן ...:

"מטבעו של ממשל צבאי בשטח מוחזק וגם מהדברים שנאמרו לעיל ברור, שביטחון ממשל כזה הוא זמני, ותפקידו העיקרי הוא, בהתחשב עם צרכי מלחמה וביטחון, לפעול כמיטב יכולתו לקיום סדר ציבורי וביטחון. אמנם, זמניות החזקת השטח היא יחסית, והעניין של יהודה ושומרון יוכיח, כשעוד כח נמשכת החזקת השטח כאזור הנתון לשליטת מפקד צבאי כבר קרוב ל-14 שנה. מההוראה בדבר כיבוד החוק הקיים ניתן ללמוד, שבהעדר טעמים מיוחדים אין

מפקד האזור צריך, בדרך כלל, לחום שינויים כאלה באזור, שאפילו אם אינם משנים את הדין הקיים, הרי תהיה להם השפעה מרחיקת לכת ולאורך ימים על המצב באזור, מעבר לתקופה, שבה ההחזקה כאזור צבאי תסתיים בדרך זו או אחרת, אלא אם מדובר בפעולות, שהן לטובת תושבי האזור."

פאראמטר שני זה חייב לעמוד תמיד לנגד עינינו בקביעת היקף סמכותו של הממשל הצבאי. נראה לי איפוא, כי השקעות יסוד ארוכות טווח, שיש בהן להביא לשינוי קבע, העשויים להימשך כבד לאחר סיום הממשל הצבאי, מותרות הן, אם הן דרושות לטובת האוכלוסייה המקומית, ובלבד שאין בהן כדי להביא לשינוי מהותי במוסדות היסוד של האזור (ההדגשה שלי - מ.ב.). ...

18. מן הפסיקה האמורה עלה, כי בית המשפט העליון דן לא אחת בסוגיית ההשקעות ארוכות הטווח באיחייש, אולם בדרך כלל ראה להצדיקן, כאשר מרכז הכובד של ההשקעות היה טובת האוכלוסייה המקומית, והכוונה לאוכלוסייה הפלסטינית המקומית. לעיתים הותרה גם השקעת משאבים לטובת האוכלוסייה הישראלית המתגוררת באזור, כגון הקמת קו חשמל לשוב ישראל.

19. השאלה של שימוש באדמות יישוב למימוש צרכים ישראלים, עלתה, למשל, גם לפני כחמש עשרה שנים, כאשר בית העלמין של ירושלים עמד במני מיצוי כל שטח הקבורה שבו, ועלתה הכוונה להקים את בית העלמין החדש של ירושלים בין העיר לבין מעלה אדומים. למימוש כוונה זו אישרו רשויות התכנון באיחייש תכנית מתאר, וזאת שנתיים בטרם הוגשה עתירה נגד כוונה זו. לאחר הגשת העתירה כתב עו"ד מני מזוז, ששימש בזמנו כפרקליט במחלקת הבג"צים, חוות דעת המפרטת את הטעמים השונים לפיהם אין בסיס משפטי להקמת בית קברות של אוכלוסיית מדינת ישראל ביישוב. חוות דעת זו, שהתקבלה על דעת התעמ הממשל לממשלה דאז, חשובה ביותר גם לסוגיה דנן.

20. בחוות הדעת האמורה נקבע, לענין המשפט הבינלאומי, כי "אכן, תקנה 55 לתקנות האג מקנה למעצמה הכובשת זכות ניהול והפקת פירות בנכסים ציבוריים בשטח מוחזק. אולם בצד זכות זו ל"אכילת פירות" מוטלות עליה החובה והאחריות לשמירת הקרן, ולפיכך השקעות יסוד שיש בהן משום שינוי של קבע אסורות הן, אלא אם הן דרושות לצרכי האוכלוסייה המקומית ... הקמת בית עלמין בתכולה של 130,000 קברים והמיועד לשמש את תושביה היהודיים של ירושלים לתקופה של כ-50 שנים אינה בגדר "אכילת פירות" ואינה עונה גם על דרישת זמניות השימוש הכרוכה בטבעו של ממשל צבאי ...".

21. לענין הרובד המשפטי הבוהן את ההחלטה להקים בית קברות לאור כללי המשפט המינהלי הישראלי, נקבע בחוות הדעת האמורה, כי הקמת בית קברות ביישוב בשל התנגדות תושבים ישראליים להקמת בית הקברות בסמוך להם "יחיא פעולה שאינה עולה מתניישבת עם קיום בתום לב של תפקידה וסמכויותיה של מדינת ישראל בשטח הנתון לתפיסה לוחמתית."

22. להשלמת התמונה ראוי גם להזכיר את בג"צ 9717/03 נעלה נ' מועצת התכנון העליונה באזור יהודה ושומרון (פ"ד נח (6) 197). בפסק דין זה דחה בג"צ עתירה של ישוב ישראלי בייש נגד הקמת מחצבה בסמוך לישוב. העותר ביקש להסתמך, בין היתר, על סעיף 55 לתקנות האג, בנסיבות שבחן חלק מתומרי החציבה של המתצבה המדוברת יוצאו לישראל, ובחלק נעשה שימוש ביו"ש. בית המשפט קבע בדלקמן:

"יכולה להישאל השאלה האם פעולת חציבה באה בגדר הפקת פירות! לכאורה אין הדבר כן משום שנעשה שימוש במשאב באופן שמכלה אותו. אף אם הדבר כן, אין האיסור חל מקום שמדובר בפעולה הנעשית לתועלתה של האוכלוסייה המקומית או לצרכים מקומיים. כך למשל, סלילה של כבישים בתחומו של השטח הנתון לתפיסה לוחמתית מותרת היא כאשר המשתמשים בה הינם גם תושבים מקומיים.

...

מן הוחלטה של תגרת ההתנגדויות ומן החומר שחוצג על ידי שפ"ר עולה, כי התוצרות של המחצבה תשמש אף לעבודות בתחומי יהודה ושומרון. על כן אין לקבל את טענת העותרים הנסמכת על המשפט הבינלאומי."

23. הלכה זו לא נסקה בסוגיה של הטמנת פסולת מישראל, ואינה חלה במישורן לגבי הסוגיה של הטמנת פסולת ישראלית ביו"ש. קיים תבדל בין חציבה ביו"ש לבין הטמנת פסולת מישראל. בחציבה בשטח מסויים, גם אם התוצרת מיוצאת בחלקים וזכרים לישראל, עבודה משולמים דמי שימוש לרשויות האזור, האמורים לשמש לטובת כלל תושבי האזור, בנוסף, בסיומו של הליך החציבה מטלת חובה לשקם את המחצבה, ולכאורה השטח יכול לחזור לשימוש טביר של הכלל. בהקשר זה יצויין, כי בתכנית המחצבה שנדונה בבג"צ שולבה תכנית לאגירת מי שספונות לתחזרה למי תהום, אשר בית המשפט ראה בה משום תועלת נוספת. לעומת זאת, לגבי הטמנת פסולת מישראל באזור, לא ברור כי יש לה יתרונות כלשהם לאזור. הפסולת המוטמנת נורמת לנוק רב שנים שהוא בפועל כמעט כלתו הפך למקרקעי המטמנה ולסביבתה, אשר יגביל עד מאוד את השימושים האפשריים בשטח המטמנה ובסביבתו.

24. לגבי הנוק הנגרם על ידי מדינת ישראל בשטח הנתון בתפיסה לוחמתית, ראוי לציין, כי בעת ביצוע תכנית ההתנתקות מרצועת עזה, נערך הסכם בין ישראל והגד הפלסטיני בליווי בינלאומי, לענין הכיסוי של העלויות שנגרמו כתוצאה מהדיסת הבתים ביישובים הישראליים באזור, והצורך לטפל בהריסות אלו. דרישה לפיצוי מסוג זה עלולה לעלות, בעתיד, גם לגבי הטמנת פסולת ממדינת ישראל ביו"ש.

סיכום

25. מן האמור לעיל עולה, כי רשויות התכנון ביו"ש תכננו אתר להטמנת הפסולת של ירושלים, אשר בחלקו ישמש גם פסולת של ישובי האזור, אך חלק זה הינו מזערי (כ-15% בלבד מן הפסולת). השיקולים המנחים בהקמת האתר היו בעיקרם שיקולים של מדינת ישראל, מבחינת קרבת האתר לירושלים, זמינותו, עלויות קטנות יותר, ומן הסתם פחות התנגדויות

להקמת האתר. אין ספק כי גם העובדה שבמושך שנים חטמינה ירושלים את הפסולת שלח בייש וגרמה להולך המחשבה כי אין מגבלה משפטית להוסיף ולעשות כן.

26. הקמת אתר פסולת כיום בייש, המיועד מלכתחילה ובעיקרו לצרכי מדינת ישראל, לכאורה אינה עולה בקנה אחד עם התובת המוטלות על המדינה על פי המשפט הבינלאומי, לאור הנסיגה שגורם אתר פסולת למקרקעין ולסביבתו, כמו כן קיימת בעייתיות גם מבחינת המשפט המינהלי הישראלי, המחייב את רשויות המינהל לפעול מתוך שיקולים ענייניים, בתום לב ובהגינות במילוי סמכויותיהם. במקרה זה, לאור היקף ההטמנה מישראל לעומת היקף ההטמנה מן האזור, וועדתו לכאורה שיקולים של מדינת ישראל על פני שיקולים של טובת האזור.

27. אין באמור לעיל בכדי לשלול בכל מצב הטמנת פסולת מישראל באזור יהודה והשומרון, שכן בעיות של איכות סביבה הן בעיות שאינן יחזרות גבולות. כך למשל, מי שפכים מייש מגיעים לישראל, ויש צורך למצוא בנושאים אלו פתרונות משותפים. אולם, פתרונות אלו צריכים להיות מאוזנים הרבה יותר מן הפתרון שנושג עד כה. כמו כן, אין פסול בהנעת לפתרונות בהסכמה עם הצד הפלסטיני, לגבי שימוש משותף באתרים להטמנת פסולת.

28. כמו כן אין באמור לעיל בכדי לקבוע כי לא ניתן להקים מטמנה מזרחית למעלה אדומים, אך עיקר שימושה של זו צריך שיהיה לצרכי מעלה אדומים, וישובים אחרים המצויים באזור, לרבות ישובים פלסטיניים, ולא לשימושה של עיריית ירושלים.

29. לענין זה אין לנו התנגדות, שהתבצע עבודת חשיבה נוספת במתווה שהוצע ע"י יועמיש יויש לענין אופן הפעלת מטמנת מעלה אדומים, כך שהמתבונן בה יוכל לראות שהיא משרתת את אוכלוסיית האזור, ואינה גורמת נזק סביבתי למעלה מן הנדרש לשירות אוכלוסייה זו.

30. כך למשל, מקובל עלינו כי -

- א. ראוי לבדוק מודלים להפחתת תשלום עבור ההטמנה מן הישובים הפלסטיניים, לרבות מישובים מרוחקים, על מנת לעודדם לעשות שימוש במטמנה;
- ב. יערך תחשיב כלכלי על ידי גורם בלתי תלוי בעיריית מעלה אדומים, של כמות הפסולת הנדרשת מישראל והמחיר הנדרש לגביה, על מנת שתחיה הצדקה כלכלית להפעלת המטמנה ללא סבסוד ממשלתי.

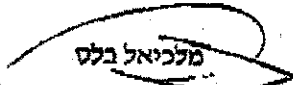
31. לאחר שיגובשו המודלים והתחשיבים האמורים, ותחא הערכה מהי רשימת הישובים אשר צפוי כי תעשה שימוש באתר, ניתן יהיה לבחון מהם האחוזים של הטמנת הפסולת מישובי האזור ומישראל ומחן העלויות המתוכננות לישובים השונים, ורק אז להגיע למסקנה אם ניתן להחיר הטמנת פסולת מירושלים במטמנת מעלה אדומים.

32. לאור לוח הזמנים, ואי הודאות לגבי האפשרות לעשות שימוש במטמנת מעלה אדומים לצרכי הטמנת הפסולת של ירושלים, מוצע, כי במקביל ייעשו כל הפעולות הנדרשות על מנת שעיריית ירושלים תהא ערוכה במועד שבו לא ניתן יהיה להטמין עוד פסולת במטמנת אבו-

דיט, להעברת הפסולת שלה לאתר מתאים בישראל, במידה ולא התאפשר העברת של פסולת מירושלים למעלה אדומים. כמו כן ניתן להניח, כי יקשה לבש מודל הפעלה שיאפשר הטמנת מלוא הפסולת של ירושלים במטמנת מעלה אדומים, באופן שיעלה בקנה אחד עם כללי המשפט הבינלאומי.

33. יודגש, כי אנו מודעים לכך שבמשך שנים הוטמנה פסולת מישראל באתרי פסולת ביוזש, וביחד עם פסולת מישוכים באזור. תוות דעת זו אינה קובעת מסמרות לגבי אתר אחר כלשהו, זולת האתר המתוכנן מורחית למעלה אדומים, שכן כל מקום יש לבחון על פי מכלול נסיבותיו והרקע להקמתו.

בברכה,

 מלכיאל בלס
 משנה ליועץ המשפטי לממשלה

העתקים:
 היועץ המשפטי לממשלה
 אי"ש - היועמ"ש

13/1

דוח על הביקורת בשלטון המקומי, באיגודים ובמוסדות להשכלה גבוהה

האתר לסילוק ולהטמנה של פסולת באבו דיס

הטיפול בפסולת מוצקה¹⁴ מחייב פיקוח שיטתי מצד הרשויות המקומיות על איסופה, אחסונה, הובלתה, מחזוריה וסילוקה בדרך שלא תגרום למפגעים.

1. משנות השמונים של המאה ה-20 מפנה העירייה את הפסולת העירונית של העיר לאתר לסילוק ולהטמנה של פסולת באבו דיס (להלן - האתר, או אתר אבו דיס), הממוקם בשטח השיפוט של עיריית מעלה אדומים, במרחק של כ-14 ק"מ מירושלים, כ-2 ק"מ דרומית-מזרחית ליישוב אבו דיס. האתר קולט פסולת מוצקה המיוצרת בשטחי השיפוט של עיריית ירושלים, של עיריית מעלה אדומים ושל גופים נוספים מהסביבה. על שטח זה חלה תכנית מפורטת מס' 58/1603 שיזמה לשכת התכנון המרכזית ביהודה ושומרון. התכנית, שמטרתה הייתה ייעוד שטח לפסולת מוצקה, נכנסה לתוקף במאי 1995. שטח האתר בתכנית הוא 436 דונם, והשטח המותר להטמנה - כ-178 דונם. עד סוף שנת 2001 הכיל האתר כ-4 מיליון טון פסולת בנפח של כ-5.2 מיליון מ"ק. קצב פיגוי הפסולת לאתר היה, על פי הערכת חברת ייעוץ מינואר 2002, כ-1,100 - 1,200 טון ליום.

2. ביולי 2002 הכין מנכ"ל איגוד ערים לאיכות הסביבה - יהודה (להלן - האיגוד) מסמך, ובו סקירה של חלופות שונות להארכת השימוש באתר אבו דיס, אשר תוחלת השימוש בו ללא שדרוג הוערכה בידי חברות אחדות באופן שונה¹⁵. במסמך מצוין, כי הוחל בתכנון הסגירה והשיקום של האתר והרחבתו לשימוש עד שנת 2006.

ההסכם בין עיריית ירושלים לבין עיריית מעלה אדומים

העירייה התקשרה עם קבלן (להלן - הקבלן) להפעלה ולאחזקה של "מזבלת אדומים"¹⁶ לראשונה בשנת 1983 בעקבות זכייתו במכרז. החוזה בין העירייה ובין הקבלן הוארך במועדים שונים עד נובמבר 1998. במשך התקופה שבה תפעל הקבלן את האתר הצביעו המשרד לאיכות הסביבה, עיריית ירושלים והאיגוד על ליקויים חמורים בו, שנבעו מפיקוח רופף של העירייה ומניהול ותפעול לקויים, אשר יצרו מפגעים אסתטיים, תברואתיים וסביבתיים חמורים, חלקם בלתי הפיכים. הטיפול בהם, על פי הערכות גורמי הפיקוח האמורים, יהיה כרוך בהוצאות ניכרות.

על רקע המצב התפעולי של האתר במעלה אדומים חתמו בסוף שנת 1998 העירייה ועיריית מעלה אדומים על הסכם (להלן - ההסכם) אשר לפיו עיריית מעלה אדומים תפעיל

14 פסולת מוצקה - פסולת עירונית (ביתית, מסחרית וזעזעיתית) ופסולת כללית (חקלאית, קרקעות מוזהמות ופסולת בניין).
15 השוני בהערכות נבע בעיקר מנתונים שונים שנלקחו בחשבון בעניין שטח ההטמנה וגובה מצבור הפסולת, תוך שמירה על יציבותו.
16 בשלב מאוחר יותר שונה שם המטמנה והיא כונתה "אתר אבו דיס".

את האתר עבורה ועבור עיריית ירושלים במשך כל תקופת השימוש בו. לצורך זה תוקם ועדת היגוי שתורכב משלושה נציגים של עיריית ירושלים ושלושה נציגים של עיריית מעלה אדומים או מטעמה (להלן - ועדת ההיגוי). האתר יופעל על פי הנחיות מפורטות שיוכנו בידי ועדת ההיגוי. עיריית מעלה אדומים הסמיכה את החברה להפעיל את האתר על פי אישורה ו/או פיקוחה. החברה הייתה "רשאית לחתום על הסכם הפעלה עם מפעיל מטעמה ובאחריותה לפי הנחיות מקצועיות מוועדת ההיגוי ועל פי הוראות כל דין" (ראו בהמשך "יחסי החברה - קבלן").

על אף טענות עיריית ירושלים על הפרות החוזה מצד הקבלן, מעידים מסמכים שנמצאו בעירייה ובחברה על מעורבות עיריית ירושלים בבחירת אותו קבלן כמפעיל האתר מטעם החברה, שהתקשרה עמו ללא מכרז. בתשובת החברה למשרד מבקר המדינה נאמר, כי "... הובהר על ידי עיריית ירושלים כי על מנת שהעברת הזכויות תתבצע בצורה 'חלקה' וללא בעיות יש להמשיך ולהעסיק את הקבלן ולמעשה זה היה אחד התנאים המובנים להתקשרות בין העיריות".

ההסכם קובע, כי על החברה לפקח על עבודות הקבלן באתר. הפיקוח מתבצע על ידי האיגוד ועל ידי חברה פרטית. החברה היא שמשלמת להם.

בהסכם נקבע שהעירייה תשלם לעיריית מעלה אדומים או לכל גוף אחר מטעמה תשלום עבור הטיפול באתר בכל טון פסולת כדלקמן: 1. עלות הפעלה - עבור תפעול האתר על ידי הקבלן. 2. דמי ניהול - עבור ניהול האתר על ידי עיריית מעלה אדומים. 3. דמי פיתוח - בגין פיתוח האתר ושיקומו. בתקופה דצמבר 1998-נובמבר 2002 חויבה עיריית ירושלים בכ-39.5 מיליון ש"ח: עלות הפעלה - כ-24.5 מיליון ש"ח, דמי ניהול - כ-12 מיליון ש"ח, דמי פיתוח - כ-3 מיליון ש"ח.

להלן ממצאי הביקורת הנוגעים ליישום ההסכם ולתפעול האתר:

1. **רישיון עסק**: נספח מספר 2 להסכם בין העיריות קובע שהטמנת פסולת באתר תחל רק לאחר קבלת רישיון עסק לאתר. האתר פעל כעשרים חודשים בלא רישיון עסק. רק בספטמבר 2000 נתנה עיריית מעלה אדומים לחברה רישיון עסק שבו נקבעו התנאים לתפעולו.

בתשובת החברה למשרד מבקר המדינה נמסר, כי החברה הייתה אמורה לקבל את האתר עם רישיון עסק תקף. בתשובת העירייה נאמר אמנם כי "עיריית ירושלים מחויבת... להתקשר רק עם גופים שעומדים בכל דרישות החוק", אולם ממצאי משרד מבקר המדינה מלמדים שהעירייה לא פעלה כך.

2. **אישור משרד הפנים**: ההסכם טעון אישור של מועצת עיריית ירושלים, של מועצת עיריית מעלה אדומים ושל משרד הפנים, ותוקפו מותנה בהם.

עיריית ירושלים לא העבירה למשרד מבקר המדינה את אישור משרד הפנים ומשרד הפנים לא הניב בתשובתו למשרד מבקר המדינה על עניין זה, כך שאין לרעה אם אישור כזה אמנם ניתן.

3. ליקויים סביבתיים: למרות העברת האתר בשנת 1998 לאחזיקה של עיריית מעלה אדומים נמצאו בו ליקויים רבים. במסמך מספטמבר 2002 העלתה החברה את הטענות האלה: הקבלן המשיך להתעלם מהוראות הפיקוח, ובכך הביא לקיצור תוחלת השימוש באתר; תאי הפסולת לא כוסו כנדרש; צורת העבודה של הקבלן סיכנה את המשך הפעלת האתר. טענות החברה התבססו, בין השאר, על דוחות הפיקוח של האיגוד שבהם סוכמה פעילותו באתר. הליקויים הסביבתיים אשר גורמי פיקוח שונים דיווחו עליהם חדשות לבקרים כשהאתר היה באחריות עיריית ירושלים, נמצאו גם לאחר העברת האתר לידיה של החברה. על פי דוחות פיקוח של האיגוד וכן על פי ממצאים של עיריית ירושלים ושל המשרד, נמשכו דלקות, הטמנה שלא על פי התקנות וההנחיות, כניסת משאיות ללא בקרה, הכנסת פסולת מזהמת לאתר וכיוצא ב עד מועד סיום הביקורת, דצמבר 2002. גם החברה הפרטית, שפיקחה על עבודות הקבלן באתר מטעם החברה, הביעה בספטמבר 2002 אי-שביעות רצון מפעולות הקבלן, אשר פעל לדבריה בניגוד לסיכומים שאליהם הגיעו הנוגעים בדבר.

הנופים הציבוריים השונים המעורבים בתפעול האתר ובעיקר עיריית ירושלים והחברה, לא הביאו להפעלת האתר לפי ההסכם, והתחייבויותיו של הקבלן המפעיל לא נאכפו עליו באופן עקבי.

באוקטובר 2002 שלח מנהל מחוז ירושלים במשרד לאיכות הסביבה ליו"ר החברה התראה מכוח החוק לרישוי עסקים, התשכ"ח-1968, והחוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961, ובה צוין שנשקלת הוצאת צו הפסקה מנהלי להמשך הפעלת האתר.

העירייה הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי פעמים רבות התריעה באמצעות נציגיה בוועדת ההיגוי על תפקוד לקוי של האתר לאחר מסירתו לניהול החברה. החברה מסרה, כי מכיוון שלא בוצע שדרוג של האתר, והואיל ועיריית ירושלים פיגרה בהעברת התשלומים לחברה, נגרמו קשיים בתפעולו.

בתשובת הקבלן למשרד מבקר המדינה מפרוואר 2003 נאמר, כי בתקופה מרס-אוגוסט 2002 נערכו עשרות ביקורים באתר. לדבריו, מסיכומי הביקורים עולה, כי הוא השקיע מאמצים רבים על מנת לתפעלו לשביעות רצון גורמי הפיקוח.

4. קנסות לקבלן: לפי ההסכם, ועדת ההיגוי זכאית לנכות מכל סכום המגיע לקבלן פיצוי כספי בגין אי-מילוי התחייבויותיו, כגון: אי-כיסוי הפסולת בעפר, כניסת רכב

זר ולא מאושר ועוד. התחייבויות אלה מפורטות בנספח הקובע גם את סכומי הפיצוי וחנואי הצמדתו.

החבר, כי הקבלן נדרש לפצות את החברה בגין הפירות המצוינות בנספח פעמיים בלבד בסכום כולל של 6,000 ש"ח. סכום זה נמוך ביותר לנוכח ההפרות הרבות שנטענו נגדו. החשלוס לא הוצמד למוד כמי שמתחייב מן ההסכם.

עיריית ירושלים מסרה למשרד מבקר המדינה כי דרשה פעמים רבות מוועדת ההיגוי להטיל סנקציות על הקבלן, אך הטלתן הייתה בסמכות מנהלי החברה. מתשובת החברה עולה, כי בחודש נובמבר 2002 הסמיכה ועדת ההיגוי את מנכ"ל החברה להטיל קנסות על הקבלן במקרה הצורך.

5. שקילות: עם העברת האחזיות לניהול האתר לחברה בדצמבר 1998 נקבע בהסכם, כי לצורך הישוב כמויות הפסולת של עיריית ירושלים תישקל כל משאית בידי המפעיל פעמיים: בכניסה לאתר וביציאה ממנו. משקל הפסולת, שהוא הבסיס לתשלום עלות התפעול, דמי הניהול ודמי הפיתוח ייקבע על בסיס ההפרש ביו שתי השקילות. כן נקבע, שעל עיריית מעלה אדומים להציב מסופי מחשב באגף התברואה בעיריית ירושלים ומצלמות באתר (להלן - מערכות מעקב) שיראו בזמן אמת את השקילות באתר.

אלה המצאי הביקורת:

(א) בדצמבר 1998 עד חודש מאי 1999 לא הופעלו המאזניים בכניסה לאתר; המאזניים ביציאה מהאתר הופעלו רק במרס 2002, שנים לאחר העברת אחזיות הניהול באתר לחברה.

(ב) ניצנים מעיריית ירושלים טענו בוועדת ההיגוי, שהחובה לבצע שקילה כפולה לרכבי השינוע שבאים מתחנת המינבר בגבעת שאול, מאתר שהחצוור חשש שעיריית ירושלים חייבה לשלם פעמיים בגין אותה פסולת. בשיבת ועדת ההיגוי כולו 2000 נטען גם, שמשאיות יצאו מהאתר עם פסולת שנותרה במכולת האשפות, ובהצוור משקל ביציאה היה חשש שהמשקל כגינו משלמת עיריית ירושלים גבוה יותר.

(ג) שקילת הפסולת התייחסה על תוצאותיה מתבצעים בידי עובד של הקבלן. החברה רכשה בינואר 2001 מערכות מעקב שכללו מצלמות וארכיב מחשבים שנתעד למקח על נתוני השקילות, בעלות של 63,397 ש"ח. אולם הן לא הופעלו עד חום הביקורת, דצמבר 2002, מאתר שקו טלפון לצורך הפעלתן לא היה שמיש. החבר, כי חלק ממערכות המעקב ניזוק.

לרעה משוד מבקר המדינה, העדר אמצעי פיקוח קבוצים המופעלים בזמן אמית' על השקילה והפקדתה בידי הקבלן המתוגמל לפי משקל הפסולת, עלול לגרום לחיובי יתר של עיריית ירושלים - במזיד או בשוגג. רמיסת מערכות המעקב ללא הכנה חשתיח נאותה להפעלתן אינה עולה בקנה אחד עם סדרי מנהל תקין ועם שמירה על כספי הציבור.

העירייה הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי שילמה עבור התקופה דצמבר 1998- מאי 1999 על פי ממוצע הסיקילות של ששת החודשים שלאחריה. עוד מסרה העירייה כי יש לה "ביקורת קשה על הניהול של המטמנה, אך לא יתכן שעיריית ירושלים תשלם דמי ניהול ופיקוח על המטמנה וגם תגמל ותאמץ".

לדעת משרד מבקר המדינה, האמור במסמכת העירייה אינו עולה בקנה אחד עם הקביעה בהסכם, לפיה יתוקן מסוג מחשב באגף התברואה בעירייה לשם מעקב אחר השקילות, ומכל מקום, למצער על עיריית ירושלים, מקבלת הסיכוח, לבחון אם רמת הניהול והפיקוח של החברה באחר נאותה ולפעול בהתאם.

6. דמי הניהול: החבר, שדמי הניהול, 30% מדמי ההטמנה, גבוהים בהשוואה למקובל בענף זה - 8% ל-11%.

עיריית ירושלים מסרה בתשובתה למשרד מבקר המדינה, כי דמי הניהול כוללים גם דמי אירוח (HOSTING FEE) וכי שיעור דמי הניהול בתוספת דמי האירוח במטמנות אחרות קרוב לשיעור דמי הניהול שהחברה גובה. החברה ציינה ששיעור דמי הניהול נקבע על ידי עיריית ירושלים.

מבירור במשרד לאיכות הסביבה עולה שדמי אירוח בשתי מטמנות מסוימות היו בדצמבר 2002 כ-3 ש"ח לטון פסולת. מכאן שדמי האירוח אינם מצדיקים את השיעור הגבוה של דמי ניהול שגובה החברה (שבניכוי דמי אירוח מקובלים כאמור הם כ-20% מדמי ההטמנה).

7. ההתחשבנות בין עיריית ירושלים לבין החברה: ממועד חתימת ההסכם ועד שנת 2000 עיכבה עיריית ירושלים חלק מן התשלומים לחברה עבור הפעלת האתר; בשנת 1999 הייתה העירייה חייבת לחברה, לפי חישובי החברה, כ-4.5 מיליון ש"ח; כמו כן בשנת 2000 לא שילמה עיריית ירושלים, לטענת החברה, את חלקה עבור הניהול והפיתוח; החוב שולם רק במהלך שנת 2001. נוסף על כך טענה החברה, כי אגף התברואה של עיריית ירושלים קיזז באופן חד צדדי סכומים שונים לחברה. לטענת החברה, באוקטובר 2002 עיכבה עיריית ירושלים תשלומים לחברה וזאת כסנקציה על אי בהירות בנושאים כספיים. הפיגורים הניכרים בתשלומים גרמו לעיכובים בפיתוח האתר (ראו להלן - "פיתוח האתר ושיקומו") ולקשיים בתפעולו השוטף.

שלטון מקומי • עיריית ירושלים

עיריית ירושלים הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי הפיגור בתשלומים נבע בדרך כלל מחילוקי דעות על תפקוד האתר. במספר מקרים נבע הפיגור בתשלום מבעיות בתזרים המזומנים של העירייה.

8. גבייה ממשתמשים אחרים: האתר משרת עוד כ-20-30 משתמשים נוספים, בעיקר רשויות מקומיות סמוכות ומשתמשים פרטיים (להלן - משתמשים אחרים). מנתוני שקילה של העירייה לשנים 1999-2002 עולה, כי משקל הפסולת של המשתמשים האחרים היווה 10%-20% ממשקל הפסולת שהוטמנה באתר.

(א) התשלומים בגין הטמנת הפסולת של עיריית ירושלים הוסדרו במפורש בהסכם בין העיריות, ואילו למשתמשים האחרים לא נקבעו הסדרי גבייה ברורים.

החברה, שמרצמבר 1998, מרצת העברת האחריות באתר לידי החברה, עד פברואר 2000 החברה לא נבחה כספים בגין הטמנה ממשתמשים אחרים.

(ב) החלטה בוועדת ההיגוי בנוגע למשתמשים אשר אושרו להטמין פסולת באתר, התקבלה רק באוגוסט 2000.

במשך כשנה וחצי לא נבדו כספים באופן סדיר ממשתמשים אחרים. על פי חישובי משרד מבקר המדינה, הפסד הגבייה הכולל (עלות הפעלה, רמי ניהול ודמי פיתוח) בגין אי-גביית כספים ממשתמשים אחרים מרצמבר 1998 עד אוגוסט 2000 הסתכם בכ- 3.1 מיליון ש"ח (ראו להלן "גביית דמי הפיתוח וניהול מקום").

(ג) ממסמכי החברה עולה כי כספים בגין הטמנת פסולת של משתמשים שונים הגיעו ישירות לידי הקבלן; סכומים אלו היו נמוכים בהרבה מהסכומים שנדרשה לשלם עיריית ירושלים. לדוגמה, בשנת 1991 נחתם הסכם (שהוארך עד מרס 2001) בין הקבלן לבין מועצה מקומית מבשרת ציון; בהסכם נקבע תעריף שהיה נמוך מזה שנקבע לעיריית ירושלים.

החברה החלה לחייב את המועצה המקומית מבשרת ציון בגין פיגור הטמנה של פסולת באתר רק באפריל 2001.

בתשובת המועצה המקומית מבשרת ציון למשרד מבקר המדינה מפברואר 2003 נמסר, כי היא השתמשה באתר אבו דיס בהסכם עם הקבלן משנת 1991 ובמחירים שנקבעו במשא ומתן ישיר אתו; באפריל 2001 נחתם הסכם בין המועצה לבין החברה.

דוח על הביקורת בשלטון המקומי, באיגודים ובמוסדות להשכלה גבוהה

(ד) עיריית מעלה אדומים לא שילמה כגן הטמנת הפסולת שלה באתר ממסמכים שונים ומחשבות עיריית ירושלים עולה, כי מעמדה כמשתמשת בו ללא תשלום לא הוסדר ולא הוסכם בין הצדדים. עיריית ירושלים לא נתנה את רעתה על השפעת ההענקה של שירותי הטמנת פסולת לעיריית מעלה אדומים ללא חמורה על עלויות הניהול של האתר ועל עלויות שיקומו.

בתשובות עיריית ירושלים והחברה למשרד מבקר המדינה נמסר, כי הוחלט שנושא זה יבחן מחדש על ידי יועציהם המשפטיים של הצדדים.

עיריית ירושלים והחברה לא קבעו נוהלים לגביית דמי הטמנה ממשתמשים אחרים; כספים אלו יכלו להיות מנותבים לתפעול האתר ולפיתוחו.

החברה מטרה בתשובתה למשרד מבקר המדינה, כי "החלה בהתחשבות ביחס לגבייה ממשתמשים אחרים, שעשו שימוש באתר מאז חודש אוקטובר 1998... החברה דאגה לזכות את חשבון דמי הניהול ואת חשבון קרן הפיתוח".

בתשובת הקבלן למשרד מבקר המדינה נאמר, כי הוא גבה כספים ממשתמשים אחרים בהסכמת כל הנוגעים בדבר ובידיעתם באופן גלוי.

בהעברת האתר ליד החברה ביקשה עיריית ירושלים לשמר את תפעולו ואת הפיקוח עליו חמורת תשלום דמי ניהול. עם זאת עיריית ירושלים ביקשה גם לשמור על האינטרסים שלה באתר באמצעות שותפות כוזבת הדיגוי.

במפעל, עד מועד סיום הביקורת, דצמבר 2002, הפיקוח על האתר באמצעות החברה נותר לקוי, ומטרות ההתקשרות לא הושגו. שותפותה של עיריית ירושלים באמצעות רעה הדיגוי לא שימרה רבות את רמת תפעולו, לא שימרה מתחיה את אכיפת תנאי ההסכם על הקבלן ולא האריכה את תחילת השימוש בו; זאת אף על פי שנושאים אלה הוגדרו כמטרות ההסכם ולמרות שמדובר בהסכם ארוך טווח הכולל העברת סכומים ניכרים מקופת הרשות המקומית מכיוון שכך, אי-הקפדה על אכיפתו עלול לגרום נזקים לאורך זמן. יודגש, כי כוונתה מהעברת הניהול של האתר לחברה, גדלו הוצאות עיריית ירושלים בכ-12 מיליון ש"ח מתחילת ההתקשרות עד נובמבר 2002 בגלל התשלום לחברה עבור ניהול האתר.

יחסי החברה - קבלן

1. אף על פי שלכאורה נוצרה מערכת יחסים מחייבת בין עיריית מעלה אדומים באמצעות החברה לבין הקבלן המפעיל כבר בשנת 1998, הרי שהחווה בין הצדדים נחתם רק באפריל 2002. מאז היווצרות ההתחייבות ההרדית ועד חתימת החווה התנהלה תכתובת ענפה בין הצדדים, שכללה דרישות כספיות מצד הקבלן שלא נענו, וטענות של החברה על הפרות של תקנות ושל נוהלי המשרד לאיכות הסביבה מצד הקבלן.
2. בשל חילוקי דעות בין הקבלן ובין החברה, סירבה החברה להעביר לו כספים עבור הטמנת הפסולת במשך מספר חודשים ונאותה לשאת בעלויות הסולר ושכר העובדים בלבד.

על אף מערכת היחסים המתוארת לעיל בין הקבלן ובין החברה, ולמרות הטענות על הפעלתו הלקיחה של האתר מתחם. כאמור, חווה בין הצדדים באפריל 2002; החווה הוא ל-12 שנים, מספטמבר 1998 עד ספטמבר 2010. אמנם עיריית ירושלים ועיריית מעלה אדומים הגישו למנהל האזורי תכנית לשרדיו של האתר עד לשנת 2009, אולם המנהל האזורי התנגד לתכנית עוד בשנת 2001, ובדין ביוני 2001 בהשתתפות מנכ"ל החברה ואו החליט לחום תכנית חדשה לשרדיו האתר עד לשנת 2006. לנוכח זאת המורה תקופת החווה, לא כל שכן הקביעה כי החברה תחזיק לפחות את הקבלן בכ-1.2 מיליון ש"ח לפחות במקרה שהאתר ייסגר לפני 15.9.2008, והחברה תמשיך לתח שינומי הסמנה לעיריית ירושלים בתחום השיטות של עיריית מעלה אדומים.

מתשובת החברה עולה, כי היא עשתה מאמצים לא לפגוע בפעולתו הסדירה של האתר ובשירות לעיריית ירושלים. היא מסרה כי ההסכם הוא פשרה המאפשרת לה לסיים את ההתקשרות עם הקבלן בלי להתחייב להתקשר עמו בפרויקטים נוספים כפי שדרש.

פיתוח האתר ושיקומו

עם העברת האתר לאחריותה של החברה בסוף שנת 1998 הובהר, כי "מטרת ההתקשרות היא לקדם את אתר הטמנת הפסולת מבחינת איכות הסביבה ולהאריך ככל הניתן את תוחלת חייו". מטרה זו הייתה אמורה להיות מושגת באמצעות פיתוח האתר ושדרוגו בהתאם לדרישות שהציב המשרד לאיכות הסביבה ובהתאם לצרכי ההטמנה של עיריית ירושלים. הארכת תוחלת השימוש באתר היא אינטרס מובהק של עיריית ירושלים, שכן ההטמנה בו היא פתרון זמין חול לפסולת הרבה המיוצרת בעיר.

בהסכם בין עיריית ירושלים ובין עיריית מעלה אדומים נקבע שחלק התשלום בעבור פיתוח יועבר לקרן פיתוח ושיקום "שמטרתה ליצור אמצעי מימון לצורך ביצוע המשך

דוח על הביקורת בשלטון המקומי, באיגודים ובמוסדות להשכלה גבוהה

פיתוח האתר ושיקומו לאחר סגירתו, לרבות הוצאות התכנון, פיקוח עליון ותשלום ליועצים" (להלן - הקרן). נקבע גם, כי תשלומי הפיתוח והשיקום ייגבו מכל משתמשי האתר. עוד נקבע בהסכם כי עיריית ירושלים תעביר לעיריית מעלה אדומים מקדמה של מיליון ש"ח לעבודות פיתוח באתר.

בינואר 2000 פנה מנהל מחוז ירושלים של המשרד אל ראש עיריית מעלה אדומים בעניין שיפור האתר לסילוק והטמנה של פסולת אבו דיס. בפנייתו ציין מנהל מחוז ירושלים כי באתר נעשו עבודות מעטות בלבד, אף כי הוסכם על כך כבר שנת 1998. העיכוב בהכנת תשתיות סביבתיות כגון הפירת תעלת ניקוז היקפית ותעלה לניקוז תשטיפים אל מיכל איגום, היה בו כדי לגרום נזקים למי התהום.

בתגובה לפניית המשרד לאיכות הסביבה השיבה החברה במרס 2000, כי העיכוב נבע מקשיים תקציביים ומעיכובים בהעברת כספים מצד עיריית ירושלים.

הוצאה מעיכת תשלומים בידי עיריית ירושלים יצרה החברה את רוב הנזקים שקיבלה להפעלת האתר ולניהולו, ועבודות פיתוח עוכבו או כלל לא בוצעו.

עיריית ירושלים הודיעה למשרד מבקר המדינה במרס 2003, כי אף שפיגרה לעתים בתשלומים, משאלו נעשו - הם כללו שלושה מרכיבים: תפעול, ניהול, פיתוח. לטענת העירייה, החברה הפנתה את כל התשלומים בעדיפות לתשלום עלויות התפעול והניהול, וכך לא נותר תקציב לפיתוח. עוד מסרה העירייה, כי נקטה פעולה אשר תבטיח את חלוקת התשלומים לפי שלושת המרכיבים הנ"ל; בספר התקציב 2003 הוקצה לכל מרכיב סעיף תקציבי נפרד לתשלום.

גביית דמי הפיתוח וניהול הקרן

1. בהסכם נקבע, כי "ניהול הקרן יתבצע באמצעות עיריית מעלה אדומים או ע"י מי שייקבע על ידה לכך כחוק, בחשבון נפרד... למנכ"ל עיריית מעלה אדומים או מי שייקבע לכך ע"י העירייה, ולגובר עיריית ירושלים, תהיה זכות חתימה לשימוש בכספי הקרן".

נמצא, כי חשבון הבנק הנסדר נפתח רק ביום 31.12.01, כשלוש שנים לאחר חתימת ההסכם. מקדמה לפיתוח בסך מיליון ש"ח שולמה אך לא הוצברה. לטענת החברה, לחשבון קרן הסיחות בשל הכרזת חשבון נפרד. הנכסף שימש להוצאות שוטפות. עוד צולה ממסמכי העירייה, כי מאוגוסט 2000 החברה לא העבירה לקרן אף כספי הפיתוח שהוסכם עליהם בסך 142,275 ש"ח. עד תום הביקורת, דצמבר 2002, לא הייתה הסכמה בין החברה ועיריית ירושלים באשר לסכום היתרה שהייתה אמורה להיות באותו זמן בקרן הפיתוח.

שלטון מקומי • עיריית ירושלים

2. עיריית מעלה אדומים היא אחד המשתמשים העיקריים באתר. כאמור, מעמדה כמשתמשת באתר ללא תשלום לא הוסדר בהסכם בין העיריות. עיריית מעלה אדומים לא שילמה גם דמי הפיתוח; נושא זה עלה לא פעם על סדר יומה של ועדת ההיגוי אך לא הוסדר.

עיריית ירושלים הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי עמדתה הייתה שיש לגבות את דמי הפיתוח מכל משתמשי האתר. היא מסרה שהנושא היה בבירור בין עיריית ירושלים לבין החברה. החברה ציינה בתשובתה, כי דאגה לזכות את קרן הפיתוח בהתאם למתחייב אך בלי להביא בחשבון את היישובים הסמוכים ואת עיריית מעלה אדומים.

לרעת משרד מבקר המדינה, על עיריית ירושלים ועל החברה היה למעול בזוגע לקרן הפיתוח כאמור בהסכם. מתן פטור מתשלום דמי פיתוח בניגוד להסכם, היה חייב להיות מוצג בהסכם כתוב.

שיקום

סגירת אתר ושיקומו, כוללים, בין היתר, שכבת כיסוי סופית, מערכת לאיסוף ולטיפול בגז, שכבה מונעת חלחול, כיסוי קרקע מיוצב, שיקום נופי.

תשלומי הפיתוח והשיקום שנקבעו בהסכם מורכבים מתשלום התחלתי של 0.5 דולר לטון פסולת (תשלום שוטף) ומתשלום קבוע שיוחלט עליו לאחר הכנת "תכנית פיתוח ושיקום סופית לאתר".

בדצמבר 2001 העריך מנכ"ל האיגוד שעלות סגירת האתר ושיקומו תהיה 9.2 - 21 מיליון דולר, בהתאם לתכנית השיקום שתבחר. לפי הערכות של האיגוד, העירייה והמשרד, הסכום שהוקצה לקרן לא יספיק לשיקום האתר.

עו מועד סיום הביקורת, דצמבר 2002, לא נקבע התשלום הקבוע העתידי. הדרך שבה נקבע התשלום השוטף לא הובהרה, ולא נלקחו בחשבון בקביעתו הצרכים המשרד שיש צורך להצלות את דמי ההטמנה כדי שהתוספת תשמש לשיקום האתר. על עיריית ירושלים ועיריית מעלה אדומים להיערך מבעוד מועד לסגירת האתר ולשיקומו ולהבטיח כי יעמדו לרשותו האמצעים הנדרשים לכך.

תכנית חירום

ב"תכנית האב לאשפה בירושלים 2010" נקבע כי יש להקים אתר חדש לסילוק ולהטמנה של הפסולת העירונית של ירושלים הן בשל קיבולתו המוגבלת של אתר אבו דיס הן בשל החשש שמא לא תתאפשר הטמנה בו מסיבות פוליטיות וביטחוניות. ועדת ההיגוי כבר קבעה באוקטובר 1998 ובאפריל 1999, כי יש להכין תכנית חירום לסילוק הפסולת של ירושלים ולהטמנתה (ביוני 1999 אישר אגף התברואה סך של 401,310 ש"ח להכנתה) במקביל להכנת התכנית לטיפול בפסולת לשנת 2010.

אם אתר אבו דיס ייסגר בהתראה קצרה, יהיה על עיריית ירושלים למצוא פתרון מהיר לסילוק הפסולת של העיר ולהטמנתה. לאחר הכנת תכנית החירום המשרד לאיכות הסביבה הבהיר, כי לא ינתן אישור לפתיחת תא שטח ללא תשתיות מתאימות ולא תהיינה הקלות בדרישות הסביבתיות של האתרים המוסדרים. לתקופה מוגבלת ניתן יהיה להעביר את הפסולת לאתר מוסדר דוגמת "דודאים". במקביל ניתן יהיה להכשיר בתוך שלושה חודשים תא שטח קטן (עד 30 דונם) עם כל התשתיות ההכרחיות למניעת מפגעים סביבתיים.

עיריית ירושלים הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי המשרד לאיכות הסביבה התנגד להקמת תא שטח לשעת חירום שלא במסגרת התכנון הכולל למטמנה עתידית, והוא דרש שהטמנת הפסולת תהיה על פי כל התקנות והחוקים; דרישה זו לא אפשרה קידום מהיר של פתרון לשעת חירום.

אף על פי שכבר בשנת 1998 התעורר הצורך בפתרון חלופי לאתר אבו דיס, לא הקימה עיריית ירושלים עד כה את תא השטח החלופי. בסוף שנת 2002 לא הייתה לעיריית ירושלים חלופה מתאימה להטמנת הפסולת העירונית בשעת חירום, שכן לא נעשו צעדים ממשיים להוציא לפועל את הדרישה בתכנית האב.

אתר חדש לסילוק והטמנה של פסולת

הכנת "תכנית האב לאשפה בירושלים 2010", אשר לפיה נדרשת הקמה של אתר חדש, הסתיימה בשנת 2000. בתכנית נקבע כי יש לפעול להחשת ההקמה של מטמנה חדשה באזור מישור אדומים, שמשך תכנונה והקמתה כ-5 שנים. תכנית האב הציעה לפתוח בהליכים באופן מיידני, ונקבע בה שאם המטמנה החדשה לא תוכשר במועד, יהיה צורך להקים תחנות מעבר (מלבד זו הקיימת בגבעת שאול) לקליטת הפסולת בתחומי העיר כדי להעבירה אחר כך ביעילות לאתר מרוחק.

ביוני 2000 הוגשה התכנית לשיפור האתר באבו דיס למינהל האזרחי. המינהל האזרחי דחה את ההצעה להרחיב את האתר עד לשנת 2009, ולכן הוחל בתכנון הסגירה והשיקום

שלו במקביל להרחבתו לשימוש עד לשנת 2006; אולם עד פברואר 2003 התכנית הייתה בהליכי תכנון וטרם הופקדה.

ביוני 2001 כתב מנהל מחוז ירושלים במשרד למנכ"ל עיריית ירושלים, כי "על עיריית ירושלים להיערך באופן מיידי למצב החדש, למצוא פתרונות קצה חלופיים, להקים תשתיות לשינוע הפסולת (תחנות מעבר) ולמצוא הסדרים להובלת פסולת".

בפברואר 2003 היו שתי תכניות בהליכי תכנון במינהל האזרחי לאזור יהודה ושומרון: 1. תיקון לתכנית המפורטת המאושרת של אתר אבו דיס, שמטרתה לקבוע את הסדרת ההטמנה העתידית ואת תהליכי הסגירה והשיקום של האתר עד 2006. 2. תכנית לאתר חדש ממזרח למישור אדומים בקיבולת גדולה יותר משל אתר אבו דיס, שיתחיל לפעול לאחר סגירתו. התכנית הראשונה הייתה בשלבי תכנון מתקדמים יותר אך טרם הופקדה.

בפברואר 2003 לא הייתה לעיריית ירושלים אלטרנטיבה לפינוי הפסולת עם סגירת אתר אבו דיס, למעט שינועה לאתרים מרוחקים דוגמת אתר דודאים-גני הדס בדרום. יש לציין כי גם מימוש חלופת השינוע לאתר מרוחק מצריך הקמת תחנות מעבר והסדרים לשינוע, אך עיריית ירושלים לא נערכה לכך.

החברה מסרה למשרד מבקר המדינה, כי חידשה את המגעים עם עיריית ירושלים כדי להבטיח לעירייה הטמנה לאורך זמן באתר חדש. העירייה ציינה, כי נוסף על בחינת טכנולוגיות נוספות לטיפול בפסולת, היא פעלה בכמה מישורים בעת ובעונה אחת במטרה להבטיח אתרים לסילוק פסולת והטמנתה.

עד פברואר 2003 לא ננקטו צעדים של ממש לקידום צרכי ההטמנה העתידיים של עיריית ירושלים. ההרחבה המינימלית של אתר אבו דיס (המאפשרת הטמנה עד שנת 2006) טרם אושרה. אם תאושר התכנית המצומצמת, יהיה לכל משתמשי האתר פתרון רק עד שנת 2006. לדעת משרד מבקר המדינה, יש להיערך באופן מעשי ובזקקים האפשרי לפתרון הבעיה.

עיריית ירושלים מחויבת לספק לתושביה שירותי תברואה ניקיון; רמת השירות ואיכותו תלויים במדיניותו ובפעולותיה למימוש. ניקיון העיר ירושלים לוקה בחסר.

כדי להגביר את האכיפה וההרחקה בנושא, על העירייה לממש את סמכותה להוציא צווי ניקוי על פי חוק שמירת הניקיון ולשפר את מערך גביית הקנסות המוטלים מכוח חוקי העזר המקומיים על משליכי פסולת ועל בעלי שטחים פרטיים שלא שמרו על ניקיונם.

במהלך השנים ניסתה העירייה להתמודד עם התופעה של השלכה פזרנית של עזימי עפר ופסולת בניין אולם ללא הצלחה. על העירייה לפעול ביתר נחישות בעניין זה וליישם תחליטי פיקוח ובקרה להסדרות. במקביל עליה למצוא אתרים ופתרונות נוספים כמו גריסה.

על עיריית ירושלים למצות את כל וכוחותיה לפי ההסכם בינה ובין עיריית מעלה אדומים בעניין סילוק פסולת והטמנתה באתר אבו דים. כמו כן עליה לבחון אם רמת הניבול והפיקוח של החברה נאותה.

על עיריית ירושלים ועל החברה לפעול בנוגע לקרן לפחית ולשיקום האתר לסילוק פסולת והטמנתה באזור ההסכם. מטרי מהשלום דמי פיתוח לעיריית מעלה אדומים ולמשתמשים אחרים, בניגוד להסכם, הייב להוציא מעותן בכתב.

על עיריית ירושלים להיערך באופן מעשי ובדחייפות למציאת פתרון לסילוק ולהטמנה של הפסולת הנחידית שלה עקב סגירתו הממוכנת של אתר אבו דים בשנת 2006.

312
א

פרוטוקול מס' 71
מישיבת הוועדה המשותפת
פנים-עבודה לנושא סביבה ובריאות
יום שני, י"ג בשבט התשע"ב (06 בפברואר 2012), שעה 13:50

סדר היום:

הכוונה לפנות בדואים לאתר פסולת חומ"ס באבו דיס

נכחו:

חברי הוועדה:

דב חנין – היו"ר
אריה אלדד
אורי אריאל
אורי מקלב

מוזמנים:

- קובי איבצן
- בנימין אלבו
- גרישה יעקובוביץ
- יואב גואל
- נאפז נובאני
- בני כשריאל
- אלון כהן ליפשיץ
- אייל הראובני
- כפאח עבד אלחלים
- אריק אשרמן
- יחיאל נריה גריינימן
- גירמי יהודה מילגרום
- מוריאל רותמן
- יונתן שף
- ניצן תנעמי
- דניאל דור
- עלי חוסיין
- דאוד מוסא
- איברהים מוסא
- רותם ארז
- מיה חסקל
- עבד כנעני
- שירי בס ספקטור
- ר' מדור מקרקעין בפרקליטות הראשית, משרד הביטחון
- ק' מטה איכות הסביבה של המינהל האזרחי, משרד הביטחון
- ר' ענף תשתית לשכת מתאם פעולות בשטחים, משרד הביטחון
- אגף פסולת, המשרד להגנת הסביבה
- ס. רופאת המחוז לענייני מ. ירושלים, משרד הבריאות
- ראש עיריית מעלה אדומים
- אדריכל בעמותת במקום
- חוקר בארגון בצלם, בצלם
- מנהלת מחלקת שטחים כבושים, הקואליציה לבריאות הציבור
- מנכל, רבנים לזכויות אדם
- מנהל מחלקת שטחים, רבנים לזכויות אדם
- הנהלה, רבנים לזכויות אדם
- מחלקת שטחים, רבנים לזכויות אדם
- מחלקת שטחים, רבנים לזכויות אדם
- מקדמת מדיניות, רבנים לזכויות אדם
- המשמר החברתי
- בדואי משבט הגיהלין
- בדואי משבט הגיהלין
- בדואי משבט הגיהלין
- מתנדב
- מתנדבת, חדי"ש
- עוזר פרלמנטרי של ח"כ דב חנין
- מרכז המחקר והמידע של הכנסת

מנהלת הוועדה:

יפה שפירא

קצרנית פרלמנטרית:

ס.ל., חבר המתרגמים

הכוונה לפנות בדואים לאתר פסולת חומ"ס באבו דיס

היו"ר דב חנין:

ברוכים הבאים, אני מתנצל על האיחור, היה לנו דיון בוועדה אחרת של הכנסת. אני מתכבד לפתוח את הדיון של הוועדה המשותפת לסביבה ובריאות של הכנסת. נושא הדיון שלנו הוא הכוונה לפנות בדואים משבט הגיהלין לאתר הפסולת שנמצא באזור אבו דיס. הפרשה הזו הגיעה לידיעתנו לפני כמה חודשים ומאז אנחנו נמצאים בהידברות עם משרד הביטחון. גם מרכז המחקר והמידע של הכנסת הגיש בקשה של קבלת מידע בכמה וכמה סוגיות כדי לנסות לסייע לנו בהבנת מצב הדברים. לצערי הגדול משרד הביטחון עד עצם היום הזה לא ענה בכתב על בקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת. אני מבין שהטענה היא שלא היה לכם מספיק זמן לבדוק את הדברים. אני מביע על כך צער גדול, שיתוף הפעולה עם מרכז המחקר והמידע של הכנסת הוא חובה חוקית, של רשויות המדינה השונות, ורשויות מדינה אחרות, שלא משרד הביטחון, יודעות לענות למרכז המחקר והמידע של הכנסת בצורה הרבה יותר מהירה ואפקטיבית ממה שמשרד הביטחון עשה. זה מעורר תחושה לא נוחה שדווקא משרד הביטחון, שאמור להיות גורם יעיל ומערכת בעלת יכולות מידע טובות, מתנהל בצורה כזו. אני מבין שיש לכם התייחסויות שאתם תעבירו אלינו אותם בהמשך הדיון.

מאז שהנושא הזה עלה אני ביקרתי במקום ואני חייב לומר לכם, למי שלא מכיר את המזבלה באבו דיס, אנחנו מדברים על אתר מעורר, אני מנסה למצוא את המלה המדויקת, מעורר שאט נפש. זה קודם כל מקום מוזנח לחלוטין, שהפסולת נזרקה בו במתכונת שלדעתי במקומות אחרים בישראל לא מתאפשרת, אנחנו שמענו גם טענות מאוד קשות מהאנשים שמתגוררים שם בסמוך, על גזים, וכיוון שאנחנו מדברים על אתר שהוא בעיקרו אתר של פסולת ביתית, אנחנו יודעים שבקרע שם מצטבר ביו גז בכמויות שאנחנו לא יודעים להעריך אותן. הכוונה היא גם לגז מיתן וגם לפחמן דו חמצני. החומרים האלה, בתנאים מסוימים, עלולים להיות חומרים מסוכנים, הם בוודאי לא מומלצים מבחינה בריאותית ונראה שאותו מהלך של העברת בני שבט הגיהלין לשכונת מגורים בסמוך לאתר הפסולת הזו הוא מהלך שמעורר על פניו שאלות מאוד מאוד קשות וביקורת נוקבת. אני יודע בגדול שהאתר הזה הוא אתר שאמור להיסגר ולעבור תהליך שיקום בשנים הקרובות, אבל נכון לרגע זה ממה ששמענו מהמשרד להגנת הסביבה עדיין לא התקבלה מעיריית מעלה אדומים תכנית מלאה לשיקום האתר ותמונת האפשרות או אי האפשרות של שיקומו של האתר הזה לגמרי לגמרי לא ברורה. בשולי הדברים אני צריך רק לומר שמבני שבט הגיהלין כבר קבוצה מסוימת הועברה לסמיכות לאתר הזה בעבר, אני פגשתי את האנשים האלה, אני מקווה שכמה מהם גם יגיעו, ביקשנו ממשרד הביטחון לאפשר להם להגיע לדיון בוועדה ואני מבין שהם נמצאים בדרך. אנחנו שמענו מהם תלונות קשות על פגיעות בבריאות שלהם ושל הילדים שלהם, על תחושות מתחנן בעקבות הגזים האלה שיוצאים מאתר הפסולת הזאת ועל תלונות בריאותיות אחרות, ולכן למעשה יש לנו בדיון הזה שני צירים שצריכים להתברר. הציר האחד עוסק בכוונה להעביר את בני שבט הגיהלין לשכונה חדשה בסמיכות לאתר הפסולת המסוכנת הזו, והסוגיה השנייה היא אותם אנשים שכבר היום גרים בסמיכות לאתר הפסולת הזו, מסוכנת או לא מסוכנת, בוא נשאר את זה כרגע בסוגריים, ומה קורה עם בריאותם, מה קורה עם שיקום האתר, מה קורה עם הטיפול בו ומה קורה עם זה שהוא ממשיך לגרום לנזקים בריאותיים לאנשים שנמצאים מסביב.

נמצא איתנו מר יחיאל גריינימן מרבנים לזכויות האדם, בבקשה, אדוני, תפתח אותה, ואחר כך חבר הכנסת אורי אריאל.

יחיאל גריינימן:

תודה רבה. אנחנו, כארגון של למעלה מ-100 רבנים מכל זרמי היהדות, יוזמה של אנשים שעסקו בזכויות אדם בארצות הברית והביאו איתם, בין היתר תלמידיו של הרב השל, את תורת האדם של היהדות, והודעו, גם היושב מימיני עסק בזה הרבה שנים, ממצבם של אותם אנשים שהיו פליטים מהגב ומאז '67 הם תחת שלטון ישראלי ולמעלה מ-40 שנה אנשים יושבים שם ללא חשמל, ללא מים, ללא תברואה, ללא אמצעים מינימליים לבני אדם. יש לנו חוק יסוד בכנסת שלנו שהוא די קשור להבטחות שהבטחנו כשהכרזנו על עצמאותנו כאן בארץ ישראל, שעוסק בנושא של כבוד אדם. כל מי שיכול לטייל במדבר יהודה ולהגיע מירושלים ליריחו יכול לראות את האנשים הללו שנמצאים במצב של הזנחה מתמדת, וזאת חרפה שאני צריך להסביר לכל תייר, כל אדם שבא לבקר מחוץ לארץ, מה קורה כאן.

אותם אנשים אומרים, כששואלים אותם, הם לא כאן בינתיים, שהם רוצים לחזור לנגב, לביתם. על הנסיבות של עזיבתם את הנגב שמעתי סיפורים רבים. אינני בקי אבל יש תחושה שיש למדינת ישראל איזה שהיא אחריות גם למצב ההוא. בכל מקרה, הם תחת שלטוננו והם רוצים להישאר, אם הם לא יכולים לחזור לנגב, באותם מקומות. יש להם אורח חיים שהלך ונכחד כאשר התפתחו כבישים, אזורים של צבא, של אימון והתנחלויות או התיישבויות, תלוי באיזה דרך פוליטית אדם דוגל, שמגרשים את האנשים שוב ושוב מעוד מקום ועוד מקום. עכשיו הגיע השיא. השיא התחיל בשנות ה-90, גירוש קבוצת אנשים בכוח, חלק בהסכם, אבל רובם בכוח, למקום שמוכר כגיבר, הגיבר של הגיהליו, ורק תחת הרבה מאוד מרץ של ארגוני זכויות אדם וקצת לחץ בינלאומי התחילו לטפל באותם אנשים שנזרקו ליד המזבלה, אותן כמה מאות משפחות ראשונות, חיברו למים, צינור אחד דק לעזריה שמתנתק מדי פעם, אז אנשים נשארים בלי מים, חיבור לחשמל וכן הלאה. המשפחות שנמצאות שם לא כולן מאותה חמולה וזה בעייתי, זרקו אותם, היו צריכים למכור את העדרים שלהם, לחיות. אני חושב שמצב האבטלה שם נוראי, מגיעים לשם אנשים תמימים כמוני, כמו ג'רמי, כמו ג'ונתן, מארגונים אחרים, יש ישראלית אחת שמלמדת שם עברית, יש צעירים שבאים לשם ללמד אנגלית בקיץ, תלמידי רבנות, והם מזדעזעים מהמקום, מזדעזעים מעצם הקרבה למזבלה שהריחות מגיעים למקום, שומעים מאנשים מארגון שאני מאוד מכבד ואוהב, רופאים לזכויות אדם, על מצב הבריאות של האנשים שכבר נמצאים שם. אותם אנשים, אם תשאל את הזקנים, אומרים ואמרו לי שהם רוצים לחזור למדבר, הם בוכים על העדר שהיו צריכים למכור כי אין להם תחליף מבחינת תעסוקה, חוץ מפה ושם לעבוד במזבלה וסכנת נפשות שם. אפשר לבוא למזבלה ולהסתכל מהגבעה, לראות מי נמצא במזבלה ומה קורה במזבלה והיו אבדות בנפש במשך השנים שם. הם מתנגדים לרעיון שיעבירו עוד ועוד אנשים לאותו מקום, כי המעט שיש להם, הם רוצים לחלוק עם עוד ילדים, שיהיה להם איפה לגור. זה המקום היחיד, אני אשמח אם יתקנו אותי, בכל שטח C, שניתנו היתרי בנייה להתפתחות של ערבים, אולי בגלל שבני דודיהם משרתים בצבא הישראלי, כי הם סובלים בתוך החברה הפלשתינית מאיזה שהיא אפליה פנימית. הפעילות של בדואים בשבט הזה, בתחומי בעיות ביטחון, קטנה ביותר. שומעים שמועה, רואים בולדוזר שמפנה אזור, הם פוחדים שידחסו עוד אנשים ליד המזבלה איתם.

יש פה חברים מארגוני זכויות אדם שיביאו את הסטטיסטיקות, את המידע היותר מפורט, אבל לומדים על איומים של אנשי צבא על אנשי שבט במדבר בצריפונים, שכולם עם צווי הריסה, לא רק על בית הספר, אלא כל מה שיש שם. כך, הם יושבים בלי כלום ליד מקום נאה ויפה שזכה בפרסים, כפר אדומים, עם המים ועם החשמל. לידם, לשכנים יש עין צרה, בונים בית ספר, ישר רצים מרגבים לבית משפט, ילמה שלא תהרסו? לא חסים על אותם ילדים שלא זוכים לחינוך שאחרי שלוש-ארבע תאונות דרכים קטלניות אין להם אפשרות להגיע ליריחו, איפה שדורשים מהם להגיע. קציני צבא מגיעים לשם, אולי אין תכנית, אבל מאיימים על אנשים, אומרים להם, 'לא תשתפו פעולה? אתם גם תגיעו למזבלה'. האיום משמש אמצעי דיכוי של אותה אוכלוסייה שגם ככה היא בתחתית הסולם.

אני יכול להביא פסוקים, רשמתי לעצמי, כיהודי מאמין, כאדם שמתפלל לאלוהי העולם. ריבוננו של עולם, איך אנחנו יכולים להיות אחראים למצב שנמצא שם? אם אנחנו מאמינים בכבוד האדם, גם כתורה חילונית, זו אמונה דתית בסיסית, התורה מתחילה בעניין שאדם נברא בצלם, אז להעלות את המחשבה הזאת של לזרוק את האנשים לזבל, זה ביטוי של היחס לצערי לשכנים שלנו במשך דורות והגיע הזמן לשינוי. הגיע הזמן לשינוי בגלל סיבה אחת וראשונה, כי זו חרפה לנו, זה לא מכבוד עם ישראל, זה ממש מה שאנחנו קוראים בלשון דתית חילול השם.

היו"ר דב חנין:

תודה רבה, אדוני.

חבר הכנסת אורי אריאל, בבקשה.

אורי אריאל:

כבוד היושב ראש, אני מצטער שאיאלץ לעזוב בגלל דיון אחר, אבל אני רוצה לברך על הדיון הזה ואני רוצה לפתוח בסיפה של דברך. אני חושב שבאמת המצב מצריך תיקון ויפה שעה אחת קודם, ושחלק מהבדואים ואתם מעכבים את זה שנים כל כך רבות. זה מצער, כי באמת היה אפשר שהדבר יהיה אחרת. צריך לומר, כפי שאתה ציינת, שאנשי המינהל האזרחי, שהם האמונים על הקטע הזה בעיקר, זה מורכב כאן עם עוד הרבה גורמים אבל אני חושב שהם באמת המובילים את הטיפול, אכן הצליחו עם חלק מהאנשים שחיו בתנאים קשים, לא כפי שאתה מגזים, אבל בתנאים קשים, אני מוכרח להסכים, אני לא רוצה לעורר ויכוח עכשיו על כל מלה שאמרת, יש לך איזה בעיה כנראה, אבל התנאים הם קשים והם מנסים לקדם את זה, ואכן הם הצליחו עם חלק מהאוכלוסייה. לצערי אתם ושכמותכם מפנטזים לאוכלוסייה שם כל מיני פנטזים שאין סיכוי שהם יקרו וגורמים לעיכוב. הרי יש במקום, שכבר יש אנשים שגרים, מגרשים פנויים עדיין. דב, אתה צריך לומר את זה. אם היית שם, בטח גם ראית את זה.

היו"ר דב חנין:

ראיתי מגרשים פנויים, השאלה אם הייתי מוכן לגור שם.

אריה אלדד:

אלה שגרים שם עכשיו לא רוצים לתת לאף אחד לשבת שם, כי הם רוצים אותם לעצמם.

היו"ר דב חנין:

אתה דיברת איתם? אני דיברתי איתם, הם מוכנים לוותר לך על המגרש מתר בבוקר.

אורי אריאל:

תנו לי שנייה, חברים.

אריה אלדד:

הוא אמר, הם לא מסכימים לתת לאף אחד נוסף להיכנס.

היו"ר דב חנין:

הם לא רוצים לגור שם.

אורי אריאל:

חברים, ברשותכם. אני רוצה להציע לך הצעה, אם תצליח להגיע איתם להסכמה שיהודים יכולים לגור שם, אני אומר לך שיהיו יהודים שיגורו שם. בסדר? עליי. תן לי זמן---

יחיאל גריינמן:

זה הדדי---

אורי אריאל:

חוץ מהמלה 'שלום' שאמרת, אני חושב שלא הסכמתי לאף מלה איתך, אבל ישבתי והקשבתי---

יחיאל גריינמן:

לא הקשבתי לאף מלה.

אורי אריאל:

תסלח לי, אתה רוצה לעשות פרובוקציה?

היו"ר דב חנין:

חברים, חבר הכנסת אריאל ברשות דיבור, בבקשה.

אורי אריאל:

תודה רבה, היושב ראש.

המציאות היא שיש אפשרות מיידית לפתור חלק מהבעיות של חלק מאותם בדואים במרחב, נקרא לזה, אני לא מגדיר כרגע בדיוק מה זה המרחב, משהו יגיד שזה קצת יותר, זה קצת פחות, אני לא רוצה להיכנס לזה, ואני אומר לך שהבעיות שאתה בעצמך אמרת שהן צריכות להיבדק, ראוי שתיבדקנה על ידי גורמים ממשלתיים או בייקטיביים שיביאו חוות דעת. אם אתה צודק והמזבלה אכן מהווה בעיה אמיתית,

לא רק בסיפורים, הריח, כל אחד יש לו את הרגשות שלו, אני לא מתווכח על הרגשות של אחרים. יכול להיות שפלוני מרגיש כך, אני מרגיש אחרת, אז מה יעזור הוויכוח? יש משרד בריאות, יש גורמים אחראים על העניין הזה, אדרבא, שיביאו חוות דעת.

למיטב ידיעתי, ואני אומר לכם שבדקתי את זה, הייתי עם ראש המינהל האזרחי שם בשטח, לא פעם אחת, פעם אחת איתו אבל הייתי שם מספר פעמים, המזבלה במקום שהם כבר נמצאים לא מהווה בעיה בריאותית. דרך אגב, גם לא כל כך בעיה... מישהו יגיד ריחות, בדרך כלל הרוח היא מערבית, היא לא מגיעה אליהם. יכול להיות שיש ימים, אני ער לזה, שיש רוח מזרחית ננית, או דרומית מזרחית, היא יכולה לתביא את הריחות אליהם, כן. יש כזה דבר. דרך אגב, זה קורה בעוד כמה מקומות בארץ, וזה לא טוב, אני לא מתנחם בזה, אבל זה קורה.

יתרה מכך, כל בר דעת, כל מי שעוסק בנושא, יודע שהמזבלה אמורה להיסגר וזו שאלה מתי. אני יודע שזה ידוע, אני מציין דברים ידועים, אמרתי 'כל אחד יודע', יש פה את ראש עיריית מעלה אדומים, כבר צמצמו, חבר הכנסת חנין, באופן ניכר את הזבל שמגיע מירושלים, בתלקו הגדול הוא מועבר לדודאים תוך התחייבות של העירייה לשלב מסוים, שאני לא זוכר אותם ואני לא רוצה לטעות, אבל ברור שהמזבלה הזאת תיסגר, זאת שאלה של זמן. אני בעד לבדוק את זה ולראות. יש צרכים של העיר מעלה אדומים, יש ירושלים, יש פה הרבה גורמים, עוד פעם, צריך לבדוק את זה. יש הצעה, למיטב היכרותי, שאומרת שאחרי שהמזבלה תשוקם, לא על המזבלה כמו שהיא, אחרי שהיא תשוקם, זה תהליך ארוך, לא תהליך קצר, תהיה אפשרות, על חלק מהמקום שם, לבנות במסגרת הרחבה של הפתרון הקיים היום.

כך או כך אני חושב שיש הסכמה שראוי לעזור לבדואים, אבל לא במחירים של כל דאלים גבר ולא שכל אחד עושה מה שהוא רוצה. שמעתי את ההצגה המעוותת על בית הספר, שאתם ואחרים עוזרים לעשות דברים לא חוקיים ואחרי זה מבקשים עוד רחמים. זה מעניין, אתה בסדר, אני לא מתרשם מזה, אני אגיד לך למה, כי יש חפיפה יוצאת מן הכלל, זה בית הספר שבנוי כמו שצריך, המינהל האזרחי בנה אותו עם הממשלה, לא יודע מי הגורמים, שבנו באתר ליד אלעזריה. הרי יש שם בית ספר, בית הספר כזה יכול לקלוט את עשרות התלמידים שהיום באים, שרובם ככולם מגיעים בהסעות, הם לא תושבי המקום שם. אז מה עושים? במקום להסיע את התלמידים לאתר באלעזריה, שזה בית ספר מוסדר, טוב מאוד, חדיש, כל מה שאתם רוצים, מי שרוצה להגיד שאפשר גם אותו לשפר, אז יכול להיות שאפשר לשפר, תמיד אפשר להשתפר, יש בית ספר קיים מתפקד, אז מסייעים ילדים מאזורים אחרים לאתר הבלתי חוקי הזה ועוד עכשיו מבקשים שהוא... אין בזה שום היגיון. מהצד האנושי אני מדבר עכשיו, אני לא מדבר על שום דבר אחר, מהצד האנושי אין בפתרונות המוצעים פה, שהוצגו פה, שום דבר שאני יכול לקבל אותו. יש הצעות חלופיות. אם מישהו היה אומר, זה לפעמים קורה, אני מכיר מקרים כאלה, בקשר לבדואים בנגב, כל מיני אתרים בארץ, כל מיני חברות, דרך אגב, לא רק הבדואים, היה אומר 'אין פתרון פה, אין חלופה שם, צריך למצוא עכשיו איזה שהוא פתרון'. לא כך הדבר במקרה שלנו. יש חלופה מצוינת, זמינה להיום, למחר בבוקר, מחר בשעה 8, הילדים הללו שלומדים בתנאים קשים, אכן, מסכים, כי זה לא חוקי, זה לא מחובר לחשמל, אז גונבים חשמל מתאורת הרחוב, אין מים, אז מתחברים לצינור מים שלא כחוק, אני לא דן על זה, אני לא רוצה עכשיו להתמקד בזה, אבל צריך להבין את המציאות הזו, אבל אני אומר, דב, יש חלופה, ואני מציע באמת לדאוג לילדים ולא לרכב על גבם וזה לסדר להם את אותן הסעות שנוסעות היום לפה, למקום החוקי והמסודר.

קודם כל בזה לפתור את בעיית הילדים והלימודים, וזירוז של עבודת המינהל האזרחי, שאני לא יודע את לוח הזמנים המדויק, כדי לתת להם פתרון מסודר כמו לאחיהם שכבר יושבים שם באזור הזה, ואפשר גם את זה, דרך אגב, לזרז ולעשות, אני מעריך בחודשים, אבל זו לא ידיעה, זו הערכה. תודה.

היו"ר דב חנין:

תודה רבה.

אנחנו נשמע עכשיו את נציגי המשרד להגנת הסביבה ומשרד הבריאות ואחריהם חבר הכנסת אלדד.

יואב גואל:

אני מהגנת הסביבה ממחוז ירושלים, נמצא פה בני אלבו מהמינהל האזרחי. אני יכול להתייחס רק לנושא שיקום המטמנה והסגירה. האתר, כמו שצוין פה, נמצא בשלבי סגירה, יש עוד שתי הפחנות בכמויות הפסולת שהוטמנו שם, השנייה תהיה באוגוסט, ב-14 באוגוסט, אם אני זוכר נכון את התאריך, הראשונה כבר הייתה. עיריית ירושלים, כמו שצוין כבר, משנעת היום סדר גודל של 330 טון כל יום לאתר אפעה בדרום.

היו"ר דב חנין:

הפסולת שמגיעה עכשיו לאתר, מאיפה היא מגיעה? מה המקורות שלה?

יואב גואל:

בעיקר העיר ירושלים, זו המסה העיקרית, מבשרת ציון ועוד כמה רשויות קטנות בצד הזה של הקו הירוק ורשויות כמו מעלה אדומים ורשויות אחרות מהתיישבות ישראלית מאזור יהודה ושומרון.

בנימין אלבו:

וגם 150 טון מפלשתינאים.

היו"ר דב חנין:

כמה טון של פסולת מגיע למקום הזה?

בנימין אלבו:

היום היא מוגבלת ל-1,000 טון ביום.

יואב גואל:

ההפחתה השנייה תהיה באוגוסט, אז האתר יהיה מוגבל ל-650 טון ביום, הכמות הזאת תופחת מהכמות של ירושלים שנוסעת דרומה. במרץ בשנה הבאה כל הפסולת שמוטמנת בעצם בישראל תפסיק להיות מוטמנת שם, תישאר שם רק הטמנה של הפלשתינים ושל הרשויות הישראליות באזור יהודה ושומרון, עד שיפתח אתר חלופי באלמיניה, שבני יכול לספר מתי הוא ייפתח. זה מהבחינה הזאת.

מבחינת שיקום, הוגשה תכנית שיקום החלקית, התחילו שם בעבודות של הקמת מערכת לאיסוף גז במה שנקרא מתחם הכיפה, זה החלק העליון של האתר.

היו"ר דב חנין:

ואז אנחנו מדברים על מיתן ופחמן דו תמצני.

יואב גואל:

כן, גז המטמנות. יש לנו ישיבה בעיריית מעלה אדומים, נדמה לי בעוד שבוע, אצל מנכ"ל העירייה, שיציגו לנו את שאר תכנית השיקום ואני מקווה שזה מתקדם עכשיו מהר יותר.

היו"ר דב חנין:

נערך שם סקר סיכונים?

יואב גואל:

למיטב ידיעתי לא, אני חושב שזה חלק מהדרישה של התכנית.

היו"ר דב חנין:

זאת אומרת אתה לא יודע, מבחינתך, על קיומו או אי קיומו של סקר סיכונים.

יואב גואל:

לא, אני לא יודע.

היו"ר דב חנין:

תכנית מלאה לשיקום האתר, אני מבין שעוד לא קיבלתם.

יואב גואל:

כן. לפי מה שהבנו, היא צריכה להיות מוגשת בזמן הקרוב, אנחנו אמורים לקבל הצגה שלה בעוד שבוע בעירייה.

היו"ר דב חנין:

אוקי. כל המהלך הזה של אישור תכנית השיקום, הוצאת מכרזים, הקמת תשתיות לשיקום וכדומה, מה סדר הגודל של הביצוע שלו בפועל, עד שאתם תוכלו להגיד באתר כזה, 'מבחינתנו נגמרה הבעיה'.

יואב גואל:

תהליך השיקום עצמו לוקח הרבה שנים, כי הגז ממשיך להיווצר, על פי כל מיני מודלים גז נוצר גם 15 ו-20 שנה אחרי סיום ההטמנה באתר, אבל אני חושב שהביצוע של השיקום עצמו תלוי באיך יוציאו את המכרזים וביעילות שתעבוד החברה הכלכלית או מי שמפעיל את האתר, אבל זה יכול לקחת יחסית בהליך של חודשים, שנה, אולי יותר, תלוי בקצב של העבודה שלהם. יש פה עניין של אישורים סטטוטוריים שאנחנו יחד עם המינהל האזרחי, כי חוק התכנון והבנייה שם הוא לא בסמכותנו, הוא בסמכות ועדת התכנון של המינהל האזרחי, ולכן אנחנו נעבוד בשיתוף פעולה מלא יחד איתם.

היו"ר דב חנין:

ממתי בעצם האתר הזה מופעל?

יואב גואל:

מתחילת שנות ה-80.

בנימין אלבז:

'83.

היו"ר דב חנין:

אתה יכול לתאר את סדרי הגודל שהוטמנו שם לאורך השנים? זו בוודאי לא הייתה הכמות של עכשיו, היו בהתחלה בטח כמויות יותר קטנות, אחר כך זה עלה. אין לכם ידיעה מה החיקף?

בנימין אלבז:

יש לנו.

היו"ר דב חנין:

אתה תוכל למסור לנו את זה כרגע?

בנימין אלבז:

אחר כך אני אביא לך. עכשיו?

היו"ר דב חנין:

אם אתה יכול, לפחות לגבי הנתון הזה של מה היקף הפסולת, מה הגודל של האתר הזה.

בנימין אלבז:

בשנים האחרונות אפשר להגיד שזה כ-1,350 טון ביום, בעשר השנים האחרונות. לפני כן זה היה הרבה פחות.

היו"ר דב חנין:

בעשר השנים האחרונות 1,350 טון ליום, זאת אומרת שאנחנו מדברים על אתר גדול. הוא גם נראה גדול, אבל לא היה לי...

קריאה:

באוגוסט זה הצטמצם ל-1,000 ובאוגוסט זה יורד ל-650.

בנימין אלבז:

אבל קח בחשבון שגם בוצעו פעילויות שיקום עם פעילות האתר עצמו. עיריית מעלה אדומים השקיעה שם כ-3 מיליון שקל רק לפני כשנה ומשהו, לשקם חלקים גדולים בתוך האתר כי אי אפשר היה לשפוך. כל פסולת שמגיעה בסופו של דבר מנופית ומכוסה כדי להתחיל את השכבה הבאה. זה אתר מוסדר, אבל הוא לא מוסדר ברמות שאנחנו מבקשים.

היו"ר דב חנין:

הבנתי. אנחנו נשמע מיד את ראש העירייה שנמצא איתנו.

חבר הכנסת אלדד, בבקשה.

אריה אלדד:

תודה על הדיון. נדמה לי שהוא עוסק בסוגיה נקודתית אבל היא משקפת סוגיות רחבות הרבה יותר. הדברים ששמענו, שהבדואים היו רוצים לחזור אל המדבר, אבל הם נאלצים, כי הכחדנו את אורח החיים הקודם שלהם על ידי סלילת כבישים ומחנות צבא, זאת אמירה משונה כשאני מסתכל על דפוסי ההתיישבות שלהם במדבר יהודה לאורך הכבישים. בהעדפה, הם תמיד יעדיפו להתיישב ליד הכביש ולא בשטח הפתוח עצמו. גם כשאני מסתכל ורואה מה קורה בנגב, אני רואה דפוסים דומים מאוד, התיישבות לאורך צירים ראשיים, השתלטות על אדמות מדינה, מאות אלפי דונמים של אדמות מדינה, משתלטים עליהם הבדואים על ידי קביעת עובדות בשטח. בנגב זה עשרות אלפי בתים בלתי חוקיים, במדבר יהודה אנחנו עוד לא שם, אבל אנחנו מתחילים להתקרב בהיקפי הבנייה, האוהלים, החלו צריפים ומצריפים מתחילים לעבור למבנים קצת יותר קשיחים, כשהכוונה היא לקבוע עובדות לכל אורכו של מדבר יהודה, בדגש על הצירים הראשיים ופה יש סוף סוף ניסיון של המדינה בתא השטח הזה לעשות מה שניסו לעשות בנגב והקצאת אדמות והקצאת אישורי בנייה ואני שומע התנגדויות נמרצות, כי מה שהיו רוצים בדואים, אולי גם אלה שמסייעים בידם, זה לתת להם להשתלט על כל אדמות המדינה במדבר יהודה. זה שם המשחק, כל השאר אלה מלים יפות ותירוצים. הבעיה כאן היא לא בריאותית, הבעיה כאן היא לא חברתית, היא בעיה פוליטית, כאשר יש מרוץ על תפיסת אדמות מדינה והבדואים משתתפים במרוץ הזה כפי שהם עושים בנגב, ואי אפשר לנתק בין שתי הסוגיות.

יש גם ניסיון כמובן לשכתב את ההיסטוריה. אני שומע איך לאט לאט מתחילים להכניס שמות של כפרים לשיח הציבורי, שמות של כפרים שלא היו קיימים מעולם. האן אל אחמר, אם לא הייתי גר שם, הלא הייתי יודע מתי התיישב שם הבדואי הראשון, פתאום יצרו שם כפר שבוודאי יגידו לנו בעוד מספר שנים שהוא קיים 400 שנה. ראינו את התהליך לנגד עינינו איך זה קורה ולכן דבר אחד צריך לנסות להימנע ממנו וזה לשכתב את ההיסטוריה.

אני חושב שמה שאמר חברי אורי אריאל הוא נכון, צריך ללכת באותם תהליכים של שיקום המזבלה, של טיפול בה, של הפסקת שפיכת הפסולת בה, תחילה מטעמה של עיריית ירושלים ובנותיה מצדו המערבי של הקו הירוק, ואחר כך גם למצוא הסדרים טובים יותר מכל היבט שהוא, מהיבט של שימור מי התהום והקרקע, והסכנות הבריאותיות והסכנות של יצירת גזים נפיצים כאלה ואחרים, נכון לטפל בזה אחרת, ואני מבין שזה הכיוון וזו המגמה וזה הולך ומצטמצם מבחינת כמויות והטיפול נעשה במקביל. לכן לבוא ולהגיד, 'אל תשתמשו באדמה הזאת', 'אל תשתמשו בקרקע', 'אל תשתמשו בתכניות ליישוב של בדואים כדי לנסות לפתור את אותה מצוקה נוראה של אלה שיושבים לצדו של הכביש הראשי ואין להם

מים וחשמל, אבל כשמציעים להם מים וחשמל באיזה שהוא מקום בתשתיות קיימות באים ופוסלים גם את האפשרות הזאת, את זה לא הייתי עושה ובכל מקרה בוודאי לא הייתי מעודד הפרת חוק. יש פה הסתה ברורה של הבדואים שיושבים לאורך כביש ירושלים-יריחו, באים ואומרים להם, 'אל תסכימו לעבור, כי בסופו של דבר הקרקע הזאת תישאר שלכם', 'אל תסכימו לעבור ותקבעו עובדות בשטח' ומסייעים להם---

קריאה:

מי אומר כך?

אריה אלדד:

ועוזרים להם לבנות מבנים בלתי חוקיים במרחק 40 מטר מהכביש הראשי ירושלים-יריחו, כביש מספר 1. עוזרים להם. איגודים בינלאומיים וגופים אחרים מסייעים להם להפר את החוק ולבנות שם. לזה בוודאי שום ועדת כנסת לא יכולה לתת את ידה.

היו"ר דב חנין:

תודה, אדוני.

ראש עיריית מעלה אדומים, בבקשה, אדוני. במסגרת דבריך אני ארצה שתתייחס גם לאתר עצמו, אבל גם האם אתם מקבלים תלונות מאנשים אצלכם ביישוב על האתר הזה? מה המרחק, נאמר בין האתר-

בני כשריאל:

אני אתייחס לזה. אבל תרשה לי גם לתת הקדמה קטנה. הבדואים התקבעו באזור מעלה אדומים בגלל שחלק גדול ממקור תעסוקתם זה בעיר מעלה אדומים, אם זה באזור התעשייה מעלה אדומים או אם זה בעיריית מעלה אדומים, יחסי השכנות שלנו איתם טובים מאוד, אנחנו חיים ביחד, הם מגיעים למעלה אדומים בצורה חופשית, יוצאים ונכנסים וגם מתפרנסים לפי השכר הישראלי ולא השכר הפלשטינאי או הירדני, שזה הרבה יותר נמוך, וגם באזור התעשייה שלנו משלמים להם לפי הסכמי השכר הישראליים, כמו בעיריית מעלה אדומים.

אריה אלדד:

כמה עובדים בעיריית מעלה אדומים?

בני כשריאל:

בעיריית מעלה אדומים כ-100 עובדים, זה כ-100 משפחות שמתפרנסות, ובאזור התעשייה למעלה מ-2,000 עובדים פלשטינאים מכל האזור, לא רק מהגהלין, עובדים באזור התעשייה שלנו. העסקים פורחים והם מרוצים ואנחנו מרוצים.

לגבי הקיבוע. עד מעלה אדומים, בחורף הם היו מגיעים לאזור מעלה אדומים, בקיץ הם היו עולים לשומרון, כי זה היה עניין של מרעה. היום, מאחר שהם עובדים בתעשייה וברשות המקומית לכן הם התקבעו מסביב למעלה אדומים או באזור בין מעלה אדומים ליריחו, או בצומת חיזמה וכדומה ואין לנו בעיה איתם.

גבי המטמנה, כפי שהיושב ראש שאל. יש לנו שכונות, כמו שכונת צמח השדה, הרחובות הדרום מזרחיים שלה, הם קרובים יותר או קרובים באותו מרחק כמו קידר או כמו הקיבוע העכשווי של שבט הגיהלין שנמצא בקיבוע. המרחקים הם לא גדולים. יוצא מכך שגם האוהלים שהפכו לפחונים של אותן משפחות בדואיות שנועדו לקיבוע, הן קרובות יותר למזבלה מאותן משפחות שכבר נמצאות בקיבוע. בהתאם לדרישת המינהל האזרחי נתנו שטח מתוך השטח המוניציפאלי של מעלה אדומים, שבו השטח המדובר, החריגו אותו מהשטח המוניציפאלי של מעלה אדומים כדי לתת מענה קבוע לבדואים כדי שימשכו לשם גם מים וחשמל וביוב ושיהיו להם מבני קבע שם. שמעתי כאן את הדוברת של הוועדה, או לא יודע מי מהוועדה, שדיברו על מחלות סרטן וכדומה. העניין של גז רדון זו בעיה של כל האזור.

קריאה:

גז מיתן.

בני כשריאל:

לא, יש גם רדון.

אריה אלדד:

יש לנו גם רדון.

בני כשריאל:

שמעתי כאן שהבדואים בקיבוע החלו לחלות בסרטן. אני לא יודע אם זה חלו בסרטן, אבל נכון שיש גז רדון באזור והבנייה צריכה להיות על פי קריטריונים כדי שלא תהיה הצטברות גז רדון בתוך הבתים, אלו שגרים באוהל או גרים בפחות, אז ברור שהם מועברים יותר וגז רדון לא נשאר שם. אבל כשעוברים לבנייה קשיחה, צריכים לשים לב לדבר הזה, העיר מעלה אדומים גם כן סבלה מזה ובהתאם לכך אנחנו בונים ומאווררים כדי שגז הרדון לא יצטבר וכך גם צריך להיות בכל מבנה אחר בכל האזור, לא רק כאן, גם באזורים המזרחיים והדרומיים של ירושלים, כמו גילה, הר תומה וכדומה.

אזור הקיבוע הוא אזור טוב, ליד תורשת אורנים, המטמנה נסגרת, תוך שנה עד שנתיים היא תיסגר, ולכן עד שיגיעו להסכמים ועד שיסיימו את התכניות ועד שיכניסו את הפיתוח ויסגרו את הפתח, שזה מהלך לדעתי של חמש שנים לפחות, לא תהיה שם מטמנה, אלא תהיה---

היו"ר דב חנין:

מה זה לא תהיה מטמנה? מטמנה תהיה, לא ימשיכו להטמין בה.

בני כשריאל:

היא לא תהיה פעילה.

היו"ר דב חנין:

אבל הגז, הם יכולים להמשיך---

בני כשריאל:

המטמנה לא תפעל ואנחנו גם ממתנינים גם לאותה מטמנה פלשתינאית שתקום, שגם היישובים הישראליים, היהודיים, ישפכו שם את הפסולת. בינתיים אנחנו כבר במשא ומתן מאוד מאוד מתקדם עם יזמים לבנות באזור התעשייה שלנו מפעל למיון והפרדה ולאחר מכן כמובן ההמשך של מיון והפרדה למפעל מחזור שיביא בסופו של דבר לאנרגיה, וזה מאוד מאוד מתקדם. המפעל למיון והפרדה, עד סוף השנה הזו הוא כבר יקום, כי זו לא בעיה להקים אותו, זה מפעל קל מאוד להקמה.

לגבי הגז. הגז, נדמה לי שיש כבר לפיד שעובד שם, ישנן שתי חברות שרוצות להיכנס לשם, להוציא את הגז לצרכי אנרגיה וחשמל. יש לנו כבר תחילת תכנון מסודר, כי אנחנו יושבים במשרד הבריאות והגנת הסביבה בשבוע הבא או בעוד שבועיים עם המנכ"ל לתכנון ויש גם תקציב לשיקום האתר, שיפוצו והפיכתו לאזור ירוק, לפארק ירוק. כמובן הוצאת הגז לוקחת הרבה שנים.

איך המטמנה הזאת הגיעה לרשותה של עיריית מעלה אדומים? גם על זה צריך לדבר. בתחילת הדרך המטמנה הזאת הייתה של עיריית ירושלים שהפעילה את זה, ואכן עקב כך שנשפכה שם אשפה ללא הכוונה, ללא קריטריונים וכדומה, העיר מעלה אדומים סבלה מזה, סבלה מאוד מהריחות, ולכן אנחנו לקחנו את הפעלת המטמנה לרשותנו, לאחריותנו יותר נכון, ושיפצנו ושיקמנו כל השנים כדי לעשות את זה. כמובן שאי אפשר להביא מטמנה שכבר שפכו שם מאות אלפי טונות של זבל למצב של פתיחת מטמנה חדשה לפי הקריטריונים העכשוויים, אבל אנחנו כל הזמן משקיעים שם וכל הזמן מביאים את המטמנה למצב ראוי לשמו, במידת האפשר, במגבלות שיש לנו, ולכן, כפי שאמר קמ"ט בריאות, רק בשנה שעברה השקענו שם כש-3.5 מיליון שקלים, נדמה לי, בשיקום אתר, ביריעות, כדי שהמיצים שלהם לא ייכנסו

לתהום, בעפר שהקבלן שופך כל הזמן על הזבל. יש לנו בעיות אחרות, שישנם עובדים מסוימים, וזה לא כל כך נכון, אדוני הרב, שכל התעסוקה של הבדואים זה במזבלה, זה מעט מאוד מהבדואים שנכנסים למזבלה כדי לקחת משם כל מיני פריטים ולמכור אותם בשוק. הם עושים את זה כל הזמן. אנחנו רצינו למנוע את זה וקמה צעקה, ואפילו הבדואים פרצו את הגדר ולא נתנו לנו למנוע מהם את זה, לצערנו גם היה שם מקרה של ילד שנהרג, כשהוא חיטט בזבל. המטמנה הזאת היא גם מקום לפרנסה, אבל רוב הבדואים עובדים בעיריית מעלה אדומים ובאזור התעשייה.

יחיאל גריינימן:

רוב הבדואים לא עובדים---

בני כשריאל:

סליחה, אני מכבד אותך, תכבד אותי, אל... אני לא ציני---

יחיאל גריינימן:

סליחה, משפט אחד, רוב הבדואים מובטלים. יש אבטלה.

בני כשריאל:

אני לא נמצא שם, אני לא שולח מורים לבתי הספר שלהם ואני לא עושה פרובוקציות, אבל אנחנו פוגשים את השייחיים שלהם ואת המוכתרים שלהם ויש דיאלוג טוב מאוד בינינו, וחבל יהיה... באמת, דיאלוג נהדר בינינו, כמו שאמרתי, הם עובדים אצלנו, הם מתפרנסים אצלנו, אנחנו גם מתייחסים לתלונות שלהם, במידה שיש ריחות. אני אומר לך, היישוב קידר והשכונה המזרחית שלנו, צמת השדה, קרובים יותר למטמנה ואני, כראש עיר, בוודאי ובוודאי אתה מאמין לי שאני אדאג לתושבים שלי, הם קרובים יותר למטמנה מאשר המקובעים, ואני לא יכול להזיז את המשפחות הבדואיות שבנו פחונים באחריותם ליד המטמנה. הם עשו את זה ולא אני, הם הגיעו מכל מיני מקומות והם שמו את זה שם. בשביל זה המינהל האזרחי יצטרך להיכנס לתמונה ולעבוד בנושא הזה במשותף.

אגב, הייתה הסכמה עקרונית כבר עם הבדואים על הקיבוע ועל מתן הפיצויים דרך עורך הדין שלהם, הייתה, אבל גורמים מסוימים, פוליטיים, שנכנסו לנושא הזה, גם גורמים ישראלים פוליטיים וגם מחוץ לארץ, הם עכשו מפריעים לעניין הזה.

אני, כראש עיר, בנושא הזה אני אעשה הכול כדי שלבדואים, שהם שכנים שלנו והם ימשיכו להיות השכנים שלנו, יהיו חיים טובים ומסודרים, נעשה הכול כדי שהמטמנה הזאת לא תהיה מפגע בעתיד. זה הכול.

היו"ר דב חנין:

תודה רבה.

עמותת במקום.

אלון כהן ליפשיץ:

עמותת במקום זו עמותה של מתכננים ואדריכלים שרוצה לחזק את הקשר בין תכנון וזכויות אדם. אנחנו מלווים את הקהילה הזאת, או חלק מהקהילות האלה, כבר כמה שנים בהקשר של בניית מכשול הפרדה, אני חושב שמאוד מאוד חשוב לציין כאן עכשיו שמכשול הפרדה זאת בעצם אחת הסיבות הכי משמעותיות לרצון של הרשויות להעביר את הבדואים האלה ובעצם לייצר את הבועה הזאת של מרחב מעלה אדומים, מובלעת מעלה אדומים, כמקום שיהיה נקי וריק מבדואים שמפוזרים שם בכל מיני מקומות וזה הפתרון שהרשויות יצרו לעצמן.

עוד דבר שחשוב לציין, זה בעצם המקום היחידי כמעט בכל הגדה המערבית שאדמת מדינה הוקצתה לפלשתינים. אין כמעט בכלל כאלה מקומות בגדה המערבית, שפלשתינים קיבלו אדמת מדינה, שבדואי נגרעה מתחום שיפוט של התנחלות.

בנימין אלבז:

זה לא נכון, יש פרויקטים משותפים שנמצאים, פרויקטי איכות סביבה בשטחי C. הרבה פרויקטים ממט"שים ואתרי---

אלון כהן ליפשיץ:

הקצאה של אדמות מדינה למגורים של פלשתינים.

בנימין אלבז:

גם זה לא נכון.

אלון כהן ליפשיץ:

אוקי, אני אשמח מאוד לשמוע מכם, כי אנחנו בהליך של חופש מידע עם המינהל האזרחי.

היו"ר דב חנין:

אז אולי תחסוך לך את זה---

אלון כהן ליפשיץ:

נשמח מאוד לשמוע על הדבר הזה.

דבר נוסף, אני חושב שזה מחדל בכל הרמות שאי אפשר בכלל לחשוב על לקחת נגיד חברים שגרים שם באזור, אם הייתם חושבים שמישהו משכניכם, או אתם הייתם גרים בסמיכות כל כך גבוהה למקום שהוגדר כמסוכן---

בני כשריאל:

אנחנו גרים שם.

אלון כהן ליפשיץ:

אתה לא גר בכזאת סמיכות כמו ההצעה לשים את הבדואים במרחק של 50 מטרים---

קריאה:

75 עד 150.

אלון כהן ליפשיץ:

אפילו 150 מטר, מעלה אדומים לא נמצאת במרחק---

היו"ר דב חנין:

חברים, בואו נעשה את הדיון מסודר. בבקשה, אדוני, תמשיך.

אלון כהן ליפשיץ:

אני חושב שזה דבר שהוא מחדל ויש גם אמירות שנאמרו כבר בפרוטוקול של הדיון על ההחלטה הזאת, פרוטוקול מ-2006, שם אמר ניצן לוי מאיגוד ערים מאיכות סביבה יהודה ושומרון, 'קראתי את הסקר ולדעתי לא שמים אנשים בסמיכות לאתר כזה, בשביל זה לא צריך סקר סיכונים'. הוא מדבר על סקר הסיכונים שנערך ב-2005-2006, הוא מאוד בעייתי הסקר הזה, 'אומרים שייטכנו מפגעים ויש סיכון לפיצוץ, אלה סיבות שלא צריך לשכן אנשים במקום זה ויש סתירה אמיתית בין הממצאים לבין המסקנות', אין בעולם ולא בארץ הקמת יישוב ליד אתר פסולת פעיל ולא מוסדר. דבר נוסף שהוא אמר, 'לדעתי זה

חוסר אחריות לשים... יש שם אנשים ואני מזהיר את מתייע (מועצה תכנון עליונה) על הסכנה, אני לא בטוח שהאתר הזה ישוקם. מדובר באי שליטה שלנו על האתר בעתיד, האוכלוסייה הבדואית צועדת למקום... יש גם מקומות שהאוכלוסייה הבדואית שותפה לסכנות האלה. מעבר לכך, כל הרעיון הזה של להתייחס לבדואים, שאני שמח שהם הגיעו לכאן עכשיו, כקהילה אחת ולקחת אותם בלי בכלל לבוא איתם בדין ודברים על המקום שבו רוצים ליישב אותם, אני חושב שזה מהלך לא ראוי. אנחנו לא יודעים על שום שיתוף של הציבור עם היוזמה של התכנית הזאת. אמנם לתכנית הזאת קוראים לה ג'הלין דרום, אבל היא מעולם לא הועלתה בפניהם והם לא הביעו את הסכמתם או את הרצון שלהם בכלל לעשות כזה מהלך. זה דבר שהוא בלתי אפשרי ולא צריך שיקרה.

היו"ר דב חנין:

תודה רבה, אדוני.

מרחבא, ברוכים הבאים. אני שמח שהצטרפתם. אתם דוברי עברית? אתם צריכים תרגום?

קריאה:

אם אפשר, כן.

היו"ר דב חנין:

יש פה את העוזר הפרלמנטרי שלי, שאולי מוכן להתנדב לסייע?

גרישה יעקובוביץ:

אם יש בעיה, אני אסייע.

היו"ר דב חנין:

אני מודה גם לכם, אנחנו ננסה בכוחות משותפים.

אנא תאמר להם שאנחנו כבר התחלנו את הדיון, אני מצטער שהם התעכבו בדרך, אני מבין שהיו בעיות במחסום.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

החברים פה אומרים שעל הנושא של המחסום היה דיון לפני כמה ימים, אבל היום זה לא דיון על המחסום, זה דיון על הבעיה של המזבלה והתכנית להעביר לאזור שם עוד 2,000 בערך בדואים שחיים היום באזור שהוא סמוך לכביש שבין ירושלים לבין יריחו.

בינתיים דיברו פה כבר כמה אנשים שהציגו כל אחד מהזוויות שלו את המצב, הנציג של המשרד להגנת הסביבה, הנציג של ארגון רבנים לזכויות האדם, הנציג של עמותת במקום, כמה חברי כנסת שהיו פה וראש עיריית מעלה אדומים, שיושב פה לצדכם.

אנחנו נמשיך בדיון ואם משהו מכם ירצה לדבר אנחנו כמובן מאוד נשמח שתציגו את עצמכם וגם את המצב כפי שהוא נראה לכם.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

בבקשה, אדוני.

אייל הראובני:

המזבלה, לפחות לפי המשרד להגנת הסביבה, הייתה אמורה להיסגר כבר ב-2008, לפחות לפי המידע שמסר המשרד להגנת הסביבה לבג"צ, כי כבר אז מוצה שטח ההטמנה באזור. מאז נדחה מועד הסגירה של המזבלה, עד כמה שידעתי עד לפני הדיון היום היא הייתה אמורה להיסגר ב-2012, היום אנחנו שומעים שזה 2014 ועדיין לא סופי.

בנימין אלבו:

ב-2013 סופי.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

כשאתה אומר סגירת המזבלה, הכוונה היא להפסקת ההטמנה, המזבלה עצמה תישאר.

אייל הראובני:

אני רוצה להוסיף שהמשפט ההומינטרי הבינלאומי אוסר על העברה בכפייה של אוכלוסייה מוגנת והאוכלוסייה הפלשתינית בשטחים הכבושים היא אוכלוסייה מוגנת. הדבר אפשרי רק אם יש צורך ביטחוני חיוני ובוזה לא מדובר כאן. חלק מהקהילות הבדואיות בקהילות האלה גרות במתחמים סביב מעלה אדומים מאז שנות ה-50. לפי החקיקה הקודמת באזור, לפני כיבוש הגדה הם היו יכולים להיחשב כבעלי הקרקע, לאחר שעבדו את הקרקע לפחות עשר שנים. קביעת אתר המזבלה כאחד מהאתרים האפשריים להעביר את הקהילות הבדואיות באזור מלמדת רק שזה לא בא מתוך רצון להיטיב עם הבדואים, אלא שיש תכניות אחרות ברקע ולפי הבנתנו אלה תכניות להרחבת מעלה אדומים. אני מזכיר שלפי המשפט הבינלאומי וגם לפי פסיקות בג"צ טווח הפעולה של ישראל בשטחים הכבושים הוא לרווחת האוכלוסייה המקומית או לצרכים ביטחוניים חיוניים. ולפי הבנתי, בשני המקרים כאן לא מדובר לא לטובת האוכלוסייה המקומית ולא צרכים ביטחוניים דחופים.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

מישהו מכס רוצה לספר לנו קצת? אתם מחקבוצה שכבר הועברה לאזור של המזבלה, נכון?

עבד כנעני:

כן.

היו"ר דב חנין:

אז אני אשמח אם תוכלו לספר לנו קצת על המצב שלכם, התנאים, מהן הבעיות שמהן אתם סובלים.

עלי חוסיין:

(ערבית).

עבד כנעני:

(מתרגם): אנחנו אנשי ערב ג'הלין שגרים ליד המזבלה השייכת לעיריית ירושלים, לפי הבנתנו. אנחנו סובלים מבעיות סביבתיות כתוצאה מהמזבלה שכוללות חומרים כימיים. חלק מהגזים שנפלטים שם מהווים גורם לפגיעה של מחלות סרטן ומהוות סכנה לחיי האנשים והבריאות שלהם. יש ריחות מאוד קשים ורעים ואי אפשר לסבול את זה. גם גזים וחרקים ויתושים שמביאים כל מיני מחלות. חיות טרף שלא הכרנו לפני זה וגם חולדות ועכברים. כלבים ומה שמביא לפחד אצל הילדים בלילות. משאיות שמעבירות את הפסולת עוברות במהירות מאוד גדולה. אתם שואלים מה אנחנו רוצים, אנחנו הועברנו מהאדמות שלנו בבאר שבע בשנות ה-50 ואנו דורשים לחזור אליהן או לפחות לתקן את המצב הבריאותי והסביבתי שאנחנו חיים בו כיום, אנו דורשים מהכנסת צוות שיבדוק את האדמה ואת הזיהום בערב הגיהלין, מאחר שאנחנו מאמינים ובטוחים שיש כל מיני גזים ויש כל מיני חומרים רעילים. אנו קוראים לסגירת המזבלה. ותודה רבה.

היו"ר דב חנין:

אדוני, ממתי אתם מתגוררים באזור הזה שאתם נמצאים בו ומי בעצם העביר אתכם לשם?

עלי חוסיין:

(ערבית).

עבד כנעני:

(מתרגם): הם עברו בשנת '97 על ידי המינהל האזרחי.

היו"ר דב חנין:

מישהו נוסף מכס רוצה להוסיף?

איברהים מוסא:

(ערבית).

עבד כנעני:

(מתרגם): בשנת '97, כאשר העבירו אותם גם הבטיחו להם שיהיו מרעות לצאן שלהם ועכשיו אין שום דבר שהם יכולים... אין מרעה לצאן.

היו"ר דב חנין:

עוד מישהו רוצה להוסיף משהו?

דאוד מוסא:

(ערבית).

עבד כנעני:

(מתרגם): הוא דורש שיהיה שוויון, איך שמתייחסים לאנשים ולתושבים במעלה אדומים, שיתייחסו לאנשים בג'הלין, יש להם בתים ותנאי חיים שהם מאוד קשים ובכל זאת הם רוצים להעביר אותם משם.

היו"ר דב חנין:

טוב. לפני שנמשיך בדיון, ראש העירייה ביקש למסור וגם שיירשם בפרוטוקול שהוא עשה בדיקה נוספת של סוגיית התקנת הלפיד של מתקן הפסולת והלפיד יותקן, כך מצאה הבדיקה הנוספת שלו, בין ה-17 לפברואר לבין 29 בפברואר, זאת אומרת במהלך החודש הזה.

אלון כהן ליפשיץ:

רק הערה קטנה לגבי המרחקים מהמזבלה. אני בדקתי את זה עכשיו בצורה מאוד מדויקת, חד משמעית, הבתים הכי קרובים של מעלה אדומים נמצאים קילומטר וחצי מהמזבלה. אתה יכול לבדוק את זה. והבתים הכי קרובים של קינר נמצאים קילומטר ו-600 מהמזבלה. הבתים הכי רחוקים של גיבל נמצאים 580 מטר, והבתים הכי קרובים נמצאים 130 מטר.

בני כשריאל:

ממש לא. אתה בודק אולי דרך הכביש ולא דרך קו אווירי.

אלון כהן ליפשיץ:

בודק דרך GIS.

בני כשריאל:

הריחות והאוויר עוברים דרך קו אווירי ולא דרך הכביש.

היו"ר דב חנין:

הדברים נרשמים אצלנו---

בני כשריאל:

חוץ מזה כל הפחונים והאווילים שגרים שם, לא אנחנו הבאנו אותם ואף אחד לא הביא אותם, הם בעצמם הגיעו לשם והם בעצמם שמו את זה שם. אף אחד לא הזמין אותם לשם.

היו"ר דב חנין:

תודה רבה.

משרד הבריאות נמצא כאן? בבקשה, אדוני.

נאפו נובאני:

שלום לכולם. אני סגן רופא המחוז לענייני מזרח ירושלים. למעשה אנחנו, משרד הבריאות, אחראים על מתן השירות הרפואי המונע לכל תושבי המחוז, בעיקר כולל מתן חיסונים לתינוקות. אנחנו מפקחים על השירות הטיפולי שניתן לאוכלוסייה, אם זה על ידי מרפאות קהילתיות בשכונות או בתי חולים, מעבדות, בתי מרקחות, בתי אבות וכל מה שקשור לבריאות בן האדם. במקום שדנים עליו היום, אין לנו שום גישה, אנשים גרים מעבר לגבולות של המחוז, גם התושבים שם אינם אזרחי או תושבי מדינת ישראל לפי החוק שמגיע לכל אזרח לקבל מטעם משרד הבריאות, לכן אנחנו אין לנו מושג על גודל הבעיה שהיא צריכת התושבים באזור, אבל מבחינתנו חשוב להדגיש שלכל בן אדם שהוא גר באזור מגיע לחיות בכבוד ולקבל את כל השירותים הבריאותיים המגיעים לבן אדם, לתינוקות מגיע לקבל חיסונים, לנשים הרות מגיע כל הטיפול המונע וההשגחה והמעקב לאישה הרה, כמו שמקובל בעולם המתקדם והעולם האנושי המכובד. אין לי מושג איפה האנשים האלה מקבלים היום את השירותים הרפואיים, אם זה בכיוון הטיפול המונע או הטיפול התרופתי הרפואי.

היו"ר דב חנין:

אדוני יוכל לומר לנו מי רשות הבריאות שמטפלת בהם? מי הגורם שאמור לתת להם שירותי בריאות? אני מבין שזה לא משרד הבריאות הישראלי.

נאפו נובאני:

אם הם באזור שהמינהל האזרחי אחראי עליו אז לפי דעתי זה התפקיד של המשרד האזרחי. אבל עד כמה שהבנתי---

היו"ר דב חנין:

האנשים האלה, אני מבין, לא נושאים תעודות זהות כחולות. אני מבין שלחלקם אולי יש, מה המצב?

עבד כנעני:

(שואל בערבית את התושבים) לאף אחד.

נאפו נובאני:

מי שיש לו תעודת זהות ירוקה, זאת אומרת הוא שייך לרשות הפלשתינאית, אז הם מקבלים את השירות שם דרך המרפאות והתחנות הקיימות בשטח. נדמה לי בעזריה ובאבו דיס יש מרפאות כאלה והן חייבות לתת את השירות לאזרחים האלה שיש להם תעודת זהות ירוקה. מי שנושא תעודת זהות כתומה, זאת אומרת הוא שייך למינהל האזרחי, אז המינהל האזרחי שם צריך לדאוג לו שיקבל את השירותים האלה.

היו"ר דב חנין:

הבנתי. אוקי, תודה רבה.

המינהל האזרחי, הצבא, קודם כל לפני שאנחנו נשמע מה שאתם יכולים לומר לנו בשלב הזה, אני חוזר ופונה אליכם להעביר תשובות מסודרות לפנייה של מרכז המחקר והמידע של הכנסת. השאלות שאתם קיבלתם היו שאלות מאוד מדויקות, ממוקדות.

בנימין אלכז:

הנציג המתפיש יצא החוצה.

היו"ר דב חנין:

אז אולי משהו יכול לקרוא לו כדי שהוא ישמע את הדברים? אתם קיבלתם שאלות מאוד מדויקות, מאוד מוגדרות ואנחנו... הוא יצא על מנת לתזור? אדוני, נציג ה---

גרישה יעקובוביץ:

המתפיש.

היו"ר דב חנין:

אדוני, רק אדוני יגיד לי מה ראשי התיבות.

גרישה יעקובוביץ:

זה קשה. אני ראש ענף תשתית בתיאום פעולות הממשלה בשטחים, מתפיש. לפני שאני מתייחס, היה סיכום איתכם---

היו"ר דב חנין:

לפני זה, קודם כל אני ביקשתי ואדוני היה בתוך, מעבר למה שיהיה היום בדיון, שאתם תעבירו תשובות מסודרות לשאלות הספציפיות שמרכז המחקר והמידע של הכנסת העביר אליכם. השאלות האלה הן שאלות מאוד מאוד ספציפיות והן מאוד ממוקדות. אני לא רואה הרבה קושי בלענות עליהן, בכל מקרה, כיוון שכבר קיבלתם את השאלות האלה לפני כשבועיים, יש לכם איזה שהיא הערכת זמן מתי התשובות יהיו מוכנות?

גרישה יעקובוביץ:

זה אצלי, זה בעבודת מטה שאני מוביל. מה שהגבנו כתשובת ביניים לרות בר, ייתכן שזה לא הגיע אליכם, מדובר בלא מעט חומר שאנחנו צריכים לעסוק בו, זה ייקח קצת יותר זמן, זה גם לא הגיע אלינו בלוחות הזמנים שאדוני מציין, אנחנו נסיים ונקווה שנעביר את זה אליכם בשבוע הבא.

היו"ר דב חנין:

בשבוע הבא זה מצוין, בסדר גמור.

גרישה יעקובוביץ:

אני מקווה, יש פה עבודה לא פשוטה.

היו"ר דב חנין:

אוקי. אדוני, אתם ביקשתם שחלק מהדברים שאתם אומרים אתם תמסרו אותם לחברי הכנסת. אני לא יודע במה מדובר כמוכן, כי אני לא יודע איזה פרטים אתם רוצים לומר לנו, ואתם בוודאי יש לכם שיקול דעת יותר ממוקד לגבי איזה סוגיות אתם רוצים לעדכן את חברי הכנסת ואיזה סוגיות אתם יכולים למסור בהם התייחסות כללית. אני כמוכן אשמח לקבל, אדוני, כל מידע שאתם תמצאו לנכון להעביר, גם אם אתם חושבים שאתם לא יכולים להעביר אותו בצורה פומבית ולכן אנחנו נשמח בהחלט להישאר, במידה שזה מה שתרצו, ולשמוע מכם הסברים שאתם לא יכולים למסור אותם באופן פומבי. אבל לפני זה אני בכל זאת פונה אליכם, לפני אדוני מתייחס אני אומר, כל דבר שאתם חושבים שאתם יכולים לומר אותו במסגרת הדיון הכללי של הוועדה, מצוין, זה עדיף, יש גם חששות של האנשים לגבי הבריאות שלהם, לגבי החיים שלהם, אז אם יש לכם נתונים או מידע שאתם יכולים למסור במתכונת הזאת, זה כמוכן מועדף. מה שאתם חושבים שאתם לא יכולים בשלב הזה למסור במתכונת הזאת, אז אנחנו נבקש מהאורחים שלנו לצאת כדי שתוכלו למסור את מה שאתם יכולים למסור במסגרת אחרת. אני שוב אומר, אני לא יודע למה אנחנו מתייחסים פה, אז אני יוצא מתוך מקום של נכונות לשמוע את הדברים שלכם במתכונת שאתם מוכנים להביא אותם.

גרישה יעקובוביץ:

טוב, זה לא נתון לשיקול דעתי, אני קצין בצבא ההגנה לישראל, יש לי פקודות, קיבלתי הנחיות ברורות, להתייחס לדברים בהתאם לסיכום איתכם מבעוד מועד.

היו"ר דב חנין:

זאת אומרת, כל מה שאתה יכול לומר אותו, אתה יכול לומר אותו רק בדיון שיערך בהשתתפות חברי הכנסת.

גרישה יעקובוביץ:

כפי שסוכם.

היו"ר דב חנין:

אני שואל, אין לך שום דבר שאתה יכול להגיד אותו במסגרת הזאת, לפי הפקודות שאתה קיבלת?

גרישה יעקובוביץ:

כן.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

בסדר גמור. אנחנו נשמע מיד את ההסברים---

גרישה יעקובוביץ:

התרגום שלך לא מדויק. לא רק בהעדה לכנסת---

קריאה:

אפשר לדבר למיקרופון, בבקשה? כי אנחנו לא שומעים.

גרישה יעקובוביץ:

מי כבודו?

קריאה:

אני כתב.

גרישה יעקובוביץ:

תמשיך להיות כתב, בבקשה. אני חושב שיש לי קול מספיק.

קריאה:

הוא אומר שלא שומעים.

היו"ר דב חנין:

אדוני, אל המיקרופון.

קריאה:

צריך לדבר אל המיקרופון כדי שהפרוטוקול יקלוט אותך. בבקשה.

גרישה יעקובוביץ:

אז התרגום שלך לא נכון, זה לא לחברי הכנסת, אלא הפורום שסוכם הוא פורום אחר.

עבד כנעני:

אתה אמרת פעמיים חברי הכנסת---

גרישה יעקובוביץ:

אני לא הזכרתי את המלה חברי כנסת, זה לא אני.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

יפה שפירא:

אין מניעה שזה יהיה בפרוטוקול, אז אין מניעה שזה יהיה מצולם, נכון? אתה יודע שכל דבר מצולם פה.

גרישה יעקובוביץ:

ברור.

יפה שפירא:

ואין מניעה שזה יהיה מצולם ואין מניעה שזה---

גרישה יעקובוביץ:

לא קיבלתי הנחיות לא להצטלם.

היו"ר דב חנין:

בבקשה, אדוני.

דניאל דור:

אני מהמשמר החברתי. אני מניח שלא תשנה את עמדתך ביחס לדיון בנוכחות אנשים, האם תוכל להסביר לנו מה הם השיקולים שבגללם לא תוכל לומר מה שאתה רוצה לומר אלא בנוכחות חברי כנסת?

גרישה יעקובוביץ:

אני מבקש שוב לחדד, זה לא הסיכום.

היו"ר דב חנין:

אדוני, אני יכול לומר לך מה שהועבר אליי, מה שהועבר אליי, ואני לא יודע למה אדוני קורא סיכום, אבל מה שהועבר אליי מטעם הוועדה הייתה בקשה שלכם שהגיעה היום בצהריים שכאשר הנציגים שלכם ידברו באולם יהיו חברי כנסת, זה מה שנאמר לי. לא יודע, אולי אתם ביקשתם משהו אחר, אדוני נמצא פה, אני חי מפי המסרים שקיבלתי. אני אומר לך שוב, אני, כחבר כנסת, מוכן לשמוע מכם הסברים בכל מסגרת שנראית לכם, אני רק חושב שמכיוון שהנושא הוא נושא שמעורר הרבה מאוד רגישות ציבורית, אולי אדוני יכול לבדוק את ההנחיות שהוא קיבל ומה שניתן למסור במסגרת ציבורית, ימסור במסגרת ציבורית, ואם יש דברים שאתה חושב, או הגורמים שממונים עליך, אני לא אומר שאדוני מקבל את ההחלטות לבד, אם יש דברים שהם לא מתאימים למסור במסגרת ציבורית כזאת אלא במסגרת אחרת, אדוני יחזור ויאמר לי מה ההנחיות שהוא קיבל. אני מוכן לתת לך כמה דקות לבדוק את זה, פשוט יש פה סוגיות שחבל שאנשים ייצאו עם תחושה של איזה שהוא משהו שאי אפשר לברר, כי הם לא יודעים או לא נתנו להם להשתתף, התחושה הזו לא נראית לי תורמת לעניין.

גרישה יעקובוביץ:

כמו שאמרתי, זה לא נתון לשיקול דעתי.

היו"ר דב חנין:

אני מבין את אדוני, אני מכריז על הפסקה של חמש דקות, אנחנו נחזור ונתכנס עוד חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 15:00 ונתחדשה בשעה 15:05).

היו"ר דב חנין:

חברים יקרים, אנחנו מחדשים את הדיון של הוועדה. מישהו מכם, נציגי השבט, רצה עוד להוסיף כמה מלים? אז בבקשה יש לכם הזדמנות. בבקשה, אדוני.

איברהים מוסא :

(ערבית).

עבד כנעני :

(מתרגם): יש מקרים של תחלואה בסרטן, למשל קוראים לאחת מהן, בת ארבע, יסמין, בנוסף לתחלואות בכבד, למשל. הם דורשים שיהיו בדיקות לתחלואות האלה. מזכיר כל מיני תחלואות שאני אפילו לא יודע, זיהומיות. תודה.

היו"ר דב חנין :

שוקראן, תודה רבה.

סגן אלוף יעקובוביץ, בבקשה, אדוני.

גרישה יעקובוביץ :

אנחנו מחויבים לתת דין וחשבון לבית המחוקקים, כפי שהתבקשנו, אנחנו נעשה את זה. ראשית, אני רוצה לפתוח ולומר שאי אפשר לאחוז במקל בשני קצותיו. מחד, התיישבות במקומות לא מורשים, לא חוקיים, ללא היתרים, ללא תכנון מסודר, שלא על פי תכניות מתאר, שלא על פי מתווה תכנוני בשטחי C ביהודה ושומרון, שזו הסמכות שלנו, ומנגד באים אלינו בטענות, טענות שלפחות נשמעו כאן, שהאוכלוסייה הבדואית ללא תשתיות, ללא חשמל, ללא כבישים, ללא שום דבר. זה בעצם ניגוד של שתי סוגיות.

עבד כנעני :

(מתרגם לערבית).

גרישה יעקובוביץ :

האוכלוסייה הבדואית המכובדת ביהודה ושומרון פזורה ביהודה ושומרון במקומות, שלא מעט מייצרת סיכון לעצמה, אם זה התיישבות שלהם לאורך צירים מרכזיים. ההתיישבות היא כמובן באופן לא חוקי, שאי החוקיות של ההתיישבות שלה נתמכת על ידי לא מעט גופים, אם זה בעידוד, אם זה במימון ואם זה ביצירת מוטיבציה לעשות את הפעולות האלה באותם מקומות.

עבד כנעני :

(מתרגם לערבית).

גרישה יעקובוביץ :

בעבר, או כשעסקנו בסוגיית הקיבוע, אז גם קיבלנו עשרות פניות ימדוע אתם הולכים להסדיר את הבדואים? כשבעצם אנחנו מנסים בצורה מאוד מאוד מושכלת, מאוד מאוד רגילה לנסות ולפתור את הבעיה, על מנת לייצר לאותה אוכלוסייה חיים תקינים, מסודרים, עם תשתיות ועם אמצעים שיאפשרו להם לחיות בצורה מכובדת.

מעבר לכך כל נושא האוכלוסייה הבדואית ביהודה ושומרון מצוי בעבודת מטה מזה זמן רב. עבודת המטה לא הסתיימה והיא עדיין מצויה בהליכים שעוד הדרך ארוכה, על מנת לסיים אותה ולהגיש איזה שהיא הצעה ראשונית של מה הכיוון בכלל. אנחנו לא שם. אנחנו צריכים לסיים בראש ובראשונה סקר סיכונים. לימיני מר בני אלבו, קמ"ט איכות סביבה, רק מגבש את המכרז פני שאנחנו יוצאים לבצע סקר סיכונים כדי שבאמת נקיף את הבעיה וניתן מענה מלא על כל המרכיבים שבה. לא רק גז רדון, או גז מיתן או נזלים כאלה או אחרים שחודרים אל האקוויפר. רק לאחר מכן, כשנחליט מה הכיוון לאחר סקר הסיכונים, אנחנו צריכים עוד לעבור את תהליך תסקיר ההשפעה הסביבתית ולאחר מכן לגבש את התכניות, מה התכניות, לאן אנחנו הולכים, איפה אנחנו מקבעים. וכמובן שתהליך שכזה מתבצע בהידברות. אני לא מכיר ואני ותיק מאוד במערכת, תהליך של קיבוע שבוצע ללא הידברות, כולל האנשים המכובדים פה שבשנת 97' התהליך איתם בוצע בהידברות.

רק אחרי שאנחנו נשלים את כל התהליכים האלה, את כל השלבים האלה, ואם למישהו יש ספק שמחר בבוקר הולכים לבצע, לא עלינו, העתקה בכוח עם האשמות שהופנו כלפינו ממקומות מסוימים בארץ או בעולם, אז אנחנו לא שם בכלל. ולכן, לסיכום דבריי, אם וכאשר, אנחנו נגבש תכניות מסודרות, כפופות לסקר סיכונים, כפופות לתסקירי השפעה סביבתיים, כפופות לשכל ישר שאנחנו מפעילים היום ונפעיל ביתר שאת בעתיד, וזה תהליך שיבוצע בהידברות.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

גרישה יעקובוביץ:

והערה אחת בנימה כלל צה"לית, אם יורשה לי, אדוני. אני לא מתכוון להתווכח עם אף אחד, אבל נאמרה פה אמירה כנגד קציני צה"ל בראשית דבריו של אדוני, שהגיעו לאיזה שהוא מקום והעיפו את האנשים ואיימו עליהם. אני קצין בצבא ההגנה לישראל, קציני צה"ל הם קצינים ערכיים, הם קצינים מוסריים, הקצינים שמגיעים לשטח מזדהים בשמם בקרב האוכלוסייה, לוחצים ידיים בצורה מכובדת, מנהלים הידברות עם האוכלוסיות ולא מאיימים על אף אחד ולא מגרשים בכוח ולא מכים, אלא אני גאה להיות חלק מצבא ההגנה של ישראל, של קצינים שמתנהגים ככה.

עבד כנעני:

(מתרגם לערבית).

היו"ר דב חנין:

תודה רבה, אדוני.

אנחנו מסכמים את הדיון הזה למרות שאנחנו נמשיך בעבודת מעקב מסביב לסוגיה הזאת. אתה תתרגם להם אחר כך, תרשום לך נקודות של הסיכום. אני חושב שזה היה דיון מאוד מאוד חשוב ואנחנו רשמנו בפנינו, בסיכום הדיון, את הודעתנו הברורה של סגן אלוף יעקובוביץ שקודם כל המהלך הראשון שהתבצע יהיה מהלך של סקר סיכונים מקיף, אני מברך על כך, לא רק ביחס לתכניות עתידיות, אם וככל שתהיינה, אלא גם בהתייחס לטענות הקשות של התושבים שחיים היום במקום. סקר סיכונים מקיף מאוד מאוד דרוש ומאוד חיוני, גם כדי לתת מענה לתחושות של האנשים ולטענות שלהם לגבי המצב שלהם היום. בעקבות סקר הסיכונים ייערך תסקיר השפעה סביבתית, רק לאחר מכן תגובשנה תכניות ובכל מקרה, כמו שסגן אלוף יעקובוביץ אמר כאן, התכניות האלה ייעשו על בסיס של הידברות עם התושבים שבהם מדובר.

אנחנו רשמנו בפנינו את הדברים האלה ואנחנו מקווים שבעקבות הדיון הזה ייפתח גם ערוץ מעשי, רבותי, נציגי המינהל האזרחי, שדרכו נציגי התושבים יוכלו להעביר אליכם את הטענות הקונקרטיות שלהם לגבי מצב הבריאות, מצב הסביבה, התנאים שבהם הם נמצאים. אני לא יודע אם לכם יש את כל הנתונים לגבי הטענות האלה, האם נעשו בדיקות, או לא נעשו בדיקות. אנחנו נמשיך בהידברות בנושא הזה גם דרך מרכז המחקר והמידע של הכנסת שיפנה אליכם שאלות ואתם תבדקו את הדברים ותחזרו אלינו. אנחנו כן נרצה לקבל התייחסות ספציפית לטענות על הבריאות, לטענות על הסביבה וגם לטענות של האנשים לגבי הצאן והיכולת שלהם בכל זאת, גם אלה שנמצאים במקום הזה, להמשיך ולהתפרנס מרעייה, איך זה מתאפשר, באיזה צורה, מה המתכונות, מה התשובות שאתם חושבים שתיתכנה ואנחנו נקיים בנושא הזה דיון מעקב נוסף כאשר התשובות האלה תינתנה למרכז המחקר והמידע של הכנסת ותהיה בפנינו תמונה יותר מלאה.

אני מאוד מודה לכם. זה היה דיון לא פשוט, מורכב ומאוד מאוד רגיש, אבל אני חושב שהוא דיון מאוד חשוב. השאלות שאנחנו מעוניינים בהן הן שאלות שחייבות לקבל פתרון לפחות מהזווית של סביבה ושל בריאות של בני אדם ולכן אנחנו נמשיך בעבודה שלנו ונפעילות שלנו כדי לקדם את הפתרונות האלה הלכה למעשה. תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:40.

3/1 ד

ג' סיון, תשע"א
5 יוני, 2011

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת המנהלת הכללית

לכבוד
מר ניר ברקת,
ראש עיריית ירושלים

שלום רב,

הנדון: אתר אבו דיס

אתר הפסולת באבו דיס הוקם על ידי עיריית ירושלים בשנת 1981. עד היום הוטמנו באתר כ- 7 מיליון טון של פסולת מעורבת (ביתית). עד שנת 1999 האתר הופעל על ידי עיריית ירושלים באמצעות קבלן, תוך יצירת מפגעים סביבתיים. בשנת 1999 האתר הועבר לידי עיריית מעלה אדומים, ומופעל באמצעות "מעלה אדומים חברה לתכנון ופיתוח בע"מ". האתר קולט כ- 1,350 טון של פסולת ביתית ליום, כשמתוכה כ- 1,100 טון מירושלים.

אס"פ אבו דיס יוצר מפגעים סביבתיים של זיהום האוויר, זיהום קרקע, ואף קיים חשש לזיהום מקורות מים. האתר מופעל בצורה שאינה תקינה מבחינת כיסוי, גידור, וכניסת אנשים, הפועלים באתר תוך סיכון חייהם. המפגע העיקרי שיוצר האתר הוא גז המתאן. הגז המיוצר באופן טבעי בתהליך פירוק הפסולת באתר, אינו נאסף ואינו מטופל, מצב בו קיימת סכנה לפיצוץ ולשריפות.

לרשויות המקומיות המטמינות באתר, אין אינטרס לקדם את נושא המחזור ופתרונות קצה מתקדמים לפסולת (הפקת אנרגיה מפסולת וייצור קומפוסט), משום שמחיר ההטמנה נמוך מעלות החלופות אותן מקדם המשרד להגנת הסביבה.

לאור כל האמור לעיל, החליט השר להגנת הסביבה, בתיאום עם מתאם הפעולות בשטחים וראש המנהל האזרחי, להפחית בהדרגה את כמות הפסולת מישראל המוטמנת באתר אבו דיס, ולסגור אותו כליל כאשר ייפתח אס"פ יהודה עבור הרשויות הפלסטיניות. על בסיס החלטה זו עודכנו ב- 12.10.10 תנאי רישיון העסק של האתר ונקבעו בו המועדים להפחתת כמויות הפסולת המוטמנת עד לסגירתו הסופית, כמפורט להלן:

א. 1,000 טון ליום (כ-750 טונות מירושלים) - החל מה- 12.4.11 (מועד שנדחה לבקשתכם ל- 15.5.11)

ב. 650 טון ליום (כ-400 טונות מירושלים) - החל מה- 12.10.11

ג. 300 טון ליום - (0 טונות מירושלים) החל מה- 12.4.12 ועד מועד פתיחתו של אתר חלופי - אס"פ יהודה.

המשמעות היא כי מה- 12.4.12 תופסק הטמנת פסולת מישראל באתר אבו דיס.

המשרד להגנת הסביבה

ג' סיון, תשע"א
5 יוני, 2011

כדי לאפשר לעיריית ירושלים להיערך לשינוי, פנה השר להגנת הסביבה במכתב שמוען אליך ביום: 10.10.10, כדי שתעריך לביצוע השינוי, בלוח הזמנים שנקבע. מכתב תזכורת בנושא שלח אליך השר ביום - 29.12.10. תזכורת אחרונה שלח אליך מנהל מחוז ירושלים ב - 12.5.11.

במספר מועדים נוספים נערכו ישיבות לקראת יישום התהליך, ובכלל זה ישיבה משותפת שלי עם מנכ"ל העירייה ביום: 9.3.11, בה הודיע המנכ"ל כי בכוונתכם לעמוד במועד ההפחתה הראשון שנקבע ובמועד הסגירה.

בנוסף, לאור העלויות הכספיות שיוטלו על עיריית ירושלים בגין שינוע הפסולת, בשלב ראשון, לאתרים מרוחקים, פנה השר להגנת הסביבה למשרד האוצר והשיג, לפני **משורת הדין**, הסכמתם לסיוע ייחודי, במסגרת מענק הבירה, בסך 24,000,000 ₪.

זאת ועוד, על פי חישובים שערך המשרד, תהליך הסדרת הטיפול בפסולת על ידי העירייה ומחזוריה, מעבר לתרומתו לסביבה, יביא לתועלת כלכלית בסך של כ - 25,000,000 ש"ח לשנה. הסדרה זו כוללת: הפסקה הדרגתית של הטמנת הפסולת בכלל, כניסה לתהליך של הפרדת הפסולת על ידי התושבים ומחזוריה, ותוביל ליצירת מקומות עבודה, הפקת אנרגיה מתחדשת, חסכון במשאבים וחסכון בתשלום היטלי הטמנה ועלויות שינוע ועוד.

למרות כל האמור לעיל ועל אף תזכורות שנשלחו קודם למועד הקובע, לא עמדתם בהתחייבותכם לביצוע ההפחתה הראשונה.

לאור כל האמור לעיל, החליט השר להגנת הסביבה, בתיאום עם ראש המנהל האזרחי, לפתוח באכיפת ההפחתה. החל ביום ראשון, 12.6.2011 לא תורשה כניסת פסולת מירושלים, בכמות העולה על 750 טון ביום. האכיפה תתבצע הן על ידי מפעיל האתר, שמחויב לעמוד בתנאי רישיון העסק, שבפיקוח מחוז ירושלים במשרדי, והן על ידי המנהל האזרחי באיו"ש, שפועל בסמכות צו האלוף, המתנה כניסת פסולת לאיו"ש בכפוף לאישור קמ"ט איכה"ס. משאיות שיובילו פסולת שאינה מורשית בכניסה - יוחרמו ע"י מפקחי המנהל האזרחי.

אנו מצפים להיערכותכם בהתאם.

בברכה,

עו"ד אלונה שפר - קארו
מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה

העתקים:

חה"כ גלעד ארדן, השר להגנת הסביבה
מר בני כשריאל, ראש עיריית מעלה אדומים
מר יוסי היימן, מנכ"ל עיריית ירושלים
מר אלי הר ניר, מנכ"ל עיריית מעלה אדומים
מר שוני גולדברגר, מנהל מחוז ירושלים
מר יורם הורוביץ, סמנכ"ל בכיר לשלטון מקומי
מר יצחק בן דוד, סמנכ"ל בכיר לאכיפה
עו"ד דלית דרור, היועמ"ש
מר בני אלבז, קמ"ט איכה"ס איו"ש
מר אמיר לוין, מנהל המשטרה הירוקה
מר אילן ניסים, רא"ג פסולת
ד"ר ניצן לוי, מנהל איגוד ערים "יהודה" לאיכות הסביבה
מר מאיר חסיד, מנכ"ל החכ"ל מעלה אדומים

המשרד להגנת הסביבה

X 4/3

אגף פסולת מוצקה

המשרד לאיכות הסביבה

בעירות באתרי פסולת

מסמך רקע

נערך על ידי: אינג' ורדה שריר

טל שוחט

יולי 2003

בעירות באתרי פסולת

מבוא

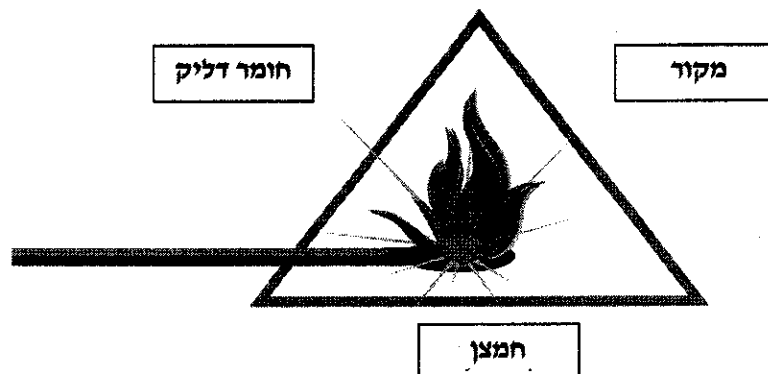
בעירות המתרחשות באתרי סילוק פסולת, גורמות לבעיות סביבתיות מורכבות, העלולות להמשך שנים ארוכות. בעירות אלו מאיימות על הסביבה על ידי פליטות מזהמים רעילים לאוויר, למים ולקרקע. הבעירות מהוות גם פוטנציאל סיכון לאנשים העוסקים בפעולות הכיבוי ולאזרחים הנחשפים לחומרים הנפלטים מהבעירה. רמת הסיכון תלויה בסוג הפסולת הבערת, במבנה האתר ובאופי הבעירה. גילוי וכיבוי הבעירה הינם הליכים מורכבים שכן הבעירה מתרחשת, לעתים, מתחת לפני השטח ואינה מתגלה מיד.

בשנים האחרונות, אנו עדים למספר בעירות שפרצו באתרים שונים לסילוק פסולת. הפעולות לכיבוי הבעירות מחייבות לימוד מעמיק של הנושא והקצאת מקורות כספיים ניכרים.

אפיון אתרי סילוק פסולת

אתרי סילוק פסולת מאופיינים בעיקר לפי סוגי הפסולת אותה הם קולטים. בארץ קיימים מספר אתרים פעילים (אתרי פסולת מעורבת, יבשה, בניין, תעשייתית ומסוכנת). ועוד מאות אתרים שפעלו בעבר, נסגרו וטרם שוקמו. אתרי פסולת ישנים קלטו, בנוסף לפסולת עירונית, גם פסולת בנין ופסולות מסוכנות. אתרים אלו נבנו ללא תשתיות מתאימות כפי שנדרש כיום. כל סוגי אתרי הפסולת חשופים לסכנת שריפות.

כתוצאה מהפעלת מטמנה נוצרים תשטיפים וגזי מטמנה. על מנת למנוע מפגעים סביבתיים נדרשים אתרי הפסולת להתקין תשתיות מתאימות ולהפעיל את האתר באופן שימנע מפגעים. התשתיות כוללות: איטום קרקע, מערכת לאיסוף ולטיפול בתשטיפים, מערכת איסוף וטיפול בביו גז, מערכת ניקוז ומערכות ניטור. תשתיות אלו אמורות להמשיך ולפעול גם שנים רבות לאחר סגירת האתר ועד להפסקת ייצור המזהמים. אופן תפעול האתר קריטי למניעת שריפות.

משולש הבעירה (ref 6)

פליטות מזהמים מאתרי פסולת

פליטות מזהמים מאתרי הפסולת הן תוצאה של פרוק חומרים אורגניים. תנאי הפרוק הם אנארוביים ולכן נוצר גז מתאן שהינו דליק במיוחד (כ- 50% מהגז ואף יותר). כמו כן נוצרים הגזים CO₂ (כ- 45% מהגז) וגזים נוספים כמו: חנקן, מימן, ועוד. הן בארצות הברית והן בארץ, אתרי סילוק פסולת הם המקור הגדול ביותר לפליטת מתאן.

כמות המתאן הנפלטת מאתר פסולת מושפעת מהרכב הפסולות המוטמנות בו, זמינות נוזלים וגודל האתר עצמו. מתאן ו-CO₂ הם גזים הגורמים לבעיות סביבתיות חמורות ולהגברת אפקט החממה. תקנות ה-US-EPA מחייבות איסוף הגז הנפלט מאתרי פסולת ושרפתו. בארץ, מחויבים המפעילים לאסוף את הגז ולטפל בו. בעלי האתר יכולים לבחור בין שרפת הגז באופן מבוקר לבין ניצולו לייצור אנרגיה. החוקים אוסרים על שריפה פתוחה של פסולת.

אפיון בעירות באתרי סילוק פסולת

בעירות באתרי סילוק פסולת נחלקות לשני סוגים: בעירות על פני השטח (שטחיות) ובעירות פנימיות.

כל אתר הינו ייחודי מבחינת הפסולות המוטמנות בו, מבנהו, שיטות תפעולו ועוד. לפיכך, היווצרות בעירה ופתרונה שונים ממקום למקום.

בעירות על פני השטח, בעירות שטחיות (surface fires)

בבעירות על פני השטח מעורבות פסולות שנקברו לפני זמן קצר או שלא נדחסו וכוסו מספיק, המונחות קרוב לפני השטח, בשכבה בה התנאים עדין אירוביים, בדרך כלל בעומק שבין 30 ל-120 ס"מ. בעירות אלו מתחזקות על ידי גז המתאן הנפלט על פני השטח וגורם לבעירה להתפשט על פני האתר.

בעירות שטחיות מאופיינות בטמפרטורות נמוכות יחסית, פליטת עשן לבן סמיך (לא תמיד נראה) ועל ידי תוצר שריפה לא מוגמר. העשן מכיל מרכיבים הגורמים לגירוי כמו חומצות אורגניות ותרבויות אחרות. כאשר בעירות שטחיות כוללות שריפה של צמיגים או פלסטיקים, הטמפרטורה באזור הבעירה תעלה במעט. טמפרטורות גבוהות יותר יגרמו לפרוק טוב יותר של החומרים הנדיפים דבר שיגרום לעשן שחור סמיך.

בעירות שטחיות נחשבות כבעירות שנוצרו כתוצאה מכשל תפעולי או מחבלה.

בעירות שטחיות כוללות:

- **בעירות הקשורות למערכת איסוף הגז באתר סילוק פסולת.** מערכת איסוף הגז באתר יכולה, גם היא, להיות גורם לבעירה. גז מטמנה, בעיקר מתאן, יכול לגרום לשריפה כאשר הוא דולף מפתחים או כתוצאה מכשלים במערכת איסוף הגז. גם שאיבת יתר של הגז עלולה להיות סיבה להיווצרות בעירה. הואקום הנוצר כתוצאה משאיבת היתר, עלול לגרום להעלאת שאיבת האוויר ועל ידי כך לגרום לעליית כמות החמצן באזור ולבעירה פנימית.

- **בעירות הנגרמות כתוצאה מטעות אנוש במהלך הפעלת אתר סילוק הפסולת** מפעילי האתר או המשתמשים בו עלולים לגרום לשריפה על ידי:
 - עישון לא זהיר על גוף הפסולת
 - טעות המפעיל במיון מוקדם של הפסולות המגיעות לאתר, והכנסת פסולת המכילה חומרים דליקים, אפר או גחלים חמים, בלא שיאובחנו.
- **בעירות הנגרמות תוך כדי עבודת הקמה או תחזוקה באתר בו יש גז מתאן** עבודות הקמה ותחזוקה באתר עלולות לגרום לניצוצות מכלי הרכב הכבדים ולהצתה. הצתה תוך קידוח או החדרת צינורות דרך שכבות הפסולת בעת פגיעה בעצם קשה המוטמן בתוך האתר. שימוש בציוד ריתוך או מיכשור אלקטרוני אחר על גבי האתר.
- **בעירות ספונטניות** ערבוב חומרים שונים עלול לגרום לריאקציה, לפליטת חום וליצירת מוקד בעירה. חומרים שונים כגון כימיקלים או סמרטוט משומן, עלולים להידלק אם נחשפים למוקד הצתה. הידוק לא מספיק, תוך השארת כיסי אוויר בסמוך למקורות יצירת גז מתאן ותהליכי פרוק המעלים את הטמפרטורה. כסוי חלקי המאפשר חדירת אוויר לגוף הפסולת. ריכוז קרינת שמש לחפץ כמו: שבר זכוכית, היוצר מקור הצתה.
- **שריפות מכוונות במטרה להקטין את נפח הפסולת** גם, צמיגים וכדומה המגיעים לאתר יכולים להישרף במכוון על ידי מפעיליו מתוך מטרה להקטין את נפח הפסולת ולהגדיל את חיי האתר. פעילות לא מבוקרת מסוג זה עלולה להסלים לשריפה גדולה, לגרום להתפוצצויות ולפליטת חומרים מסוכנים.
- **הצתות זדוניות**

בעירות פנימיות (underground fires)

בעירות פנימיות באתרי סילוק פסולת מתרחשות עמוק מתחת לפני השטח ומערבים בהן חומרים הטמונים חודשים ושנים. בעירות אלו קשות יותר לכיבוי מאשר בעירות שטחיות. בעירות מסוג זה עלולות לגרום לחללים פנימיים ולשקיעות הנראות על פני השטח. כמו-כן עלולים להיפלט, כתוצאה משריפות מסוג זה, גזים דליקים ורעילים (דוגמת CO). בנוסף, יש חשש לפגיעה חמורה במערכות איסוף התשטיפים, באיטום תחתית האתר ובמערכות איסוף הגז. הסיבה הנפוצה ביותר לבעירות פנימיות באתרי סילוק פסולת הינה עליה בכמות החמצן בתוך גוף הפסולת. דבר, הגורם לפעילות בקטריאלית מוגברת ולעליית הטמפרטורה (פרוק אירובי). "נקודה חמה" כזו עלולה לבוא במגע עם מקבץ של גז מתאן והתוצאה – בעירה. בעירה איטית זו נמשכת שבועות ואף חודשים. תוצרי השריפה עלולים לנדוד ולהצטבר במקומות סגורים כמו מבני השירותים של האתר ואף במבנים אחרים בסביבתו. דבר, המהווה סכנה בטיחותית נוספת.

בעירות פנימיות מתגלות, בדרך כלל, על ידי עשן הנובע מחלקים מסוימים של האתר או על ידי נוכחות CO בגזי המטמנה. במקרה של בעירה פנימית, רמת ה-CO עלולה להגיע לרמת רעילות בסמוך לפני האתר. באופן כללי, בעירה פנימית מאומתת על ידי:

- עשן או ריח של בעירה הנובע ממערכת איסוף הגז באתר.
- עליה ברמת ה-CO עד מעל ל-1000 ppm.
- תוצרי שריפה בקידוחי הניטור.
- עליה בטמפרטורת הגז הנאסף מתוך האתר (מעל 60°C).
- טמפרטורות מעל 77°C , בסמוך לפני האתר.

לאישור בעירה פנימית לפי רמת ה-CO, יש צורך בשיטות מדידה מעבדתיות. תוצאות מדידות במוניטור נישא אינן מספקות. בקליפורניה, רמת CO מעל 1000 ppm, מספיקה בכדי לוודא קיום בעירה פנימית. רמת CO שבין 100 ו-1000 ppm, נחשבת כחשודה ומחויבת בבדיקה נוספת.

השפעות בריאותיות של בעירות באתרי סילוק פסולת

החשיפה לשריפה, לסכנת פיצוץ, עשן ותוצרי לוואי אחרים, מהווים סכנה בריאותית לאנשים בסביבה הנחשפים להם. עשן מבעירה במטמנה כולל חומרים בעייתיים כמו תוצרי שריפה לא מושלמת אשר עלול לגרום בעיות בנשימה. כמו בכל שריפה, גם תוצרי בעירה במטמנה מכילים עשן רעיל וגזים. הסכנה ורמת הרעילות מחשיפה זו תלויה במשך החשיפה ובסוג החומר הנשרף. רמות ריכוז CO בבעירות פנימיות עלולות להגיע עד לרמה של כ-50,000 ppm. רשויות הבריאות האמריקניות (OSHA) מתירות חשיפה ל-CO ברמה של 50 ppm. חשיפה לעובד לרמה גבוהה יותר, מוגבלת לשמונה שעות עבודה. CO מסוכן לנשימה מכיוון שהוא מחליף את החמצן בדם ומונע מחלקים חיוניים בגוף, כמו לב ומוח לקבל את אספקת החמצן הנדרשת לתפקודם. הדבר עלול לגרום לנזק בלתי הפיך ואף למוות. בעיה נוספת בעת בעירה באתר סילוק פסולת הנה רמת הדיאוקסין. בעירות במטמנות ובעירות בלתי מבוקרות של פסולת ביתית, מהוות את המקור הגדול ביותר של דיאוקסין בארה"ב. המונח "דיאוקסין" מתייחס לקבוצת תרכובות כימיות בעלי תכונות כימיות וביולוגיות דומות הנפלטות לאוויר בתהליך שריפה. דיאוקסינים קיימים באוויר גם באופן טבעי. נמצא קשר בין חשיפה לרמות גבוהות של דיאוקסינים למחלות סרטן, נזק לכבד, פריחה בעור והפרעות שונות.

כיבוי בעירות באתרי סילוק פסולת

נושאים שיש לקחת בחשבון בזמן פעולת כיבוי:

רוח ומזג אוויר

רוח ומזג אוויר סוער עלולים להגביר את סיכוני הבריאות לאנשים בסביבה ולעוסקים בכבוי וכן להשפיע על התפשטות השריפה.

אספקת עפר

יש להשתמש בעפר היכול להגיע לרמת אטימות גבוהה כאמצעי לדיכוי אספקת החמצן.

16. **רתמים** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעירה התגלתה ב-4/2003. הבעירה כובתה, על ידי כיסוי בעפר, תוך 2-3 ימים.
17. **קלנסואה** – אתר פעיל לפסולת יבשה. בעירה מצומצמת, כנראה עקב הצתה, התגלתה בשנת 2001. הבעירה כוסתה בעפר וכובתה תוך שעות ספורות.
18. **מחיעין** – אתר סגור מסוף שנת 2001 לפסולת מעורבת. שריפה בשטח מצומצם פרצה באתר חודשים ספורים לפני סגירתו. הבעירה כובתה תוך 2-3 ימים.
19. **טירה** – אתר סגור מאז שנת 1997 לפסולת מעורבת. שריפות יזומות תכופות אירעו באתר, עד לסגירתו, כחלק מה"טיפול" בפסולת.
20. **הוד השרון** – אתר סגור מאז שנת 1996/7 לפסולת מעורבת. שריפות יזומות תכופות ארעו באתר, עד לסגירתו, כחלק מה"טיפול" בפסולת.
- ד. מחוז תל-אביב:**
21. **חירייה** – אתר סגור לפסולות מעורבות לגוש דן. עד אמצע שנות השמונים, לא היה נוהל מוסדר להידוק ולכיסוי יומי של הפסולת החשופה. בעקבות זאת, פרצו מדי קץ שריפות (2-3 שריפות בשנה) שנמשכו לעתים מספר שנים. הבעירה האחרונה שהתגלתה באתר היתה לפני כשנתיים. יידרשו לבדוק את הנושא כחלק מתהליך השיקום.
- ה. מחוז ירושלים:**
22. **אבו-זיס** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעירות פנימיות וחיצוניות (בדופן). מוקדי עשן מתפרצים ממקומות שונים. הבעירות החיצוניות מכוסות אך פורצות שוב. המפעילים נדרשו לבצע כיבוי כחלק מפעולות שיקום האתר.
23. **חרובית** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. התגלתה בעירה חיצונית שכובתה על ידי המפעילים.
- ו. מחוז דרום:**
24. **כרמון** – אתר סגור לפסולת מעורבת ופסולות שונות. בעקבות הבעירות נפערים מכתשים על פני הר הפסולת. במקום יש עשן וריחות. סקר בעירות בוצע בנובמבר 2001. הוגש תכנון כיבוי הבעירות. לא בוצע. הבעירות ממשיכות.
25. **זודאים** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. התגלו מספר בעירות חיצוניות אשר כובו מיידית. לא ידוע על מקור הבעירות. בשנת 2000 התפרצה בעירה בערימת צמיגים. גם בעירה זו טופלה וכובתה.
26. **נעצוץ** – בעירות שטחיות, קטנות מתגלות מעת לעת.
27. **דימונה** – אתר סגור לפסולת מעורבת. בזמן שהאתר היה פעיל, התרחשו בעירות תכופות.
28. **דימונה** – אתר פיראטי, ממזרח לעיר, לפסולת מעורבת. כיום משמש כאתר לפסולת יבשה. בעבר, היו במקום בעירות רבות שטופלו לאחר דיונים משפטיים.
29. **נחל-משמר** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעבר התפרצו בעירות מעת לעת.
30. **טללים** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעבר התפרצו בעירות מעת לעת.
31. **מצפה-דמון** – אתר סגור לפסולת מעורבת. בעירות התרחשו במקום.
32. **דיה** – אתר פעיל לפסולת מעורבת. בעבר התפרצו בעירות מעת לעת.
33. **יותם** – אתר סגור לפסולת מעורבת, סמוך לאילת. בזמן פעילותו התרחשו בו בעירות לעתים תכופות. תלונות רבות הגיעו מתושבי העיר על המפגעים כתוצאה מהבעירות.

14/נ

1.4.7.2 אופן מדידת הביוגז בשטח

המדידות בוצעו באמצעות גז אנלייזר נייד מסוג GA 2000 של חברת Geotechnical Instruments אשר כויל בהתאם להוראות היצרן. צינורית PVC הוכנסה בנקודת הדיגום, קצה העליון של הצינורית חובר לצינור INLET של גז אנלייזר. לאחר התייצבות המכשיר נלקחו קריאות, 30-60 שניות נדרשות עד להוצאת האוויר שנכנס במהלך התקנת צינורית המדידה וחיבורה למכשיר. בעת המדידה נרשמו תנאי מזג אוויר, נמדדו עצמת רוח, טמפרטורה ולחץ אוויר. לאחר הוצאת צינורית החיבור של מכשיר המדידה מצינור ה-PVC, ממשיכים להפעיל את השאיבה על מנת לנקות את שאריות הגז מחלל המשאבה עד קבלת ערכי הסביבה (נדרש 1-2 דקות עד לניקוי תא הסנסורים). תוצאות המדידה באתר ובאזור השכונה מפורטות בספח 4.

1.4.7.3 תוצאות המדידה

1.4.7.3.1 אתר הפסולת

הדיגום באתר הפסולת כלל 82 נקודות דיגום ברשת 50X50 מ' המכסות את מרבית השטח ההטמנה, לא נערכו מדידות באזורי הטמנה פעילים. במהלך המדידות נמצאו אזורים עם ריכוזי מתאן גבוהים, ערכים שבין 3% עד 66%, וכן אזורים עם ריכוזי מתאן נמוכים יחסית 0-3%. (העיבוד מרחבי של הנתונים נעשה בממ"ג). פריסת CO₂ דומה לפריסת מתאן אך נרחבת יותר נמצא דמיון בין פריסת CO, H₂S ובין פריסת אזורים בהם ריכוזי החמצן נמוכים מאד או שווים לאפס.

1.4.7.3.2 תוצאות המדידה במדרון המסלע הטבעי שבין השכונה ובין האס"פ ובשטח השכונה

המתוכננת

באזור השכונה המתוכננת הכולל את המדרון הטבעי שבין השכונה המתוכננת והאס"פ נערכו 107 מדידות ביו-גז - פריסה מרחבית מוצגת במפה 1.4.6. באזור זה לא נמצאו ריכוזי CO, H₂S - מפה 1.4.8 ומפה 1.3.2. בחלק הצפון מזרחי של השכונה בין קווי אורך 629.000 629.200 נמדדו ערכי CO₂ עד 32%. בחלק הדרומי ריכוזי פחמן דו-חמצני אינם עולים על רקע טבעי (0.1%-0.4%), פרט לשתי נקודות. ריכוזי CH₄ בערכים שבין 0.1 עד 44% נמדדו בחלקה הצפון מזרחי של השכונה והמדרון הטבעי שבין השכונה ובין האס"פ. ריכוזי CH₄ מלווים בדרך כלל בריכוזי CO₂ גבוהים שבין 0.6%-13.2% עד 32%.

מתאן נמצא במרחק רב מאזור האס"פ, עד כ- 200 מ', מהגבול המערבי של האס"פ.
חמצן נמצא בערכים שבין 5% עד 20%. לא נתגלו ריכוזי חמצן גבוהים בקרבת CH_4 ו- CO_2 .

1.4.7.4 ניתוח תוצאות ומסקנות לנושאי הביוגז

על סמך סקר עכשווי של ביוגז בפני השטח, עבודות קודמות, קידוחי ניסיון וסקר של מצב קיים
(לפי תקן (Phase I) ASTM-1527 1528 פרק תיאור המצב הקיים) ניתן להסיק:

- האס"פ הוא מקור היווצרות ביו-גז משמעותי לאורך שנים ולעתיד - הערכות פוטנציאל ביו-גז מובאות בנספח 7.
- מקורם של CH_4 ו- CO_2 בפירוק של פסולת ביתית. ריכוזים גבוהים מאפיינים אזורי פירוק ואזורי השפעה.
- פריסת CO_2 דומה לפריסת CH_4 אך נרחבת יותר.
- CO ו- H_2S מאפיינים אזורים חסרי חמצן.
- CH_4 ו- CO_2 נמצאו במרחק רב, עד כ- 200 מ', מהגבול המערבי של האס"פ במדרון הטבעי ובשטח השכונה המתוכננת.
- מרחק השפעה ונקודות פריסת CH_4 ו- CO_2 מצביעים על תנועת ביו-גז במערכת סדוק בסלע השתית.

3.2.4 ביוגז

ניסור ביוגז באזור השכונה ובכל שטח האס"פ הכרחי - ראו נא ההמלצות בפרק ד.
שכונת המגורים המתוכננת ממוקמת על גבי מסלע קרטוני סדוק, גבולה במרחק הנוע בין 100-
120 מ' מאתר הפסולת, אופי הסידוק אקראי, חלק מהסדקים ממולאים במשקע קלציטי. מדידות
ביוגז שנערכו בסדקים הראו כי קיימת נדידה של גז מסמנות באמצעות הסידוק אל עבר אזור
השכונה. מכיוון שלא קיימים כיווני סידוק מוגדרים על פיהם ניתן לחזות את כיווני נדידת הגז, עלה
הצורך (שבוצע ותואר בפרק א) לערוך מיפוי צפוף יותר של אזור השכונה. נמצא כי האזור הצפון
מזרחי של השכונה סביב מקודות המדידה בנצ 226752/629047 ו- 226918/629220 פולט
ריכוזי ביוגז גבוהים יותר (מפה 1.4.6), המגיעים לערכי הנפיצות (LEL)

- קיימת סבירות גבוהה לכך שעבודות בנייה בשטח השכונה המתוכננת עלולות לחשוף סדקים ולגרום להכנסת חמצן למערכת המכילה ביוגז ובכך להגדיל סיכון נפיצות. כדי לבדוק ולהגדיר את הסיכון באופן מדויק מומלץ לערוך סדרת ניסויים, כגון עבודות הפירה וקדיחה עם ניסור ביוגז באזור, תוך כדי ולאחר העבודות. ראו נא ההמלצות בפרק ד.
- שקיעות ותזוזות במסת הפסולת הקיימת עלולות להשפיע על תהליכי פירוק הפסולת ולהפר את מערכות תנועת הביוגז והתשטיפים הקיימות ובכך לגרום לאי וודאות באשר לאזורים בעלי סיכון ולפוטנציאל ההגברה של שטפי ביוגז, שיכול לסכן את השכונה המתוכננת.
- באופן כללי ניתן לומר כי המצב הקיים רגיש ועלול להשתנות גם תוך כדי הסמנה, גם עקב פעילויות סגירה ושיקום האתר (כגון עבודות איטום, ניקוח גזים ונחלים).

פרק ד – המלצות והנחיות לביצוע

4.1 דיון ומסקנות

א. להלן יונחו הנחות יסוד כבסיס להערכת הסיכונים בשכונה:

1. האתר עתיד להיות פעיל עוד מספר שנים לא גדול וכמויות הפסולת שיוטמנו בו לא ישנו שינוי מהותי את ההשפעות והסיכונים מהאתר..
2. בניית השכונה תחל כנראה טרם סגירת האתר.
3. תכנון שיקום האס"פ יתחשב בנוכחות השכונה הקרובה ויכלול צרכי בטיחותה ורווחתה בעיקרי פעולותיו. - תכנון עקרוני של שיקום האס"פ מתבצע בימים אלו.

ב. ניתוח הסיכונים וייתכנות הקמת השכונה בהתאם לממצאים מתחלק לכמה סיווגים.

1. סוג הסיכונים הראשון - נושאים שנמצאו קבילים באופן מובהק בעבודה.

- רעש, רדיואקטיביות, גלישת מדרונות סלע טבעיים, נוכחות מכרסמים,
- בעירת פסולת, תשטיפים, ריכוזי אבק וריח.
- בעירה סמוכה לשכונה של לפיד לשרפת ביוגז מהאתר במצבו המשוקם.

כל האמור מעלה נבדק לפרטיו בעבודה ונמצא לא רלוונטי מבחינת סיכונים או שבדיקות מפורטות נמצא שאינו מגיע לסיפי סיכונים המונעים הקמת השכונה.

2. סוג הסיכונים השני - נושאים העלולים להוות פוטנציאל סיכון לא גדול לדיירי השכונה

א. גלישה רבתי של המדרון המזרחי באס"פ, תצור את הסיכונים הבאים:

- שחרור מסת ביוגז- מוערך כי המרחק עד לשכונת המגורים יאפשר פיזור, הסיכון בהסתברות נמוכה.

- גלישה ופגיעה פיסית בבני אדם-, השכונה מצויה במעלה מדרון טבעי שאינו מאוים בגלישה מאתר הפסולת. הסיכון מתקיים רק לבני אדם שיצאו מהשכונה "לטייל" באס"פ. נדרש גידור המונע כניסת התושבים השכנים לאס"פ.

ב. סיכונים בריאותיים מתמשכים בזמן כתוצאה מפליטת ביוגז וריחות סמוך לתושבים- על פי ממצאי המודלים לפליטה ופיזור - הריכוזים המתקבלים (בהתחשב בתקנים) קבילים מבחינה בריאותית- אין זה מן הנמנע כי יתקיימו מטרדים.

ג. בעירה משמעותית באתר הפסולת- בתנאי שיקום נאותים הסיכון לבעירה רבתי קטן יחסית ומתרכז באזורי הטמנת פסולת הבניין באס"פ, עפ"י מודלים גיאופיזיים אותרו לפחות שני אזורים מובהקים של הטמנת פסולת בניין היוצרים פוטנציאל בעירות. מוצע להשאיר חומר כיסוי זמין לכיסוי מוקדים אלה.

ד. ניקוז נגר עילי מהשכונה, התחתרת מערכת ניקוז וחשיפת פסולת על סיכונים - פיתוח השטח וכיסוי שטח ניכר בגגות, מדרכות, חצרות וכבישים בשכונה המתוכננת עלול לעודד נגר עילי עודף לכוון השכונה, זאת אף כי עיקר ניקוז השכונה אינו לכוון האס"פ. יש למנוע תנועת נגר עילי מהשכונה לאס"פ באותם אזורים בהם כונוי הניקוז פונים לאס"פ.

ה. הטמנה משמעותית של כמות פסולת נוספת בגבול המערבי של האס"פ תיצור סיכונים - ככל הידוע לעורכי סקר הסיכונים בכוננת מפעילי האס"פ לעלות עוד כ- 5 עד 10 מטר לגובה בכל שטחו המאוזן של אתר אבו דיס ובמת האס"פ ומערבו בכלל זה. מומלץ לא לאפשר המשך הטמנת פסולת ברצועה ברוחב 50 מ' כלפי מערב מהגבול הנוכחי של האס"פ הסמוך לשכונה. מומלץ לבנות סוללת עפר בקצה ההטמנה המתוכנן של האס"פ בגובה השווה לפחות לגובה גוף הפסולת באותו אזור.

3. סוג הסיכונים השלישי - נושאי סיכון משמעותי לתושבי השכונה

אותרה תנועה ונוכחות ביוגז בתת הקרקע בריכוזים נפצים בחלקה הצפון מזרחי של השכונה, נוכחות זו יוצרת את הסיכונים הבאים:

- הצטברות ביוגז בחללים סגורים ופיצוץ.
- הצטברות ביוגז במבני מגורים והשפעה בריאותית.
- סיכון מסוים לייזום פיצוץ במסגרת עבודות הבניה.

יש לציין כי מתוצרי מודלים לייצור ביוגז (של עורכי עבודה זו ובעבודה קודמת) עולה כי קצב ייצור הביוגז עתיד להגיע לשיא בשנת 2007 ולאחר מכן לדעוך בהדרגתיות. אין זה מן הנמנע כי שטף הביוגז בסידוק סמוך לשכונה עשוי להשתנות בעתיד.

אופן שיקום האתר עשוי להוות משתנה בהזרמת ביוגז לכוון השכונה. יעילות מערכת איסוף הביוגז וכן טיב הכיסוי העילי של האתר לאחר השיקום עשויים להשפיע על הצטברות ביוגז בגוף הפסולת והשטף בסדקי הסלע.

כ"כ ביוגז נע במערכת הסדקים הקיימת בתת הקרקע, פתיחה של סדקים כתוצאה משינויים ולחצים מכניים עלולה להגביר שפיעה של ביוגז לפני השטח.

סיכום

על סמך סקירת הסיכונים הכוללת באתר אבו דיס יחסית לתכנית שכונת ג'הלין דרום – ניתן לקדם התכנית, לבנותה ולאכלסה במגבלות. הסיכון המשמעותי ביותר הנו בתנועת ביוגז בתת הקרקע לאזור השכונה.

יש ליצור מערכת תנאים והתניות לשלול סיכון זה מתושבי השכונה כתנאי למימושה!

4.2 פתרונות עקרוניים מומלצים לסיכוני הביוגז בשכונה

1. השעיה זמנית של הבנייה ועבודות ככלל בחלק הצפוני- ראו מפה בהמשך.
2. בדיקת נוכחות ביוגז בקרקע כתנאי להיתר הבניה עפ"י תכנון והנחיות מפורטות לביצוע.
3. בניה מנותקת מהקרקע בכל השכונה – בניית המבנה על עמודים עם רוח כלשהו בין רצפת המבנה לקרקע.
4. איסור בניית מרתפים.
5. ניטור למשך 3 שנים בשטח השכונה הבנוי.
6. תכנון שיקום האס"פ בהתאם לממצא תנועת ביוגז בסדקים לשכונה.
7. מומלץ להחתים כל רוכש מגרש על נספח סביבתי כמפורט בנספח 8

51

מנהל אזרחי אי"ש
 לשכת התכנון המרכזית
 ת.ד. 16 בית-אל
 טלפון: 02-9977398/056
 פקס: 02-9977356
 Tnyosh@netvision.net.il
 מת"ע פרוטוקולים - 112849
 ה' באלול התשס"ו
 29 באוגוסט 2006

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

נוכחים:

- מנהל לשכת התכנון	- שלמה מושקוביץ אדר'
- עי יועמ"ש	- סרן ולדי בורודובסקי
- נציג משהב"ט	- סרן יוסף טגנה
- נציג רת"ח תשתית	- רס"ן אבי אלימלך
- נציג קמ"ט איה"ס	- מאיר מילר
- נציג קמ"ט שמורות טבע	- אלי דרור
- נציג קמ"ט אמטרופוט	- ציון שוקר
- המפע"ת	- נחום גבאי
- יו"ר הועדה	
- חבר	
- חבר	
- חבר	
- חבר	
- חבר	
- חבר	
- חבר	
- חבר	

משקיפים:

- ר' תחום תשתית	- סא"ל אורי מנדס
- איגוד ערים לאיכות הסביבה יהודה	- ניצן לוי
- רע"נ כלכלה	- סא"ל דורון סגל
- איגוד ערים לאיכות הסביבה שומרון	- איציה מאיר
- עי יועמ"ש	- רס"ן תימור פסו
- עי יועמ"ש	- סרן אלכס אברבון

מחמנים:

- מהנדס מו"מ מודיעין עלית	- אריה פאר
- נציג מו"מ מודיעין עלית	- שוקי לוי
- חבי "אדמה"	- ניצן פרי
- חבי "אדמה"	- דרור נחמיאס
- חבי "איזוטופ"	- לאוניד קוצ'ישין
- לשכת התכנון	- אליעזר שוורץ
- תכנית 210/8/1	- אדר' אייל איצקין

נושאים בסדר היום:

1. תמ"א 56 – דיון להפקדה.
2. אס"פ אבו דיס עפ"י בקשתו של ס' קמ"ט איה"ס – מאיר מילר.
3. תכנית מס' 1627/4/05 ג'הלין דרום – עפ"י בקשתו של נציג רת"ח תשתית רס"ן אבי אלימלך.
4. נוהל רישוי בנייה בבתים משותפים.
5. בקשה להיתר לגידור מובלעות בתחום תכנית 210/8/1.

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

1. תמ"א 56 – דיון להפקדה

שלמה: היועץ המשפטי טוען שלא ניתן לדון בנושא ללא אישור שרהבי"ט. נכון לרגע זה אין לנו אישור לדון.

יוסי: נדרש אישור השר ולכן הנושא ירד מסדר היום.

החלטה: הנושא יורד מסדר היום.

2. אס"פ אבו-דיס – דיון עפ"י בקשתו של ס' קמ"ט איה"ס – מאיר מילר

מאיר: באס"פ זה יש תכנית שבתוקף ויש תכנית אחרת שאושרה לתוקף אבל טרם פורסמה כי יש מחלוקת כספית בין עיריית מעלה אדומים לבין אפוטרופוס. לאחרונה אושר מימון ל 3 אס"פים וקיווינו שאתר זה יהיה בתוכם וזה לא כך. כיום ממשיכים לשפוך פסולת בניגוד לתבי"ע שבתוקף. עירום הפסולת מתבצע בצורה מסוכנת. אין שאיבת גז. הגז מהמטמנה נודד ואנו מסכנים את האוכלוסייה במקום. בנוסף, אין שיקום באתר לקראת סגירתו ופתיחת אס"פ מישור אדומים. גדר הבטחון מתקרבת לאתר. זו סוגיה שצריך לקחת בחשבון.

ניצן: האתר עובד בשלב זה לפי תבי"ע משנת 92. האתר עובד בחריגות משטח ההטמנה בתכנית משנת 92 אין מגבלת גובה וכיום מטמינים לגובה, ויש סכנת התמוטטות. כדי לפתור את בעיית התקציב פנינו למשרד לאיכות הסביבה ואין פתרון. עיריית מעלה אדומים אינה יודעת באיזו עמדה לנקוט לגבי אתר אבו-דיס כי כרגע מטמינים לגובה ובתחתית לא ניתן כי יחרגו מתבי"ע. יש בעייתיות גם מבחינה משפטית כי עיריית מעלה אדומים הצטרפה לעתירה של מטמנת בר-און בעניין הדרשה שלא תוטמן פסולת מישראל באיזור יו"ש. בנוסף, יש בעיה תקציבית. עלות שיקום האתר כ- 10 מליון ש"ח ולעיריית מעלה אדומים וירושלים אין את הסכום הזה ומחכות שהיוזמה והמימון יבואו מהממשלה.

מאיר: יש השלכות לעניין גם לקרבת האתר, למיקום אתר שבט הגיהולין ויש השפעות.

אבי: בשבוע שעבר התקיימה ישיבה עם רמ"א, מנכ"ל ממי"י, מנכ"ל מעלה אדומים והמשרד לאיכות הסביבה ויש סיכום שמיליון שקל יועברו ממעלה אדומים לקמ"ט אפוטרופוס ותוקם קרן של 3.5 מליון ו- 900 אלף ש"ח כל שנה לטובת האס"פ החדש.

שלמה: האם זה משחרר את החסם לאישור תכנית מטמנת מישור אדומים.

ולרי: האם התבי"ע הישנה מאפשרת להמשיך ולהטמין בה?

בלמ"ס

-3-

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

- מאיר: לא, יש חריגה בתחום ההטמנה.
- ניצן: יש חריגה בשטח של 50 דונם.
- ולדי: המצב שממשיכים להטמין פסולת במטמנה כאשר אין אפשרות להמשיך בהטמנה על פי התכנית שבתוקף, וכל זאת על בסיס תקווה שהתכנית החדשה תיכנס לתוקף, לא סביר, ויש מקום לטפל בהתאם לחוק בהטמנה שלא על פי התכנית. לענין זה, סעיף 38 לחוק התכנון הירדני מעניק סמכות למסור התראה - צו הפסקת עבודה נגד העבודות המתבצעות שלא על פי התכנית. יחד עם זאת, במסגרת השיקולים להפעלת הסמכות יש מקום להתחשב בכל התשתית העובדתית. בשלב הזה לא ניתן לדעת האם המטמנה במישור אדומים תופעל בסופו של דבר, ולא מוכר לי פתרון זמין להטמנת הפסולת כתחליף לאס"פ אבו-דיס, במידה וזה ייסגר בצו הפסקת העבודה. אני מציע לתת לגורמים המושפעים משאלת סגירת אס"פ אבו-דיס הזדמנות להשמיע את עמדתם בענין.
- שלמה: אפשר להוציא צו הפסקת עבודה לאחר מתן זכות שימוע.
- ולדי: אני מציע לתת לגורמים הנוגעים בדבר כחודש-חודשיים להתייחסות.
- אלי: כמו שמאיר אמר, לא מדובר כאן רק בתכנון אלא במשהו נפיץ שעלול לגרום לנזק גדול מאוד ואני לא רוצה למצוא את עצמי בועדת חקירה לכן יש לקבל תשובות מכל הגורמים הנוגעים לעניין.
- שלמה: מציע לפרסם למתן תוקף את התכנית החדשה ונמקביל לקדם את תכנית המטמנה של מישור אדומים, כי להכשיר מטמנה חדשה לוקח מס' שנים.
- ציון: מה עם השיקום!
- דורון: אי פרסום התכנית פוגע בנו ובאוכלוסייה המקומית ואם המטמנה לא תופעל כמו שצריך אפשר תמיד לסגור אותה.
- אלי: קורא מתוך פרוטוקול ועדת משנה לאיכות הסביבה מיום 17.03.04 כל הסעיפים לתיקון הם הוראות ולא התניות וכולם בוצעו.
- שלמה: מבחינת פרסום אין מניעה לפרסם. יוזמנו כל הגורמים שעלולים להיפגע לקבלת התייחסותם לסגירת האתר ושיקומו.
- החלטה:** בהתקיים חריגות מהתב"ע שבתוקף, מת"ע אינה יכולה להשלים עם המצב שנוצר בשטח ועל כן יש לכאורה מקום לשקול את עשיית השימוש בסמכותה של מת"ע להוציא התראה להפסקת השימוש באתר מכח סעיף 38 ו/או סעיף 42 לחוק התכנון הירדני. לא ניתן להמתין עד אין קץ למתרוגגות חלופיים להפעלת האתר במיקום הנוכחי או במיקום אחר. מאידך גיסא, לא ניתן להתעלם מההשלכות הישירות והעקיפות של סגירת האתר. על כן בררם קבלת ההחלטה בדבר מתן ההתראה, מאפשרת מת"ע למי שרואה עצמו נפגע מקבלת החלטה על סגירת האתר, להגיש למת"ע את טענותיו בעניין.

בלמ"ס

בלמ"ס

-4-

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

החלטה זו תועבר לעיריית ירושלים, לעיריית מעלה אדומים ולמו"א גוש עציון. מת"ק עוטף ירושלים ומת"ק ביי"ל מתבקשים לעשות מאמץ להעביר החלטתנו זו לגורמים הרלוונטיים בשלטון המקומי הפלסטיני.
ההתייחסויות יוגשו תוך 30 יום מיום המצאת החלטה זו.

3. תכנית מס' 1627/4/05 – ג'הלין דרום –

דיון לאחר ההעברה להכרעתה הסופית של מת"ע עפ"י בקשתו של נציג רת"ח
תשתית בועדת המשנה לאיכות הסביבה – רס"ן אבי אלימלך

אבי: ביקשתי להעלות את הנושא לדיון כי יש חשיבות לקיבוע הבדואים, פיתוח מעלה אדומים, הגדר הבטחונית, סיבה נוספת: התפתחות בתכנית שיקום מטמנת אבו-דיס, ועיון מחדש בסקר הסיכונים שיפורט בהמשך.

ולדי: ברצוני להציב את השאלה המרכזית העומדת, לטעמי, על הפרק. מסקנותיה של ועדת המשנה לאיכות הסביבה היו שאין מקום לקדם את התכנית בשלב הזה, אך העיון בממצאי הסקר מוביל לכאורה למסקנה שלא זו היא המלצת הסקר, אלא מסקנות אלה מאפשרות את קידום הבינוי באתר, במגבלות. יש מרחק רב בין פסילה מוחלטת של התכנית לבין מתן ברכה לתכנית תוך הגבלת הבינוי בה במאצות דרישות מקצועיות שונות. לכן, השאלה היא, בין היתר, האם אפשר לבנות בתחום התכנית ובאילו תנאים?

דרור: המצגת שאני עומד להציג כבר הוצגה בועדת משנה לאיכות הסביבה. קיבלנו הערות, חלק מהמסקנות לא מומשו כי לא ניתן לממש אותם בתכנית.

מציג את המצגת (חרצ"ב) ועונה לשאלות הבהרה.

לאחר התצגה אנו אומרים שתיתכן אפשרות של מטרד מסויים של ריח, אבל אין סכנה לבריאות. במגבלות האלה ניתן לבנות חלק מהתכנית ולקיים שיגרה של אכיפה. לא תותר בניה תת קרקעית ומרתפים. תוגבל הבניה בקו התפר.

נחום: האם נבדק גז הרדון?

דרור: לא נבדק.

רצוי שניקוו תשטיפים לא יהיה לכיוון האתר כי אז זה יגרום לחישוף השכבה העליונה של האתר וחישוף הפסולת.

תימור: מה יקרה אם האסי"פ ימשיך לפעול ולא ייסגר? האם נוכחות האתר גורמת למטרדים?

דרור: אם לא משקמים נכון את האתר כלומר מגדרים ושואבים את הגז תהיה סכנה גדולה יותר לאחר סגירת האתר מאשר בזמן פעילותו.

שלמה: האם יהיה פיקוח על הבניה של הבדואים?

בלמ"ס

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

- דורון: לעניין הבדואים סוכם שיהיו 3 פקחים. קיים תקציב לצורך זה. מבחינת אורח החיים של הבדואים, מקובל שהם לא בונים מרתפים.
- אלי דרור: אנו נעשה עוול לאנשים שנביא אותם מהטבע לאיזור עם מפגעים.
- דורון: הבדואים שיבואו יהיו מאותו שבט המתגורר בשכונת גיהלן הסמוכה.
- ניצן: קראתי את הסקר הזה. לדעתי לא שמים אנשים בסמיכות לאתר כזה ובשביל זה לא צריך סקר סיכונים. לגבי הסקר הזה נעשתה עבודה מצויינת אבל המסקנה לא נכונה. אומרים שייתכנו מפגעים ויש סיכון לפיצוץ. אלה הסיבות שלא צריך לשכן אנשים במקום זה ויש סתירה אמיתית בין הממצאים לבין המסקנות. אי אפשר לשכן אנשים שם אלא לאחר שיקום האתר. אין בעולם ולא בארץ הקמת ישוב ליד אתר פסולת פעיל ולא מוסדר.
- תימור: אפשר להקים ישוב אבל לנטרל את הסיכונים.
- ניצן: האתר חוז דינאמי, האתר הזה משתנה כל הזמן, במקום שאמרו שלא ישליכו פסולת יש כבר פסולת בגובה 10 מ'. לדעתי זה חוסר אחריות לשים שם אנשים ואני מזחיר את מתייע על הסכנה. לא בטוח שהאתר הזה ישוקם. מדובר באי שליטה שלנו על האתר בעתיד. האוכלוסיה הבדואית שורפת במקום עשרות טונות של חוטי פלסטיק כדי להוציא את הנחושת.
- מאיר: סקר הסיכונים נעשה עפ"י דרישה של קמ"ט איכות הסביבה ומשרד איכות הסביבה. הושקע מאמץ אדיר והמון כספים. הנחנו מסי הנחות והורינו את עורכי הסקר לקחת הנחת פעולה המחמירה ביותר וההחלטה הקודמת בנושא הקודם של אתר אבו-דיס משתלבת בדיון זה.
- תימור: אנו מכירים בקרבה של הישוב לאס"פ ואורח החיים של הבדואים הנוהגים להשתמש באתר לצרכיהם ויש צורך בקביעת מגבלות כדי למנוע סיכונים.
- דרור: עם אישור התכנית או בלעדיה, הבדואים יבקרו באתר ושום דבר לא ימנע מהם להיות שם. תפקיד הועדה הוא לקבוע נהלים ששני האתרים יתקיימו ביחד.
- ולדי: סיכונים הם מדידים והשאלה היא האם יש סיכונים שאפשר לחיות איתם.
- דרור: מרחק של 150 מ' בין השכונה עד גבול האתר + 50 מ' לחינוץ, ואף מזה גם הפרש גובה. חלקים רבים של השכונה פונים מערבה.
- אבי: הצעתי לבטל את ההחלטה של ועדת משנה לאיכות הסביבה. יש אפשרות לבנות שכונה בהגבלות ועכשיו הוסיפו עוד התניה לא לבנות בשלב אי את הבתים בצד המזרחי.

בלמ"ס

-6-

מועצת התכנון העליונה
פרוטוקול מס' 500/4/06
מיום 16.08.06

אני מתנגד לתת תוקף לתכנית מפני שהתכנית לא נבדקה על דינו ולא נתנה הערות לתכנית שלנו. כאן לא עבדו לפי הנוהל. דורש תכניות מפורטות למערכת הדרכים.

נחום גבאי :

החלטה:

מת"ע קיימה דיון חוזר על החלטתה של ועדת המשנה לאיכות הסביבה עפ"י בקשת חבר הוועדה. מת"ע בחנה בכובד ראש את התכנית המוצעת על רקע סקר הסיכונים שבוצע על ידי הגורמים המקצועיים ואשר ממצאי בדיקתם מקובלים עלינו.

אנו סבורים כי סקר הסיכונים מצביע על יחסי גומלין מורכבים בין אס"פ אבו-דיס לבין השכונה המתוכננת. עם זאת, התרשמנו שהסיכונים האמורים מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:

א. הסיכונים הזניחים, אשר ברמת הזהירות הנדרשת, אינם מונעים את הקמת השכונה.

ב. הסיכונים שאינם זניחים אך כאלה שקיימים פתרונות סבירים להתמודדות עמם, בהתאם לממצאי הסקר.

נוכח האמור, שלא כוועדת המשנה לאיכות הסביבה, אנו סבורים שאין מקום להתנות את הקמת השכונה בהשלמת השיקום של האס"פ. לפעילות השיקום של האס"פ ומידת התקדמותה נודעת, עם זאת, חשיבות מדובה, וזאת במישור השלכיות של הקמת השכונה.

לאור האמור, החלטנו להעביר את הדיון לוועדת משנה לתכנון מקומי, שתהיה רשאית לתת תוקף לתכנית לאחר הסמעת ההחלטות הנגזרות מסקר הסיכונים.

כמו כן, מורה מת"ע על תיקון תכנית מס' 58/1603/1 שגם בה יוטמעו מסקנות הסקר, וזאת עוד לפני פרסום תכנית זו לתכנית.

התכנית תוחזר לוועדת המשנה לתכנון מקומי לצורך בדיקת התיקונים שפורטו כאן.

בהוראות התכנית ייקבע, שהתכנית לא תבוצע לפני שיתקבל אישור המפע"ת למרכיבים התחבורתיים.

נחום גבאי :

מתנגד להחלטה.

חושב שפה פעלו באופן בלתי תקין.

עומד על כך שיעבירו את כל התכניות המפורטות לבדיקתו לפני הבאת התכנית למתן תוקף.

ההחלטה התקבלה בהתנגדות המפע"ת.

5 - בעד.

1 - נגד.

4. נוהל רישוי בנייה בבתים משותפים

הנושא היה בדיון בוועדת משנה להתנגדויות (ערך קרמיאנסקי נ' מאיה). ועדת המשנה להתנגדויות קיבלה החלטה ביחס לנוהל הראוי במתן היתרי בנייה בבתים משותפים, ובמסגרת ההחלטה צורף הנוהל האמור, המתמצת את ממצאי הוועדה. אני סברתי שלאור עקרוניות של הסוגיה, ראוי שהנוהל יאומץ על ידי מת"ע ויופץ מטעמה.

שלמה :

הנוהל יופץ מטעם מת"ע לכל הוועדות המקומיות ע"מ לפעול על פיו.

החלטה:

בלמ"ס

6/1
X

שלמה לקר, עו"ד
SHLOMO LECKER, ADVOCATE

2, Hasoreg St., Jerusalem 94145

lecker@zahav.net.il

רח' הסורג 2, ירושלים 94145

Tel: 02-6233695

טל': 02-6233695

Fax: 02-6257546

פקס: 02-6257546

יום שני 15 אוגוסט 2011

לכבוד

מר מוטי אלמוז, תא"ל

ראש המנהל האזרחי באיו"ש

בית-אל

ד.א.

הנדון: בניה כדין עבור הבדואים משבט הג'האלין במדבר יהודה

1. פניה זו הינה בשם כ 250 משפחות משבט הג'האלין המתגוררות במספר מתחמים ב"מרחב מעלה אדומים", הן בסמוך לכביש מס' 1 והן במעמקי השטח, המיוצגות על ידי מזה שנים רבות. יפויי כוח מטעמם יועברו בעקבות דרישה.
2. אני יצגתי ואני עדיין מייצג את שבט הג'האלין מול המנהא"י וגורמי שלטון אתרים הפועלים באזור מזה שנים רבות.
בין היתר, בעקבות הליכים שהתנהלו בבג"צ 1242/98 חתמתי בשם מרשיי על הסכם להענקת מגורי העותרים למתחם המגורים המוכר ככפר הג'האלין, שם הכין המנהא"י תכנית מתאר לשיכון עשרות משפחות בדואים אשר פונו ממקום מגוריהם בתחום המוניציפאלי של מעלה אדומים.
מטעם המנהא"י חתם על ההסכם הרמ"א דאז, תא"ל במיל' דב צדקה.
היוזמה להכנת תכנית המתאר לשיכון משפחות משבט הג'האלין היתה של המנהא"י. התכנון נעשה בשיתוף עם עמותת "במקום-אדריכלים לזכויות בתכנון".
מטעמים השמורים עם המנהא"י היוזמה לא מומשה ונדרשו שתי עתירות לבג"צ כדי להביא למימושה.
בעקבות הגשת העתירה בבג"ץ 1242/98 מונה קצין בכיר במשרד הבטחון האלוף במיל' ר. ורדי לטפל בהידברות בין הצדדים וביישום הענקת משפחות הג'האלין לאתר הקיבוע בתנאים ראויים וע"פ תכנית המתאר.
העתירה בבג"צ 5813/00 הוגשה בשם עשרות משפחות אשר פונו בכפייה ממאהל באזור מעלה אדומים לאתר הקיבוע ושוכנו בקונטיינרים חלודים, ללא הקצאת קרקע וללא חיבור לתשתיות בתחום תכנית המתאר.
בעקבות הגשת העתירה נפתח מו"מ בין העותרים למנהא"י אשר נסתיים בהסכם אשר קווי היסוד שלו מקבילים או דומים לזה שנחתם בין הרמ"א לב"כ העותרים בבג"צ 1242/98.
3. מאז נסתיימו ההליכים בשתי העתירות לא פעל המנהא"י ליצירת תשתית תכנונית שתאפשר בניה כלשהי עבור בני הג'האלין המתגוררים בתנאים לא אנושיים (ואין בהגדרה זו הפרזה כלשהי) בסמוך לישובים הישראלים המשגשים באזור.
בשנה ה-11 של המאה ה-21 מתגוררות משפחות הג'האלין במקבצי פחונים עלובים, ללא שירותים, ללא חיבור למים ולחשמל ותחת איום מתמיד של מימוש צווי ההריסה שהוצאו ע"י יחידת הפיקוח של המנהא"י למרבית המבנים הנמצאים באזור. חלק ממקבצי המגורים של הג'האלין נמצאים על אדמות פרטיות וחלק על אדמות מדינה.

4. בשנת 2006, בעקבות הוצאת צווי תפיסה לאדמות אבו דיס וסוואחרה, לצורך הקמת גדר ההפרדה המתוכננת, הגיעו נציגי המנהא"י למספר מאהלים באזור שאמור היה להילכד בתחום גדר ההפרדה והודיעו שיש כוונה לפנות את תושבי המאהלים אל מחוץ לגדר. לאחר שתושבי המאהלים ייפו את כוחי לטפל בעניינם פניתי בשמם למנהא"י ונוצרה הידברות עם מי שהיה אז רע"ן כלכלה, סא"ל דורון סגל, בענין תנאי ומקום העתקת מגורי בני הגיהאלין שהמנהא"י ביקש לפנותם משטחים בקרבת מעלה אדומים וקידר.

יצוין ויודגש כי מרשיי לא הסכימו להעתקת מקום מגוריהם אך בהינתן "יחסי הכוחות" בינם לבין הרשויות הישראליות באיזור ביקשו להיות מעורבים בקביעת מקום ותנאי המגורים באתר אליו יפנו אם בסופו של יום ובסופם של ההליכים המשפטיים הם ייפנו בניגוד לרצונם.

5. אני רואה לנכון לציין כי גורמי המנהא"י איתם הייתי בקשר באותה עת פעלו במתכונת דומה לזו שהותוותה ע"י האלוף (במיל') ורדי, נציג משרד הבטחון במו"מ שהתנהל במסגרת בג"צ 1242/98. עמדת מרשיי כי אין "לקבע" אותם בשטחים בהן יש טענות בעלות למועצות המקומיות אבו-דיס ו/או סוואחרה ו/או לפלסטינים תושבי האזור, זאת בין היתר בשל החשש שעם העברת השליטה באזורים שיפנו לרשות הפלסטינית תושב הבעלות באדמות אלה לבעליהם המקוריים, נתקבלה. כמו כן, הושגה הסכמה שלא יתבצע פינוי לאתר הגיהאלין באבו דיס, בין היתר בשל אופיו העירוני ואי התאמתו המוחלטת למגורי בדואים שעיקר מחייתם מגידול עדרי צאן.

במהלך המו"מ נתקיימו מספר סיורים משותפים ואותר שטח שנמצא מתאים להקמת ישוב כפרי בדואי על אדמות מדינה שאין עליהן טענות בעלות של תושבי העיירות הפלסטיניות הסמוכות. האתר המכונה אום אל כתף מרוחק מישובים פלסטינאים עירוניים מהתנחלויות וממחנות צבא, נוח מבחינה טופוגרפית לפתוחו ויש בקרבתו שטחי מרעה.

במסגרת המו"מ הועברה לעיוני טיוטת הסכם פשרה שהוכנה ע"י רס"ן מבדא חמדאן ממדור מקרקעין במשרד היועמ"ש, הערות והצעות לתיקון בכתב יד הוספו על ידי על גבי הטיוטא ונשלחו לרס"ן חמדאן.

מצ"ב לעיונדך טיוטת הסכם הפשרה שהוכנה במשרד יועמ"ש איו"ש ומסומן "א"

6. במהלך שנת 2007 ולאחר שבג"ץ הוציא צווי ביניים האוסרים על המשך בנית גדר ההפרדה במסגרת עתירות מועצת סוואחרה ומועצת אבו דיס שהדיון בהן אוחד (בג"צ 2001/06 ובג"צ 9919/05) הוקפא המו"מ ע"י גורמי המנהא"י השונים, זאת משיקולים שאת טיבם ניתן לנחש- הנכונות להשקיע כספים להקמת אתר קבע למגורי הבדואים משבט הגיהאלין היתה קשורה קשר בל ינתק לכוונה ל"נקות" את הצד "הישראלי" של גדר ההפרדה מאוכלוסייה פלסטינית. משהופסקה בניית הגדר בעקבות צווי הביניים שהוצאו בעתירות בוטל הצורך מבחינת הרשויות לטפל ב"שיכונם כדין" של בני הגיהאלין.

7. כעבור כ-3 שנים, במסגרת תשובת המדינה לעתירה בבג"צ 6288/09 (עתירת הגיהאלין נגד הריסת בית הספר בחאן אל אחמר) ובבג"צ 7264/09 (עתירת רגבים להריסת בית הספר ו-257 מבנים נוספים של בני הגיהאלין ערעה) נטען בשם המנהא"י כי "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" פועלת להכנת תכנית מתאר לשיכונם כדין של העותרים ומשפחות גיהאלין נוספות המתגוררות בסמוך לכביש מס' 1, וכי "בוצעה מדידה בשטח המיועד ובוצעה הכנה ראשונית להוצאת מכרז למציאת מתכנן לפרויקט...".

בעקבות ההודעה פניתי ביום 9.11.09 בכתב לראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" והודעתי לו כי מהלכים להעתקת מקום מגורים כמו הכנת תכנית מתאר "לשיכונם כדין" של בני הגיהאלין צריכים להיות מתואמים עם הגורם נשוא התכנית או המהלך, קרי בני שבט הגיהאלין, גם אם מדובר בהעתקה כפויה. (מצ"ב מכתבי לאדיב חסון מיום 9.11.09 ומסומן "ב") בעקבות פנייתי ולאחר התערבות עורכי הדין ממחלקת בג"צים בפרקליטות המדינה תואם סיור משותף עם אדיב חסון ועם סרן רעני עאמר, יועץ משפטי למנהלת הבדואים. בפגישה שנתקיימה עם שני אלה ביום 14.1.10 בקרבת האתר המיועד, הובטח לי ע"י סרן עאמר שתועבר למשרדי מפת השטח בו החל תכנון ראשוני של תכנית מתאר. השטח בו דובר היה "אום אל כתף"!!

המפה לא הועברה עד עתה ופניות לבדיקת התקדמות/ מימוש התכנית עליה הוצהר מטעם הרמ"א בבג"צ 6288/09 לא זכו לתשובה עניינית.

מצ"ב מכתבי מיום 14.10.10 לרס"ן עאמר אשר לא זכה למענה קונקרטי ומסומן "ג".

8. בשלהי שנת 2010 ובתחילת שנה זו הוצאו למעלה מ-100 צווי הריסה למבני מגורים במאהלים של חמולת ג'האלין ערערה בסמוך לאתר השומרונים הטוב ובואדי אל הינדי, בשם מקבלי הצווים הגשתי שתי עתירות לבג"צ (בג"צ 162/11 ובג"צ 3519/11). נמסר לי ממרשיי, העותרים בעתירות אלה כי ראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" מר אדיב חסון ביקר מספר פעמים במאהלים והודיע למוכתרים כי יש כוונה לפנותם למגרשים הסמוכים למזבלת אבו דיס שבתחום תכנית המתאר. מרשי דיווחו כי מר חסון הציע להם להימנע מיצוג משפטי בענין ההעתקה או בכל ענין אחר תוך שהוא נוקב בשמי כמי "שייקח מיכם כסף ולא יעזור לכם..." פנייתו של חסון לעותרים המיוצגים על ידי ללא אישורי ובעיקר ההסתה נגדי והצגת היצוג המשפטי על ידי כגורם שיפגע במרשיי תטופל במישור המשפטי והציבורי. אך מעבר לכך, לאור דברי חסון, נראה כי המנהא"ז יוזם ואולי אף מקדם תכנית להעתקת/פינוי/סילוק של בני שבט הגיהאלין תוך התעלמות מוחלטת מהאוכלוסיה נשוא התכנית, מהדין הבינלאומי הרלוונטי ומהלכות בג"צ לענין תכנון והתנהלות מול האוכלוסיה הפלסטינית המוגנת בשטח C.

9. גורמי המנהא"ז השונים הפועלים מול בני שבט הגיהאלין מפרים מזה שנים רבות את הוראות הדין הבינלאומי הרלוונטי ורומסים ברגל גסה כללים בסיסיים של צדק ומוסר. מניעת תנאי מגורים ומחיה אנושיים מאוכלוסיה חסרת אונים זו מזה שנות דור ראויה לבחינה מחודשת לא רק בשל שיקולים משפטיים וביקורת בינלאומית נוקבת על התנהגות זו, אלא ובעיקר בשל אי התאמתה לציווי הדיניים וכללי המוסר הראויים במדינה יהודית ודמוקרטית.

10. הכנת תכנית מתאר כזו או אחרת שנועדה לתת כיסוי משפטי למהלכים של הריסת מאהלים וסילוק בני הגיהאלין ממקום מושבם מזה עשרות שנים תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם, צרכיהם ואורח חייהם אינה ראויה ותקבל בהתנגדות נחרצת במישור המשפטי, הציבורי והבינלאומי. כמו כן, יתכן שמדובר בבזבוז כספי ציבור אם התכנית לא תמומש. בלי להביע עמדה לענין נכונות/הסכמת מרשי להעתקת מקום מגוריהם מוצע בזה שיתנהל הליך של הידברות בין המנהא"ז למרשי הן בשאלת המיקום, התכנון ותנאי ההעתקה, הליך כזה הינו מחויב המציאות והדין גם לאור התקדימים שפורטו במכתבי זה. בשלב ראשון הינך מתבקש להורות לגורמי התכנון הפועלים עתה להכנת תכנית מתאר כזו או אחרת לקיבוע בני הגיהאלין, לאפשר לי לקבל את מלוא המידע על תכניות המנהא"ז ל"שיכונם כדין" של מרשיי עליהן הוצהר בהליכים המשפטיים השונים.

11. בהעדר הסכמה לחשיפת התכנית ולשיתוף בני הגיהאלין בתכנון הנוגע להם נשקול הגשת עתירה לבג"צ בה יתבקש ביהמ"ש להורות למנהא"ז לחשוף את תכניותיו ולהימנע מתכנון ללא שיתוף והדיברות עם מושאי התכנון.

בכבוד רב,

שלמה לקר, עו"ד

**העתק: מר אלי בר און, אלי"מ, יועמ"ש איוש
מר אדיב חסון, ראש מנהלת תחום בדואים באיו"ש**

16/1

שלמה לקר, עו"ד
SHLOMO LECKER, ADVOCATE

2, Hasoreg St., Jerusalem 94145

lecker@zahav.net.il

רח' הסורג 2, ירושלים 94145

Tel: 02-6233695

טל': 02-6233695

Fax: 02-6257546

פקס: 02-6257546

יום שני 12 ספטמבר 2011

לכבוד
מר אלי בר און, אל"מ
יועמ"ש איו"ש

לכבוד
מר אחז בן ארי, עו"ד
יועמ"ש משרד הביטחון

לכבוד
מר אהוד ברק
שר הביטחון

הנדון: תוכנית ההעתקה בכפייה של בדואים משבט הג'האלין במדבר יהודה

1. פניה זו הינה בשם כ-250 משפחות משבט הג'האלין המתגוררות במספר מתחמים ב"מרחב מעלה אדומים", הן בסמוך לכביש מס' 1 והן במעמקי השטח, המיוצגות על ידי מזה שנים רבות. יפוי כוח מטעמם יועברו בעקבות דרישה.
2. במשך שנים רבות אני יצגתי ואני עדיין מייצג את שבט הג'האלין מול המנהא"י וגורמי שלטון אחרים הפועלים באזור, בעיקר נגד מימוש הליכי הריסה של מבנים ללא היתר, הליכים אשר נועדו לסלק את בני השבט ממקום מגוריהם מזה עשרות שנים.
משפחות הג'האלין מתגוררות בשנה ה-11 של המאה ה-21 במקבצי פחונים עלובים, ללא שירותים, ללא חיבור למים ולחשמל ותחת איום מתמיד של מימוש צווי ההריסה שהוצאו ע"י יחידת הפיקוח של המנהא"י למרבית המבנים הנמצאים באזור. חלק ממקבצי המגורים של הג'האלין נמצאים על אדמות פרטיות וחלק על אדמות מדינה.
בזכות הפעילות העניפה של משרדי נמנעו חלק מהתפרות החמורות של זכויות בני שבט הג'האלין הן ע"פ הדין הישראלי והן ע"פ הדין הבינלאומי הרלוונטיים.
3. כפי שמפורט בפירוט רב במכתבי המצ"ב לתא"ל מוטי אלמוז, ראש המנהא"י באיו"ש, במהלך השנים ייצגתי משפחות משבט הג'האלין במו"מ להעתקת מגוריהם ל"שיכון חוקי":
 - א. בעקבות הליכים שהתנהלו בבג"צ 1242/98 ובבג"צ 5813/00 חתמתי בשם מרשיי על הסכם להעתקת מגורי העותרים למתחם המגורים המוכר ככפר הג'האלין, שם הכין המנהא"י תכנית מתאר לשיכון עשרות משפחות בדואים אשר פונו ממקום מגוריהם בתחום המוניציפאלי של מעלה אדומים.
 - ב. בשנת 2006, בעקבות הוצאת צווי תפיסה לאדמות אבו דיס וסוואחרה, לצורך הקמת גדר ההפרדה המתוכננת, נוצרה הידרות עם מי שהיה אז רע"ן כלכלה, סא"ל דורון סגל, בענין תנאי ומקום העתקת מגורי בני הג'האלין מאחר שהמנהא"י ביקש לפנותם משטחים בקרבת מעלה אדומים וקידר, באזור שאמור היה להילכד בתחום גדר ההפרדה.
במהלך המו"מ נתקיימו מספר סיורים משותפים ואותר שטח הנמצא מתאים להקמת ישוב כפרי בדואי על אדמות מדינה, באתר המכונה אום אל כתף, המרוחק מישובים פלסטינאים עירוניים מהתנחלויות וממחנות צבא, נוח מבחינה טופוגרפית לפיתוח ויש בקרבתו שטחי מרעה.
במסגרת המו"מ הועברה לעיוני טיוטת הסכם פשרה שהוכנה ע"י רס"ן מבדא חמדאן ממדור מקרקעין במשרד יועמ"ש איו"ש, הערות והצעות לתיקון בכתב יד הוספו על ידי גבי הטייטא.

במהלך שנת 2007 ולאחר שבג"ץ הוציא צווי ביניים האוסרים על המשך בניית גדר ההפרדה במסגרת עתירות מועצת סוואחרה ומועצת אבו דיס שהדיון בהן אוחד (בג"צ 2001/06 ובג"צ 9919/05) הוקפא המו"מ ע"י גורמי המנהא"ז השונים, זאת משיקולים שאת טיבם ניתן לנחש- משהופסקה בניית הגדר בעקבות צווי הביניים שהוצאו בעתירות בוטל הצורך מבחינת הרשויות לטפל ב"שיכונם כדין" של בני הג'האלין.

מצ"ב לעיוןך טיוטת הסכם הפשרה שהוכנה במשרד יועמ"ש איו"ש.

ג. כעבור כ-3 שנים, במסגרת תשובת המדינה לעתירה בבג"צ 6288/09 (עתירת הג'האלין נגד הריסת בית הספר בחאן אל אחמר) ובבג"צ 7264/09 (עתירת רגבים להריסת בית הספר ו-257 מבנים נוספים של בני הג'האלין ערערה) נטען בשם המנהא"ז כי "מנהלת תחום בדואים באיו"ש" פועלת להכנת תכנית מתאר לשיכונם כדין של העותרים ומשפחות ג'האלין נוספות המתגוררות בסמוך לכביש מס' 1, וכי "בוצעה מדידה בשטח המיועד ובוצעה הכנה ראשונית להוצאת מכרז למציאת מתכנן לפרויקט...".

בעקבות ההודעה פניתי בכתב לראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש", מר חסון אדיב ונתקיים סיור משותף. על אף האמור, המגעים לא נשאו פרי ונוצרה תחושה כי טענת המדינה בדבר תכנון "שיכון חוקי" לג'האלין הייתה מס שפתיים בלבד לצרכי ניהול החליך בבג"צ.

4. **יצוין וידגש כי מרשיי לא הסכימו להענקת מקום מגוריהם אך בהינתן "יחסי הכוחות" בינם לבין הרשויות הישראליות באיזור ביקשו להיות מעורבים בקביעת מקום ותנאי המגורים באתר אליו יפונו אם בסופו של יום ובסופם של ההליכים המשפטיים הם יפונו בניגוד לרצונם.**

5. מכל מקום, נראה כי בעקבות המו"מ במשך השנים בקרב הגורמים הרלוונטיים במנהא"ז נתקבלה עמדת מרשיי כי אין "לקבע" אותם בשטחים בהן יש טענות בעלות למועצות המקומיות אבו-דיס ו/או סוואחרה ו/או לפלסטינים תושבי האזור, זאת בין היתר בשל החשש שעם העברת השליטה באזורים שיפונו לרשות הפלסטינית תושב הבעלות באדמות אלה לבעליהם המקוריים. כמו כן, נראה כי הושגה הסכמה שלא יתבצע פינוי לאתר הג'האלין באבו דיס, בין היתר בשל אופיו העירוני ואי התאמתו המוחלטת למגורי בדואים שעיקר מחייתם מגידול עדרי צאן.

6. בשלהי שנת 2010 ובתחילת שנה זו הוצאו למעלה מ-100 צווי הריסה במתחמי מגורים של חמולת ג'האלין ערערה בסמוך לאתר השומרוני הטוב, בחאן אל אחמר ובואדי אל הינדי. בשם מקבלי הצווים הגשתי שלוש עתירות לבג"צ (בג"צ 162/11, בג"צ 3519/11 ובג"צ 5923/11).

נמסר לי ממרשיי, העותרים בעתירות אלה, כי ראש "מנהלת תחום בדואים באיו"ש", מר אדיב חסון, ביקר מספר פעמים במאהלים והודיע למוכתרים כי יש כוונה לפנותם למגרשים הסמוכים למזבלת אבו דיס שבתחום תכנית המתאר. מרשיי דיווחו כי מר חסון הציע להם להימנע מיצוג משפטי בענין ההענקת או בכל ענין אחר תוך שהוא נוקב בשמי כמי "שייקח מינם כסף ולא יעזור להם..."

פנייתו של חסון לעותרים המיוצגים על ידי ללא אישורי ובעיקר ההסתה נגדי והצגת היצוג המשפטי על ידי כגורם שיפגע במרשיי תטופל במישור המשפטי והציבורי. אך מעבר לכך, לאור דברי חסון, נראה כי המנהא"ז יוזם ואולי אף מקדם תכנית להענקת/פינוי/סילוק של בני שבט הג'האלין תוך התעלמות מוחלטת מהאוכלוסיה נשוא התכנית, מהדין הבינלאומי הרלוונטי ומהלכות בג"צ לעניין תכנון והתנהלות מול האוכלוסיה הפלסטינית המוגנת בשטח C.

7. לאחרונה, נתקיימה ישיבת חירום בה השתתפו נציגי ארגוני זכויות אדם מקומיים, נציגים מסוכנויות האו"ם השונות וסוכנויות פיתוח ממדינות שונות הפועלים בשטחים. לאור הפעילות האינטנסיבית

המחודשת של רשויות התכנון והבנייה למימוש צווי הריסה באזור מדבר יהודה ומעלה אדומים, ביקוריו התכופים של מר אדיב חסון במתחמי המגורים של הגיהאלין וכן מידע שהגיע ממקורות מוסמכים, עולה חשש סביר כי מתנהל מאחורי הקלעים מהלך כולל ומתוזמן אשר מטרתו "לנקות" את אזור "גוש מעלה אדומים" משבט הג'האלין.

בישיבה סוכם כי כל הגורמים הפועלים במרחב מגורי הגיהאלין יהיו בכוננות לקראת מהלך חד צדדי שכזה וכי יופעל לובי משפטי, ציבורי, בינלאומי ודיפלומטי על מנת לסכל את המהלך הבלתי חוקי.

8. כך גם ממסמך מיום 19.1.11, "צוות לתיחום אדמות מדינה באיו"ש (צוות קו כחול)-נהלי עבודה", אשר נמסר לעמותת "רבנים למען זכויות אדם" לפי חוק חופש המידע, עולה כי המנהא"י מקדם הסדרת בעלות המדינה באזורי "גושי ההתיישבות" אשר על פי הפרסומים מדינת ישראל דורשת לספח אותם במסגרת הסדר קבע. בין היתר, צוינו בראש סדרי העדיפויות לטיפול ע"י צוות "קו כחול" "גוש ההתיישבות" מעלה אדומים ואזור צפון ים המלח הרלוונטי לענייננו.

מצ"ב מסמך מיום 19.1.11, "צוות לתיחום אדמות מדינה באיו"ש (צוות קו כחול)-נהלי עבודה" ומסומן 8/2

9. גורמי המנהא"י השונים הפועלים מול בני שבט הגיהאלין מפרים מזה שנים רבות את הוראות הדין הבינלאומי הרלוונטי ורומסים ברגל גסה כללים בסיסיים של צדק ומוסר. מניעת תנאי מגורים ומחיה אנושיים מאוכלוסייה חסרת אונים זו מזה שנות דור ראויה לבחינה מחודשת לא רק בשל שיקולים משפטיים וביקורת בינלאומית נוקבת על התנהגות זו, אלא ובעיקר בשל אי התאמתה לציווי הדינים וכללי המוסר הראויים במדינה יהודית ודמוקרטית.

הדין הבינלאומי אוסר במפורש תזוזות אוכלוסייה מסיבות מדיניות או אתניות. אין ספק כי פינוי רועים ונוודים מ"גוש ההתיישבות", שהינו התוצאה של ההתעמרות המתמשכת במקבלי הצווים, כדי ליצור איזורים "נקיים" מאוכלוסייה פלסטינית הינו פשע מלחמה ע"פ הוראות הדין הבינלאומי.

10. הכנת תכנית מתאר כזו או אחרת שנועדה לתת כיסוי משפטי למהלכים של הריסת מאהלים וסילוק בני הגיהאלין ממקום מושבם מזה עשרות שנים תוך הסתרת התכנון ממושאי התכנית, אי שיתופם בקביעת גורלם והתעלמות מוחלטת מרצונם, צרכיהם ואורח חייהם אינה ראויה ותתקבל בהתנגדות נחרצת במישור המשפטי, הציבורי והבינלאומי.

11. בנוסף, יתכן שמדובר בבזבוז כספי ציבור אם התכנית לא תמומש. ראה למשל, את התוכנית "לפינוי-פיצוי" האוכלוסייה הבדואית בנגב של הצוות בראשות אהוד פראור ליישום מסקנות דו"ח גולדברג, אשר לאחר הדלפות רבות ומחאה של הבדואים שלא שותפו כלל בהכנת הדו"ח משרד ראש הממשלה הודיע על ביטולו.

מהלכים להעתקת מקום מגורים כמו הכנת תכנית מתאר "לשיכונם כדין" של בני הגיהאלין צריכים להיות מתואמים עם הגורם נשוא התכנית או המהלך, קרי בני שבט הגיהאלין, גם אם מדובר בהעתקה כפויה.

12. בלי להביע עמדה לעניין נכונות/הסכמת מרשי להעתקת מקום מגוריהם מוצע בזה שיתנהל הליך של הידברות בין המנהא"י למרשיי הן בשאלת המיקום, התכנון ותנאי ההעתקה, הליך כזה הינו מחויב המציאות והדין גם לאור התקדימים שפורטו במכתבי זה.

בשלב ראשון הינך מתבקש להורות לגורמי התכנון הפועלים עתה להכנת תכנית מתאר כזו או אחרת לקיבוע בני הגיהאלין, לאפשר לי לקבל את מלוא המידע על תכניות המנהא"י ל"שיכונם כדין" של מרשיי עליהן הוצהר בהליכים המשפטיים השונים.

בהעדר הסכמה לחשיפת התכנית ולשיתוף בני הגיהאלין בתכנון הנוגע להם נשקול הגשת עתירה לבג"צ בתוך 30 ימים בה יתבקש ביהמ"ש להורות למנהא"י לחשוף את תכניותיו ולהימנע מתכנון ללא שיתוף והדיברות עם מושאי התכנון.

בכבוד רב,

שלמה לקר, עו"ד

העתק: מר אדיב חסון, ראש מנהלת תחום בדואים באיו"ש

ג 6/1

שלמה לקר, עו"ד

SHLOMO LECKER, ADVOCATE

2, Hasoreg St., Jerusalem 94145

Tel: 02-6233695

Fax: 02-6257546

יום חמישי 03 נובמבר 2011

lecker@zahav.net.il

רח' הסורג 2, ירושלים 94145

טל': 02-6233695

פקס: 02-6257546

לכבוד

מר מוטי אלמוז, תא"ל

ראש המנהל האזרחי באיו"ש

בית-אל

ד.א.

הנדון: בניה כדין עבור הבדואים משבט הג'האלין במדבר יהודה

1. מצ"ב מכתבי מיום 15.8.11 אשר לא זכה להתייחסות כלשהי. מאז נשלח המכתב נתבררו פרטים לגבי כוונות המהנא"ז לסילוק בני שבט הג'האלין מאזור מגוריהם מזה עשרות שנים במרחב שבין מעלה אדומים לשטחים ממערב לנבי מוסא ולנפת יריחו. בין היתר הופץ ביום 20.9.11 מסמך שחלקו הרלוונטי מצ"ב, המסכם העברת מידע ע"י סא"ל עופר מיטל ל-UNRWA ול-OCHA לעניין הכוונות להתחיל בפינוי כ-2,300 בדואים, רובם ככולם בני שבט הג'האלין, לאתר הג'האלין שבאבו דיס בסמוך לאתר שפיכת הפסולת שבמקום. כמו כן, נמסר לי שהודעתם כי התוכנית להעתקת מגורי המולות משבט הג'האלין לאתר שבטבק אלכתיף (ראה מכתבי מיום 15.8.11) בוטלה ומכאן אנו למדים שיש כוונה לפנות את בני שבט הג'האלין, מרביתם מרשיי, למתחם הסמוך לאתר הקיבוע הקיים באבו דיס.
2. צר לי כי לא מצאת לנכון להורות לגורמים הרלוונטיים הממונים במשרדך להשיב למכתבי, להעביר את המידע המבוקש ולקיים דו שיח בו ישתתפו בני שבט הג'האלין באמצעות נציגיהם ובא כוחם.
3. מהלך כוחני של פינוי אלפי תושבי שטח C, רובם מיום לידתם, הינו בעייתי בלשון המעטה וזאת בין היתר מהסיבות הבאות:
 - א. הדין הבינלאומי שמדינת ישראל מחוייבת לו לפחות ע"פ הצהרותיה בבג"צ ובפורומים בינלאומיים אוסר בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים על העתקת תושבים מוגנים בשטח הכבוש. איני רואה לנכון להפנות במכתב זה לסנקציות האפשריות בגין הפרה של סעיפים הומניטאריים באמנת ג'נבה הרביעית.
 - ב. האתר המיועד לפינוי נמצא בשולי ובקרבת רצף בנייה פלסטיני של מועצות אבו דיס ועזריה. הגדרתו כאדמות מדינה אינה מקובלת על תושבי אבו דיס הרואים עצמם כבעלי הקרקע ע"פ הדין החל במקום מגוריהם וברור כי אם תהיה העברת סמכויות באזור בכלל ובשטחים הסמוכים לאבו דיס בפרט במסגרת הסכם מדיני או בהקשר אחר, יסולקו המפונים הבדואים מהשטח אליו הועברו בכפייה.
 - ג. המחלף של הרחקה בכפייה של תושבים המתגוררים מאז ומתמיד בשלב שטח C לעבר אזור על גבול שטח B המיושב בצפיפות ע"י פלסטינים, יוצג בצדק כטרנספר של פלסטינים משטחים אותם חומדים תושבי ההתנחלויות באזור לשימושם הבלבדי. הדי המחאה ציבורית והפוליטית על המחלף הצפוי ודאי כבר הגיעו לאוזניך.

- ד. העתקת מגורי בדואים בעבר נעשתה בתיאום ובהסכמה (ולו חלקיים) ולאחר מו"מ עם הרמ"א דאז ובחסות האלוף במיל' ורדי.
- הפעם מסרב המנהא"ז לשתף את הבדואים בצורה כלשהי בתוכנית ההעתקה הכפויה. המהלך המתוכנן נועד למלא אחר דרישות גורמים פוליטיים באזור ומחוצה לו כשהאינטרסים והרצונות של התושבים הצפויים לפינוי אינם נלקחים כלל בחשבון.
- ה. יש אי התאמה מוחלטת בין צרכי התושבים המיועדים לפינוי לבין תוכנית המנהא"ז לשכנם באזור שמצידו המערבי בנייה פלסטינית צפופה וממזרח לו אתר לשפיקת פסולת. אין במקום שטחי מרעה, קרקע לגידולים עונתיים או לשימוש חקלאי כלשהו ומשמעות המהלך, בין היתר, ניתוק הבדואים אשר רבים מהם מתקיימים מגידול צאן, ממקור פרנסתם העיקרי.
4. הכוונה שלא לקדם תוכנית להקמת כפר בדואי באזור טבק אלכתיף גם היא מצביעה על כוונות גורמי השלטון הישראלי באזור.
- אזור טבק אלכתיף ריק מאדם, מרוחק מיישובים ישראליים או פלסטיניים, יש בקרבתו שטחי מרעה ואין בו טענות ממשיות לבעלות פרטית.
- מהכרותי עם השטח ועם צרכי מרשיי נראה לי שניתן היה להגיע להסכמות לעניין העתקת מקום מגורים כל עוד מדובר בהעברה בתחום שטח C ובמתחם הראוי והמותאם למגורי האוכלוסייה הבדואית.
- העתקת מגורים לשטחים הדומים במהותם לאלה בהם נמצאים עתה מאהלי הגיהאלין תוך שיפור תנאי המחיה והסרת האיום המתמיד בגירוש והריסה לא הייתה מצטיירת כמהלך פוליטי כפוי של פינוי אוכלוסייה מוגנת תוך הפרה בוטה של הוראות אמנת גינבה.
- המהלך המתוכנן עתה ע"י המנהא"ז כולל את כל המרכיבים הפסולים מהם יש מקום להימנע.
5. אני חוזר על דרישתי לביטול כל מהלך כפוי לפינוי מרשיי משבט הגיהאלין ועל הצעתי לקיים הידברות בשאלת שיפור תנאי המחיה הבלתי נסבלים של משפחות הגיהאלין, תנאים שהגורם העיקרי האחראי להם הוא מדיניות המנהא"ז משך עשרות שנים.

בכבוד רב,

שלמה לקר, עו"ד

**העתק: מר אלי בר און, אל"מ, יועמ"ש איוש
מר אדיב חסון, ראש מנהלת תחום בדואים באיו"ש**

נ 617

שמור

צבא ההגנה לישראל
המנהל האזרחי איו"ש
תחום תשתית
טל': 02-9977752
מב-546 - 301161
30 בנובמבר 2011

עו"ד שלמה לקר

**הנדון : בניה כדין עבור הבדואים משבט הג'הלין במדבר יהודה - מענה
לפניית שלמה לקר**

1. בהמשך למכתבך לראש המנהל האזרחי מתאריך ה- 15 באוגוסט, להלן התייחסותנו:
 - א. בעיית האוכלוסייה הבדואית המתגוררת באזור יהודה והשומרון מוכרת לרשויות האזור ולמנהל האזרחי, ובימים אלה מתבצעת פעילות מאומצת במטרה למצוא פתרונות הולמים עבור אוכלוסייה זו.
 - ב. כידוע, מציאת פתרון שיכלול את האפשרות להעמיד לאוכלוסייה הבדואית אפשרות להשתקע ביישוב קבע הנו תהליך מורכב, אשר מגלם בתוכו הסדרה קניינית תכנונית ותשתיתית.
 - ג. כיום, בין החלופות שנבחנות, נבחנת גם החלופה של התוכניות המרחיבות את אתר הקיבוע הקיים של הג'הלין, כך שתכלול בניית שתי שכונות נוספות.
 - ד. תהליך זה נמצא בראשיתו והוא כרוך בבחינת תוכניות אלה במוסדות התכנון שבמנהל האזרחי.
 - ה. בעת הקרובה, עם התקדמות ההליכים, נדאג לקיים פגישות עבודה לשם הצגת הנושאים ובחינת הפתרונות המוצעים.

מלי מאירי, רס"ן
רמ"ד תשתיות אזרחיות

שמור

ה 6/נ

שלמה לקר, עו"ד
SHLOMO LECKER, ADVOCATE

2, Hasoreg St., Jerusalem 94145

lecker@zahav.net.il

רח' הסורג 2, ירושלים 94145

Tel: 02-6233695

טל': 02-6233695

Fax: 02-6257546

פקס: 02-6257546

יום שני 16 ינואר 2012

לכבוד

מר עופר מיטל, סא"ל

ראש מנהלת התיאום והקישור עוטף ירושלים

באמצעות קצין פניות הציבור במנהא"י

א.נ.

הנדון: פגישתך עם חברי ועד אתר קיבוע הג'האלין

1. נמסר לי כי קיימת לאחורונה פגישה עם חברי ועד אתר קיבוע הג'האלין כדי לבדוק אפשרות העתקת 80 משפחות המתגוררות במאהלים ממזרח לאתר הקיבוע לתוך האתר.
2. כפי שידוע לך היטב, משפחות אלה כולן מיוצגות ע"י משרדי ובין היתר בעתירות בהן הוצאו צווי ביניים.
3. תמוה הדבר שעל אף שהובהר היטב ע"י התושבים כי כל מהלך צריך להיות מתואם איתם באמצעות בא כוחם הינכם מנסים שוב לעקוף את הח"מ.

בכבוד רב,

שלמה לקר, עו"ד

העתק: מר אלי בר און, אל"מ, יועמ"ש איוש

6/5

בלמ"ס

צבא ההגנה לישראל
 המנהל האזרחי איו"ש
 פניות ציבור
 טל': 02-9977771
 פקס: 02-9977341
 תשת - 6475
 כ"ז בטבת התשע"ב
 22 בינואר 2012

לכבוד:
עו"ד שלמה לקר
 טל': 02-6233695
 פקס: 02-6257546

הנדון: פנייתך בנושא פגישה עם חברי ועד הג'האלין

פנייתך מיום 16.01.2012

1. הריני לאשר קבלת פנייתך בנושא שבנדון.
2. בפנייתך הנך מבקש כי מפגשים בין נציגי המנהל האזרחי לבין חברי ועד הג'האלין יתואמו עמך באופן ישיר.
3. בדיקת פנייתך בין הגורמים הרלוונטיים מעלה, כי ביום 5.01.2012 אכן נפגשו נציגי המנהל האזרחי עם חברי הוועד וזאת תוך תיאום מקדים אל מול הנציגים הרלוונטיים בוועד.
4. יש לציין, כי מטרתה העיקרית של הפגישה הייתה להכיר את נציגי השבט וכן לשמוע מהם על ה"בעיות הבוערות" מבחינתם. המנהל האזרחי מייחס חשיבות רבה למפגשים מסוג זה ואף מתכוון לקיים מפגשים נוספים עם ראשי השבט.
5. יש להדגיש, כי באפשרותך ליטול חלק במפגשים העתידיים עם ראשי השבט ככל שיתקיימו, ומרשייך מוזמנים להעביר אליך הודעה מתאימה בכל הקשור למועד המפגש ומקום קיומו.
6. לידיעתך.
7. בברכה,

סג"מ בר אקוקה,
 קצין פניות
 הציבור ראש
 המנהל לשכת

בלמ"ס

7/11

בלמ"ס

צבא	ההגנה	לישראל
המטהל	האזרחי	איו"ש
תחום	תשתית	טל:
מב-535	296842	02-9977752
י"ד	בשבט	התשע"א
19	כינור	2011

הבחון : צוות לתייחוס אדמות מדינה באיו"ש (צוות "קו כחול") - נוהל עבודה

מלי

1. כידוע, החל משנת 1999 פועל במינהל האזרחי הצוות לתייחוס אדמות מדינה ("צוות קו כחול"). תפקידו העיקרי של הצוות הינו בחינת ההכרזות על אדמות המדינה, אשר בוצעו בעבר, זאת, במטרה לוודא, כי ההליכים התכנוניים (קידום תכניות תכנון וחקר קרקעיים (הקצאות מקרקעין) יקודמו אך במקרקעין הנכללים בגדר הרכוש הממשלתי, ללא חריגה למקרקעין בבעלות פרטית פלסטינית, תוך מימוש החלטת הממשלה האמורה. עם זאת, באפשרות הצוות גם לבחון סוגיות תכנוניות-קרקעיות נוספות, מקום בו מומחיותו של הצוות עשויה להידרש.

2. החובה לוודא כי המקרקעין המיועדים לתכנון או להקצאה הינם בגדר רכוש ממשלתי נגזרת הן מהוראות המשפט הבין-לאומי המינהגי המטילים איסור חמור על פגיעה ברכוש החשוד כרכוש הפרט והן מהחלטת הממשלה מסי 145 מיום 11.11.79, לפיה הרחפת יישובים באיו"ש והקמת יישובים חדשים תיעשה על "אדמות בבעלות המדינה".

3. הצורך העיקרי בפעילותו של הצוות נעוץ באי-הדיוק שבסימון גבולות תחומי ההכרזה בעורם, שהופקו על-יד הצוות בראשות מנהלת המחלקה האזרחית במשרד המשפטים דאז, הנבי פליאה אלבק ז"ל, אשר שימשו את הרשויות בעבר. כך, תעודות ההכרזה אשר ניתנו על ידי הממונה על הרכוש הממשלתי במינהל האזרחי התבססו, ככלל, על מפות בקנה מידה של 1:20,000 או 1:50,000, בהן סימן, בקו עבה ששורטט בכתב יד, גבולו של תחום ההכרזה. סימון זה, אשר נבע מהיעדרם של אמצעים טכנולוגיים בסיסיים העומדים בשנים האחרונות לרשותו של המינהל האזרחי, שימש את הרשויות כבסיס לקביעת כלל ההליכים התכנוניים והקרקעיים.

המטרה

4. להגדיר את אופן פעילות צוות "קו כחול", שתפקידו לבחון את ההכרזות על אדמות מדינה, אשר בוצעו בעבר, במטרה לוודא, כי קידום הליכים תכנוניים וקרקעיים יעשה אך ביחס למקרקעין הנכללים בגדר "הרכוש הממשלתי".

בלמ"ס

בלמים

למעלה מן הצורך ולמען הסר ספק, יובהר כי אין בבחינת הצוות כדי לחלף או לייתר את ביצועו של נוהל אדמות סקר, מקום בו הדבר עשוי להידרש, וכי בדיקתו נוגעת לגבולות אדמות המדינה כפי שהוכראו בעבר, על רקע אי הדייקים בסימונם.

הרכב הצוות

5 הצוות יכלול נציגי הגופים השונים של המנהל האזרחי העוסקים בניהול אדמות המדינה, כמפורט להלן:

- א. מרכז צוות "קו כחול" – מנהל יח' הפיקוח או נציגו.
- ב. נציג הממונה על הרכוש הממשלתי-חבר.
- ג. נציג לשכת התכנון-חבר.
- ד. נציג קמ"ט רישום מקרקעין-חבר.
- ה. נציג יועמ"ש אי"ש-חבר.
- ו. נציג קמ"ט מדידות-חבר.
- ז. נציג תחום תשתית-חבר.

6 ככלל, הליכים תכנוניים ומקרקעניים, המובאים לבחינת ואישור הגורמים הרלוונטיים, לרבות תוכנית תכנון והרשאות לתכנון ופיתוח, יובאו לבחינת הצוות, כדלהלן:

- א. כל הרשאה לתכנון ו/או הארכת תוקף הרשאה לתכנון.
- ב. כל תוכנית חדשה שתוגש לאישור רשויות התכנון ושאינה כגולה בתחום תוכנית קודמת בתוקף.
- ג. כל תוכנית שנמצאת בהליכי אישור סטאטוטוריים ומותנית באישור שר הביט"ע על מנת להתקדם לשלב הבא.
- ד. כל הרשאה לפיתוח בתחום תוכנית מפורטת מאושרת שלא אושרה בעבר ע"י הצוות לתחום אדמות מדינה (צוות "קו כחול").

7 יחד עם זאת, בסמכות מורום הכנה למת"ע להחליט, כי קידומו של תהליך כלשהו, אינו טעון את בדיקת הצוות, מנימוקים שיירשמו על ידו, ובכפוף לחובה לוודא כי המקרקעין המתוכננים או המוקצים הינם בגדר רכוש ממשלתי, כדלהלן:

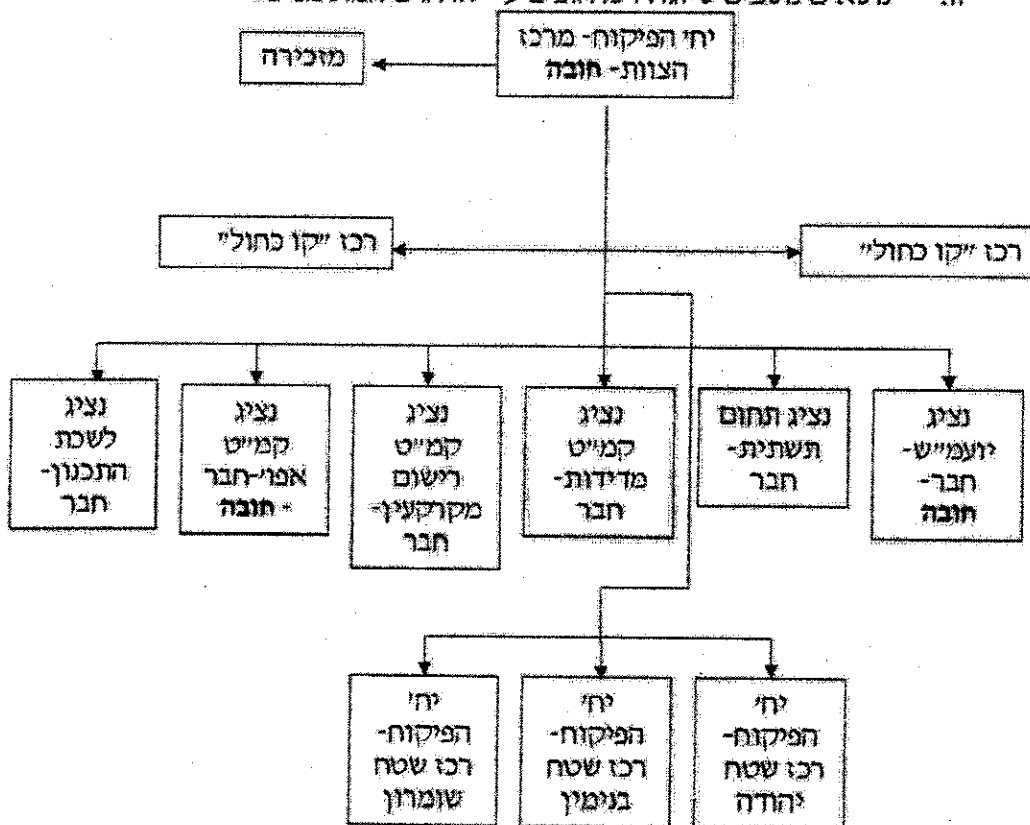
- א. כל תוכנית הכלולה בשטח שנבדק בעבר ע"י צוות "קו כחול"- אחריות בדיקה ואישור של קמ"ט אפ"י במקרה של ספק (או איתור מידע שלא היה מוכר לצוות בזמן קבלת ההחלטה), תועבר התוכנית לבדיקה ואישור הצוות.
- ב. שטחים מוסדרים ורשומים בטאבו ו/או שטחים שנרשמו ברישום ראשון- בכפוף לאימות הבעלות עם קמ"ט רישום מקרקעין.
- ג. הכרזות חדשות שבוצעו החל משנת 1998 בהתאם לנוהל אדמות סקר ועל בסיס מפות מדידה מדויקות. במקרה של ספק או איתור מידע חדש שלא היה מוכר בעת ביצוע ההכרזה, תועבר התוכנית לבדיקה ואישור הצוות.

בלמ"ס

- ד. שינויים מקודתיים בתקנון של תוכנית או תוכנית מקודתית במקום שכבר נעשו בו עבודות פיתוח או שקיימת בו כבר בנייה, עפ"י תוכנית מפורטת בתוקף ובהתאם להרשאה לפיתוח שנמסרה לגבי השטח.
- ה. הקצאת מגרשים בתוך תוכניות מפורטות בתוקף שאינם גובלים בקרקעות לא מוכרות.
- ו. הסדרה חוזית של בינוי קיים בתחומי תב"ע בתוקף והכרזה קיימת.
- ז. קידום הליכי תכנון לתכניות תקנניות המסדירים מצב קיים (בנוי בפועל).

8. סדרי עדיפויות לטיפול ע"י צוות "קו כחול"

- א. שטחים הנדרשים בערכאות משפטית (בג"צ, תעודת ערר, בתי משפט בישראל).
- ב. שטחים המצויים בסכסוך (כין פלסי למתיישבים ישראלים וכין פלסי למדינה).
- ג. נושי התיישבות (גוש עציון, מאדומים, בקעת הירדן ומגילות, עוטף ירושלים, אריאל).
- ד. קידום הליכים למוסדות חינוך וציבור.
- ה. נושאים נוספים שיוגדרו כדחופים ע"י הדרגים המוסמכים.

בלמ"ס

בלמים

הגדרת סדרי העדיפויות לעבודת צוות "קו כחול"

9. בסמכות רמ"א לקבוע מעת לעת, את סדרי העדיפויות לטיפול של צוות "קו כחול".

צביקה כהן, סא"ל
רת"ח תשתית

בלמים

817

בלמים

**מועצת התכנון העליונה
ועדת משנה להתנגדויות**

פרוטוקול מס' 5/09 מיום 29.03.09

57. לצורך כך, בוצעו הבדיקות הנדרשות במקרה דנן, כדי להבטיח כי פתיחת ההליך התכנוני נשענה על תשתית עובדתית מספקת. בהקשר זה יצוין, כי נבדקו הנתונים הנוגעים להיקף האוכלוסייה המתגוררת בתחום התוכנית המוצעת ובסמוך לה; מופו המבנים המצויים בתחום התוכנית ומחוצה לה; נותחו ונבדקו נתונים טופוגרפיים, וכיו"ב. די בכך כדי למלא אחר דרישות החוק (חשון בג"ץ 1712/94 עאאודה נ' מועצת התכנון העליונה, תק-על 196 (1) 307, 308).

58. מעבר לאמור לעיל, יש לציין, כי הקביעה לעניין עריכת סקר תכנוני טרם קידום תוכנית תכנון מפורטת, מסוייגת בסעיף 2(23) לחוק התכנון הירדני הקובע כי: "תכנית תכנון מפורטת תכלול, במידת הצורך, סקר תכנוני ואת כל התדשימים ותאור אחר של המצב הקיים כפי שיידרשו". מהוראה זו עולה, כי אין כל חובה שבדין לעריכת סקר תכנוני טרם קידום תוכנית כאמור, והכרעה בענין זה תוכרע לגופו.

59. ביחס להוראה זו, צוין בפסיקת בית המשפט עליון כי "על פי סעיף 23(ג) לחוק הירדני, נראה כי סקר תכנוני אינו בגדר חובה" (בג"ץ 143/06 תנועת "שלום עכשיו" נ' שר הבטחון, תק-על 2007(3) 3733, 3741). ככל שניאות לראות בתוכנית דנן כמפורטת, או, למצער, כמכילה הוראות שעל פי טיבם הינם עניין לתוכנית מפורטת, מתחזקים דברינו לעיל.

נוסיף, כי הגם שבקידומה של התוכנית על בסיס המסד העובדתי עליו נשענה לא נמצא כל פגם, בהיבט זה של ההתנגדות, בדברינו להלן נעיר מספר הערות בסוגיית איסוף המידע בשלבי גיבושה של תוכנית, לרבות שאיבת מידע מהצעות תכנוניות חלופיות, כנובע מחשיבות שיתוף הציבור בהליך התכנון.

3.א. שיתוף הציבור

60. בכתב ההתנגדות, טוענים המתנגדים כנגד היעדר שיתוף האוכלוסייה המקומית בהליך הכנת התוכנית, וכנובע מכך, כנגד אי התאמת התוכנית לדפוסי הבנייה הקיימים.

61. שיתוף הציבור וההיוועצות עימו אכן נושאות חשיבות ניכרת, בפרט בנושאי התכנון והבנייה, המסדירים את חיי היומיום של היחיד ושל הכלל. דיני התכנון והבנייה נועדו ליתן ביטוי לשתי תכליות יסוד: שקיפות פעילות מוסדות התכנון, ושיתופו של הציבור בגיבושן של הנורמות התכנוניות העתידות להשפיע על חייו. במובן זה, נועד גם הליך ההתנגדויות ליתן ביטוי לשתי תכליות מרכזיות אלו.

62. אשר לחשיבות שקיפות פעילותן התכנונית של מוסדות התכנון, נאמרו הדברים הבאים:

בלמים

בלמ"ס

**מועצת התכנון העליונה
ועדת משנה להתנגדויות**

פרוסוקול מס' 5/09 מיום 29.03.09

"הציבור זכאי שיזע על הדרך שבה מתנהלים נכסיו, ולענייננו, מה נעשה בנכסי הטבע והנוף השייכים לקהילה כולה. וכשם שנאמן חייב בחובת דיווח לנהנים – ראו הוראת סעיף 7(ב) לחוק התאמות, תשל"ט-1979 – כן הן רשויות התכנון שחייבות הן לדווח לציבור על מהלכי תכנון – בוודאי כך מהלכי תכנון רחבי-היקף – שהן הוגות, מתכננות ומבצעות מעת-לעת. חובה היא המוטלת על הרשויות לפעול בשקיפות, שרק כך יוכלו הנהנים לדעת מה מתכונות הן לעשות ומה הן תכניותיהן. לא לאחר מעשה אלא לפני מעשה, שרק כך יוכל הציבור לבקר את פעולותיהן ולהשיא עצות טובות. אכן, רשות ראויה ונאמנה תפעל בשקיפות מרבית ותעמיד עצמה מרצונה – ובהכירה בחובה המוטלת עליה – לביקורת היחיד והכלל. (עניימ 10112/02 אדם טבע ודין נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, פ"ד נח (2) 386, 817"

63. על כן, קובע חוק התכנון הירדני מספרי אופני פרסום לעובדת הפקדתה של תוכנית, במטרה להביא לידיעת הציבור את דבר התוכנית המיועדת ואת אפשרות העיון בה (וראה: בג"ץ 288/00 אדם טבע ודין נ' שר הפנים, תק-על 2001 (3) 808).

64. הליך ההתנגדות עצמו הינו המסגרת לניהול שיג ושיח בין הרשויות לפרט, המאפשרת לציבור להביא את השגותיו במטרה לשפר את התאמת החלק התכנוני לצרכי האוכלוסייה. בעניין זה נאמר:

יש וראוי למצוא דרכים חלופיות לשיתופו של הציבור בהליכי השלטון ובהחלטות המשפיעות במישרין ובעקיפין על היחיד ועל הכלל. דרכים חלופיות אלו יכולות ללוש פנים מפנים שונות. כך למשל על דרך התייעצות, בשמיעת התנגדויות לתכניות אלו ואחרות ועוד.

[..]

בתחום התכנון והבנייה נעשה היחיד שותף להליכים על דרך הקניית זכות לבעלי מעמד אלה ואחרים הרואים עצמם נפגעים, להתנגד לתכנית מיתאר מחוזית, לתכנית מיתאר מקומית ולתכנית מפורטת. ראו: סעיף 100 לחוק התכנון והבנייה. ראו עוד בג"ץ 288/00 אדם טבע ודין [2], בעמ' 691. זכות זו המוקנית ליחיד להתנגד לתכנית זכות בת-חשיבות היא. כך נערכים שיג-ושיח בין היחיד לבין המינהל, וכך אף ניתנת ליחיד הזדמנות להעשיר את מאגר המידע ואת דרכי החשיבה של המינהל. במערכת זו יותד מקום לעותרים ציבוריים בעלי-מעמד (עניימ 10112/02 לעיל, 837-838)"

65. בענייננו אנו, הליך ההתנגדות לתוכנית במסגרתו נערך שיג ושיח פורה, הוא עזרת לשיתוף הציבור בהתוויית התוכנית. הליך זה נוהל "בלב קולט ובגפש חפצה", במסגרתו פעלה הוועדה במטרה להבטיח את מימושה המלא של זכות הטיעון הנתונה לתושבים. כמפורט בדברינו לעיל, אופיין הליך התנגדות במקרה דנא, במתן אפשרות נרחבת למתנגדים להביא את טענותיהם, כדי להבטיח את מימוש זכות הטיעון.

66. בו בעת, נבקש להעיר מספר הערות הנוגעות הן בסוגיית הסקרים התכנוניים שבוצעו במקום, והן בהיבט שיתופו של הציבור.

בלמ"ס

בלמים

**מועצת התכנון העליונה
ועדת משנה להתנגדויות**

פרוסקול מס' 5/09 מיום 29.03.09

67. תחילה, התוכנית שבפנינו נועדה להסדיר לראשונה את מעמד הבינוי שהוקם במקבץ בינוי, אשר עד לאישורה של התוכנית – ככל שתאושר – לא זכה לכל מעמד סטטוטורי, והוקם בלא קבלת היתרי בנייה כדין. מטבע הדברים, תוכנית זו הינה מורכבת ורגישה במיוחד.
68. שנית, במצב הדין הקיים באזור, ועדות התכנון המקומיות, כפי שהוגדרו בחוק התכנון הירדני, אינן פעילות. סמכותן של ועדות אלו, נתונה לוועדות המחוזיות, ועדות מחוזיות אלו, בתורן, בוטלו וסמכותן ניטלה בידי מועצת התכנון העליונה, אשר מינתה ועדות משנה שונות לצורך הפעלת סמכויותיה.
69. במצב דברים זה, עשוי להתעורר הצורך בקבלתו של מידע מגורמים מקומיים, על מנת ליתן בתוכנית ביטוי הולם לצרכים התכנוניים השונים.
70. ממנהל לשכת התכנון נמסר, כי בעבר נעשו ניסיונות, בטרם הכנת תכניות, לקבל את התייחסותם של גורמים מקומיים לאותן התוכניות, אך ניסיונות אלו לא צלחו.
71. בהקשר זה, הודיעו גורמי התכנון לוועדה, כי להבא, בטרם הכנתה של תוכנית, בכוונת רשויות התכנון לקבל את התייחסותם של גורמים מקומיים ביישוב הרלוונטי, באמצעות גורמי הקישור והתאום, לאפשרויות התכנון במקום. זאת, במידת האפשר, בהתחשב בכלל השיקולים והאילוצים, לרבות הביטחוניים, בנושא זה.
72. הדבר נועד להעמיק את היקף המידע המצוי בפני רשויות התכנון בעת גיבושן של תוכניות, לרבות על רקע אי פעילותה של ועדה מקומית מתאימה, אשר חזקה כי הייתה מחזיקה במידע זה, ולמעלה מן הנדרש על פי הנורמות החוקיות החלות.
73. אין לוועדה זו אלא לברך על הדבר, ולהדגיש בפני רשויות התכנון את החשיבות לנסות ולממש עקרון זה באופן המשמעותי ביותר.
74. בהקשר זה, נבקש לחדד, כי לצורך מתן אפשרות לרשויות התכנון לגבש תוכניות אשר יבטאו נכוחה את צרכי האוכלוסייה נושא התוכנית, נמליץ לנסות ולקבל מידע בסוגיות הבאות: מבני הציבור הקיימים בתחום התוכנית, כמו גם מבני ציבור מוצעים; אתרי מסחר ותעשייה זעירה המצויים או הקיימים במקום; מגמות התפתחות היישוב, בראיה מקומית; בעלויות וקרקעות ציבוריות, וכיו"ב.
75. בר, כי נתונים אלו, ככל שיתעברו מגורמים מקומיים, לא בהכרח יכתיבו את הוראותיה של התוכנית. בו בעת, יהא בהם כדי להעמיק ולהרחיב את התשתית העובדתית והתכנונית הניצבת למול עיני רשויות התכנון, עת פתולות הן לגיבושה של תוכנית חדשה להסדרתו של מקבץ בינוי.
76. אשר למקרה שלפנינו, לאור כלל הנסיבות, לרבות הגשת התנגדויות רחבות היקף, העברת התשריטים שהועברו מטעם המתנגדים וביצוע בדיקות שונות ביחס לתוכנית בידי גורמי התכנון, סברנו כי יש די מידע בידינו, ואין הכרח, זדוקא, לקבל התייחסויות נוספות.

בלמים

בלמ"ס

**מועצת התכנון העליונה
ועדת משנה להתנגדויות**

פרוטוקול מס' 5/09 מיום 29.03.09

77. עוד יצוין, כי במקרה שלפנינו, הועברה למוסדות התכנון לפני מספר שנים, הצעה לתוכנית מתאר מטעם משרד "אטלס" (להלן: "התשריט המוצע"). בהקשר זה, ציינו המתנגדים כי לראותם אין המדובר בתוכנית ראויה, אלא, לכל היותר, כהצעה לגיבוש הוראות תכנוניות במספר נושאים.
78. אמנם, לראותנו דין התוכנית האמורה – כלל שנבכר לראות בה כתוכנית – להידחות על הסף, בהיעדר עמידה בתנאי סף מתאימים. בו בעת, כחלק מחובתם הכללית של מוסדות התכנון לאסוף את כלל המידע הרלוונטי להליך התכנוני, לא השכלנו להבין מדוע לא ניתן כל ביטוי לנתונים ולהצעות שהכיל תשריט מוצע זה. ברי, כי רשויות התכנון אינן מחויבות כלל ועיקר להסכים עם ההשקפה התכנונית המובעת בתשריט המוצע, אך יש, לכל הפחות, לשקול את ההצעות התכנוניות העולות ממנו, ולגבש תפיסה מנומקת בעניין.
79. לאור דברינו לעיל, נשוב ונדגיש בפני רשויות התכנון את חובתן, מקום בו הן מגבשות תוכנית תכנון, ובפרט תוכנית המסדירה לראשונה את מעמדו התכנוני של נקודת יישוב, להתייחס לכלל המידע המובא בפניהן ביחס לתוכנית זו, כמו גם להצעות תכנוניות חלופיות המובאות בפניהן (גם אם הצעות חלופיות אלו אינן עולות כדי תוכנית חלופית העומדת בתנאי הסף).²

ב. הוראותיה המהותיות של התוכנית

1.3 הפליה בתכנון

80. תחילה, מבקשים המתנגדים לטעון להפליה בתכנון למגזר הפלסטיני, ובפרט לאוכלוסיית הכפר אום ריחאן, למול אופי והיקף התכנון המתבצע במגזר היהודי. טענה זו נסמכת על הטענות שיבחנו בהמשך, בדבר אי עמידת התוכנית שבנדון בסטנדרט תכנוני סביר.
81. לדידנו, טענת המתנגדים בעניין הינה טענה כוללת. בהקשרה הקונקרטי של טענת אפליה בהליכים תכנוניים, בין תושבים פלסטינים לתושבים יהודים באזור, קבע בית המשפט ברורות:
- הטענה בדבר הפליית תושבי האזור אל מול התושבים היהודים הינן טענות כלליות ובלתי ממוקדות, אין לצידן בקשה לסעד ספציפי, והן אינן ראויות, בצורתן זו, לדיון משפטי. (בג"ץ 9157/04 מוחמד דשאגנה נ' המפקד הצבאי/המנהל האזרחי לגדה המערבית, תק-על 2004(4)1296, 1297).
82. למעלה מן הנדרש, יובהר, לא ניתן לגזור גזרה שווה מתוכנית המתייחסת לישוב אחד, לתוכנית הנוגעת לישוב אחר; כל ישוב וצרכיו שלו. בשלב הנוכחי, עומדת בפני מוסדות התכנון השאלה האם נענו צרכי אוכלוסיית הכפר.

² וראה: לעניין זה, בג"ץ 297/82 ברנר נ' שר הפנים, פ"ז (3) 29; עת"ם (מחוזי י-ם) 1094/07 דייף נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה ירושלים, (טרם פורסם), 30.11.09.

בלמ"ס

בלמ"ס

**מועצת התכנון העליונה
ועדת משנה להתנגדויות**

פרוטוקול מס' 5/09 מיום 29.03.09

162. יתער, כי החוראות הנוגעות לאזורים המיתעדים למגורים, ממילא עברו שינויים במסגרת החלטתנו זו, כמפורט לעיל. כמו כן, למען הסר ספק, **אנו מורים בזאת על תיקון תקנון התוכנית תוך התייחסות למועצת התכנון העליונה או לוועדת משנה שהסמיכה כמוסד התכנוני הרלוונטי להוראות התוכנית.**

V סיכום

163. במסגרת החלטה זו, נבחנו ההתנגדויות שהוגשו לתוכנית ליישוב אום ריחאן. תחילה, נמצא כי אין מקום לקבלת הטענות שהופנו כנגד עצם קידומה של תוכנית במקום, תוך מתן אפשרות להסדרת מרבית הבינוי שהוקם באום ריחאן, נוכח מכלול הטעמים התכנוניים בפורטו בגוף ההחלטה. על כן, הוחלט לדחות את טענותיהם של גורמי המועצה האזורית שומרון.

164. בהמשך לכך, נבחנו טענות פרטניות ביחס להליך קידום התוכנית וכן ביחס להוראותיה המחותרות.

165. **במישור הליך קידום התוכנית**, הוחלט לדחות את הטענות הנוגעות שהועלו במסגרת ההתנגדויות, בהיבט מעמדה של התוכנית, הבדיקות הנדרשות טרם הכנתה ושיתוף הציבור בהליך. בו בעת, בירכה הוועדה על נוהל חדש בפעילות רשויות התכנון, ולפיו יעשה מאמץ לפנות, עוד טרם הבאת תוכנית במגזר הפלסטיני לדיון בפני מוסדות התכנון, לאוכלוסייה המקומית לצורך קבלת התייחסותה. כל זאת, בהתאם לכלל השיקולים ולנסיבות המשתנות.

166. **במישור הוראותיה המחותרות של התוכנית**, נבחנו טענות המתנגדים בשורה ארוכה של סוגיות.

167. ראשית, **ביחס לצמיפות הבינוי המוצעת בתוכנית**, הוחלט כי ייעוד אזור מגורים ב' - יבוטל, ובמקומו יקבעו שטחים אלו כמיתעדים ל"אזור מגורים מוצע" ול"אזור מגורים בנוי". תקנון התוכנית יתוקן בהתאם לכך.

168. יתער, כי נוכח הבנייה הקיימת בפועל, אנו ערים לכך שיתכן וחלק משטח התוכנית לא יוכל בפועל להגיע למיצוי מקסימלי, ועל כן, אנו מנחים בזאת כי אופן הישוב הקיבולת המוצעת, במסגרת אזור המוגדר כ"אזור מגורים מוצע", לא תעלה על 3 יחיד לדונם.

169. שנית, **ביחס לגבולות התוכנית ולבינוי שנועד חוצה לגבולות אלו**, בהתחשב בדברינו לעיל, נמצא כי כדי ליתן מענה לאוכלוסיית היישוב הקיימת, כמו גם לאוכלוסייתו הצפויה בשנת 2025, נמצא כי יש מקום להרחיב את היקף השטחים הנכללים בתוכנית והמיתעדים למגורים.

170. נמצא כי אין מניעה תכנונית להרחבתה של התוכנית לכיוון דרום, עד לגבול איסור הבנייה הנובע מקיומה של הדרך האזורית הקיימת והמתוכננת, ולכל הפחות עד לדרך המופיעה במפת רישום המקרקעין ממערב לכפר.

בלמ"ס